

LEVA AV NÅD

Predikningar 1996-2007

Thomas Notini

© Thomas Notini 2007

FÖRSTA SÖNDAGEN I ADVENT

1.
1997

Jesus sade till Pilatus: "Mitt rike hör inte till denna världen, Om mitt rike hörde till denna världen, hade mina följeslagare kämpat för att jag inte skulle bli utlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike av ett annat slag." Pilatus frågade: "Du är alltså kung?" Jesus svarade: "Du själv säger att jag är kung. Jag har fötts och kommit hit till världen för denna enda sak: att vittna för sanningen. Den som hör till sanningen lyssnar till min röst."(Joh 18:36-37)

Den nyligen bortgångne dirigenten Georg Solti sade i en TV-intervju kort tid före sin död: "Det är två saker som gjort mig troende. Det ena är Mozarts musik. Det andra är när jag första gången såg in i min nyfödda dotters blick och förstod, att där bakom finns en själ, en människosjäl som nyss blivit född."

Gud är förunderlig och oförutsägbar. Gud kan tala till oss, direkt, påtagligt och ofrånkomligt, i sammanhang där vi inte väntat det. Men har man fått erfara hur förlåten till en annan och bättre värld ibland dras åt sidan genom just musikens och konstens gudagåva eller genom ett nyfött barns blick, då har man kanske inte så svårt att leva sig in det Georg Solti fick möta, när han arbetade med Mozarts Requiem eller när han höll sitt första barn i famnen.

"Mitt rike hör inte till denna världen", säger Jesus. Men i vissa ögonblick bryter ljuset från hans rike igenom, med den klaraste skärpa, också här i vår värld och vår tid.

I texten jag nyss läste förs vi in i rättegången mot Jesus sådan den skildras i Johannesevangeliet. I mötet med Jesus och den romerska ockupationsmaktens befallningshavare Pilatus står två makter öga mot öga med varandra: den som tror sig ha makten och den som har den verkliga, yttersta makten, i himmel och på jord.

Men situationen är mer komplicerad än så. Pilatus har svårt att ta den udda landsvägsprofeten Jesus på allvar; ännu svårare har han att ta anklagelserna mot honom på allvar: "Du är alltså kung?", säger han, säkerligen med ett djupt ironiskt tonfall. "Skulle du vara ett hot mot oss, mot hela den stora politiska, ekonomiska och militära maktapparaten? Skulle du – du av alla – vara en tronpretendent?"

Det är ju det Jesus anklagas för. Men de som anklagar vet mycket väl att det är något helt annat de egentligen vill döma honom för, något som Pilatus inte har mandat att döma i. Anklagelsen är ett svepskäl, och Jesus har detta fullt klart för sig och försöker förgäves få Pilatus att förstå det. Hade han, Jesus, varit skyldig till det han anklagades för, skulle han inte stå där inför domarskranket utan, tvärtom, då hade han blivit inte bara försvarad utan även hyllad och så småningom förd till tronen av entusiastiska förkämpar som hade haft både vapnens, politikens och ekonomins maktmedel i sin hand.

I versen efter texten jag nyss läste faller Pilatus sin sista replik i den korta dialogen med Jesus: "Vad är sanning?", frågar han. Det svaret på Jesu ord klingar ut genom historien som skeptikers och värdenihilistens kommentar till alla livets och tillvarons djupaste frågor: "Vad är sanning? Vi kan ju ändå inget veta, och därför behöver vi inte bry oss."

Jesu rike är av annat slag, det hör till en annan värld, och just därigenom är det så hotfullt. Det fick hans lärjungar veta på tidigt stadium. "Var inte rädda för dem som kan döda kroppen men

inte kan döda själen”, säger han till dem. Många makthavare genom tiderna har nöjt sig med att förfoga över människors kroppar. Men många, väldigt många, har nästan gripits av desperation, när det gått upp för dem, att de inte också förfogar över människors själar. De griper ursinnigt efter en makt som de i grunden vet att de aldrig kan få.

Jesu rike är av en annan värld, av ett annat slag, men det är likafullt där vi i hör hemma. Det är genom vårt medborgarskap i det riket som vi vet, att det i varje människa finns en själ som är en återspeglning av hennes Skapare. Som medborgare i Jesu rike vet du därför, att du har ett värde och en värdighet som ingen någonsin kan förstöra eller ta ifrån dig. Du vet också, att det inte finns någon makt, något förhållande, någon omständighet i den värld där vi lever och verkar, som inte ytterst står under Jesu rikes välde och ytterst kommer att få sin dom genom honom. Men det innebär inte någon skräckvision. Det är, tvärtom, en stor trygghet för oss att vila i. Det är en förvisning om att Guds kärleks välde en gång skall upprättas i sin fulla kraft.

Millennieskiftet närmar sig med stora steg. Det kyrkoår som börjar idag är det näst sista som kommer att fullbordas inom ramen för 1900-talet. Vi har i Sverige under det gångna seklet haft mycket att vara tacksamma över. Två förödande världskrig har vi förskonats från. Svält och djupaste fattigdom har undanröjts, och vi har fått ett välstånd som är relativt allmänt i jämförelse med åtskilligt i vår omvärld. Vi har lagar och samhällsinstitutioner som uttrycker en strävan och en ambition att låta respekten för mänskliga rättigheter och människolivets värde och värdighet vara det vägledande. Men trots allt detta är tecknen och signalerna i tiden oroväckande. Gravskändningar, övergrepp, misshandel och mord med rashat som motiv är nästan på väg att bli vardagsföreteelser. Uppseendeväckande milda domar mot brott med racistiska motiv är på väg att inte längre vara uppseendeväckande. Tidningsdebattörer, som klär sitt rashat, sin motvilja mot det annorlunda och sitt förakt för svaghet i en tunn slöja av vetenskaplighet, får i allt större utsträckning stå oemotsagda.

Vad har det för värde, när ett lands regering ondgör sig över att familjer splittras i det forna Jugoslavien, i Afrika eller annorstädes, när samma regering är fullt beredd att genom landsförvisning skilja en man från hans hustru och minderåriga barn?

Jesu rikets röst i världen kommer aldrig att tystna. Gud ser till att hans sannings språkrör aldrig försvinner. Må det bara aldrig bli så, att de försvinner från den gemenskap som kallas hans kyrka i världen. Den gemenskap som sagt sig vilja följa Honom, som kom hit till världen för att vittna om sanningen. Den gemenskap som inte bara lyssnar till hans röst, utan också hör vad den har att säga oss.

Jesus frågar inte: Vad är sanning? Jesus är själv den sanning han vittnar om, det ljus han förmedlar, den väg han vill vi skall vandra, det oförgängliga liv han vill vi skall ha del i.

Det är här vi är satta att leva och att verka, men det rike där vi hör hemma är av ett annat slag. Och vi kan alla komma till insikt om detta. Kanske genom Mozarts musik. Kanske genom ett nyfött barns blick. Kanske genom hans egna ord, på Bibelns blad:

“Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er och bestämt er till att gå ut i världen och bära frukt, frukt som består, och då skall Fadern ge er vad ni än ber om i mitt namn. Detta befäller jag er: att ni skall älska varandra.”

2.
2002

När Jesus och hans lärjungar närmade sig Jerusalem och kom till Betfage vid Olivberget, skickade han i väg två av dem och sade till dem: "Gå bort till byn där framme, så hittar ni genast ett åsne som står bundet med ett föl bredvid sig. Ta dem och led hit dem. Om någon säger något, skall ni svara: Herren behöver dem, men han skall strax skicka tillbaka dem." Detta hände för att det som sagts genom profeten skulle uppfyllas: **Säg till dottern Sion: Se, din konung kommer till dig, ödmjuk och ridande på en åsna och på ett föl, ett lastdjurs föl.** Lärjungarna gick bort och gjorde så som Jesus hade sagt åt dem. De hämtade åsnan och fölet och lade sina mantlar på dem, och han satt upp. Många i folkmassan bredde ut sina mantlar på vägen, andra skar kvistar från träden och strödde dem på vägen. Och folket, både de som gick före och de som följde efter, ropade: "Hosianna Davids son! Välsignad är han som kommer i Herrens namn. Hosianna i höjden!" (Matt 21:1-9)

Välsignad är han som kommer i Herrens namn!

Med de orden hälsades var och en som i det gamla Israel kom upp till templet i Jerusalem vid de stora tempelhögtiderna. Man hade gjort en pilgrimsresa, kanske mycket långväga, för att prisa och ära Gud, för att delta i bönen och lovsången i templet tillsammans med trosfränder, Israels spridda barn från när och fjärran länder och, inte minst, för att på nytt viga sitt liv åt honom och få del av den välsignelse som endast han, välsignelsens Gud, kunde ge. Och när man kom fram till templet, fick man just de här orden ur Psaltarens 118:e psalm som en personlig hälsning, en personlig välsignelse: "Välsignad är han som kommer i Herrens namn. Vi välsignar er från Herrens hus!"

Men vid den här tempelhögtiden, då Jesus var på väg till Jerusalem, var allt så annorlunda. Orden *han som kommer* hade vid denna tid blivit ett av många namn på Messias, den store Befriaren som man väntade på: Frälsaren, Befriaren, Människosonen, Messias, Han som kommer.

Och profeten Sakarja hade gjort som profeterna så ofta gjorde: Det han sade var något annat än vad människorna i allmänhet väntade sig. Den Befriare man såg fram emot var en jordisk kung och härskare, utrustad med maktens, rikedomens och prestigens alla attribut, en man som med härar och vapenmakt skulle slå de romerska ockupanterna ur sadeln och avvärja alla andra hotande fiender. Men den Befriare Sakarja talar om är av ett helt annat slag: "Han kommer fattig, ridande på en åsna, på en åsninnas fåle... ja stridens bågar skall utrotas, och han skall tala frid till folken". På åsnan, det fredstida riddjuret, skall han göra sitt intåg, utan vapen och utan alla maktens och prestigens symboler. "Och hans herradöme skall nå från hav till hav, och från floden intill jordens ändar."

Och nu händer det som Sakarja och många andra profeter förutsagt och som alla fyra evangelier återger: Den Befriare man väntat på är på väg in i Guds stad Jerusalem. Men han som nu kommer, han kommer inte riktigt i det ärendet som man hade väntat. Här är något långt mer och långt större: Här är Gud själv, som blivit människa, vapenlös, klädd i fattigdom, ringhet och enkelhet, just för att komma människorna helt nära. Så närmar han sig de fattigas värld, och dit hör vi alla: Kanske är vi inte alla lika fattiga i materiellt avseende som flertalet av denna jordens människor; men inför honom kommer vi alltid fattiga, fattiga och tomhänta på allt slags förtjänster eller företräden. Inför honom har vi ingenting att åberopa.

Så länge vi i den kristna kyrkan har firat Advent - och det har vi gjort i ungefär 1000 år - har vi gjort det som en förberedelse för att ta emot detta stora under i vårt liv, både i församlingens liv och i våra enskilda liv: att Gud blir en av oss, tar sin boning här bland oss, genom

sina ord och sina handlingar visar oss vem Gud är och att han, till sist, går i döden i vårt ställe, gör dödens och fördärvets makt om intet och ger oss liv med honom i Guds eviga rike. Detta under, som vi aldrig kan gripa med förståndet men som är och förblir vår frid, vår trygghet, vår tillflykt, vår försoning, i tiden och evigheten.

Advent - själva ordet betyder ju *ankomst*. Och när vi firar vårt advent, vår förberedelsestid, har vi inte blicken fästad enbart på det som skedde i Betlehems stall, då Gud, det levande Ordet, blev människa och tog sin boning ibland oss. Advent har också blicken riktad framåt, mot den andra stora ankomsten, då han kommer tillbaka för att göra allting nytt, den stora ankomst som beskrivs så här i Edvard Evers adventspsalm:

*Snart denna världens tid förgår, då gryr Guds kyrkas jubelår.
Av nåd oss då, o Herre, giv med allt ditt folk ett evigt liv.*

Det är mellan dessa båda advent som vi lever - mellan Guds ankomst i Betlehems stall, i människan Jesus Kristus, och hans andra ankomst i härlighet och fullkomning, "den dag då du skapar nya himlar och en ny jord", som vi ber i en av nattvardsbönerna; den dag som vi aldrig kan åstadkomma med våra egna ansträngningar, den dag som kommer helt genom Guds eget ingripande.

Vi lever här, i den tidsålder som obevekligt går mot sitt slut, detta som Paulus talar om i Romarbrevet: "Natten går mot sitt slut och dagen är nära." Vi lever här, men vi lever på gränslinjen mot det nya. Och det kan inte undgå att sätta sin prägel på vårt liv, vare sig som enskilda eller som församling. I denna gränstillvaro mellan de båda adventerna är den ständiga vaksamheten nödvändig. En vaksamhet som riktar sig mot allt som vill hota och förgöra vårt medborgarskap i den nya tidsåldern. En vaksamhet som hjälper oss att tyda tidens tecken. En vaksamhet som hjälper oss att ständigt på nytt låta ikläda oss ljusets rustning: nådens, fridens och försoningens rustning, med vilken vi går det nya Adventet till mötes.

Välsignad är du som kommer i Herrens namn! Med de orden skulle vi alla kunna hälsa varandra i Tyresö kyrka denna adventsdag. Välsignad är du, och alla och envar som kommer i Herrens namn för att fira hans Advent. Välsignelse kommer från Herrens hus över dig som sökt dig hit: frid och välsignelse från Adventets Herre.

ANDRA SÖNDAGEN I ADVENT

1997

*Ge inte upp er frimodighet. Den skall rikligen belönas. Uthållighet är vad ni behöver för att kunna göra Guds vilja och få vad han har lovat, ty: **Ännu en liten tid, sedan kommer han som skall komma, och han skall inte dröja. Min rättfärdige skall leva genom sin tro, men om han drar sig undan, är han inte längre till glädje för mig.** Vi hör inte till dem som drar sig undan och går förlorade utan till dem som tror och räddar sitt liv. (Heb 10:35-39)*

Att vara rädd brukar för det mesta inte föra något gott med sig. Rädslan håller oss tillbaka, den håller oss inne i slutna rum; rädsla stänger många dörrar alldeles in ödan. Rädslan är också ett mycket omtyckt redskap i händerna på den som gärna vill utöva makt över andra människor. En skara rädda människor kan bli den makthungriges effektivaste och villigaste vapendragare.

Det här har Bibeln mycket att berätta om. Jag har nämnt det förr och nämner det gärna om igen: Uppmaningen Var inte rädd! lär finnas i Bibeln 366 gånger; en gång för varje dag, alltså även skottåret inberäknat.

Det gamla Israel hade många yttre och inre fiender, många som ville få människorna att misträsta, att överge sin tro på Gud och Guds löften. Det kunde bäst ske genom att få dem att tappa modet och bli rädda. Och i Nya Testamentet är det Jesu lärjungar, de första kristna, som gång på gång är på väg att ge upp och att gripas av rädsla inför hot och fiender som ibland kunde tyckas dem övermäktiga.

“Ge inte upp er frimodighet. Den skall rikligen belönas.” Så börjar episteltexten ur Hebreerbrevet vi nyss hörde. Vi vet inte vilka de var som Hebreerbrevet från början skrevs till. Vi vet bara, att de var en av de första kristna församlingarna. De hade fått höra om Jesus, om vad han hade sagt och vad han hade gjort. De hade kommit till tro på det största och mest befriande av alla budskap: att allt det som gått sönder genom våra brister och tillkortakommanden blivit och ständigt på nytt blir upprättat, helat och försonat genom honom, Jesus Kristus. I det gamla templet i Jerusalem hade man framburit offer, varje dag, år efter år, för att få försoning, förlåtelse och frid med sig själva, med varandra och med Gud. Men med budskapet om Jesus hade de fått veta, att inga offer av tjurar och kalvar, inga egna prestationer och förtjänster kunde åstadkomma något av detta eller föra dem ett enda steg närmare Gud. I Jesus var det Gud själv som hade sökt upp dem, för att dra dem till sig. Och det budskapet hade sammanfattats så här: “Så älskade Gud världen, att han gav den sin ende Son, för att var och en som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv.”

Och nu hade deras tro börjat vackla. Skulle det här verkligen hålla? Var det här verkligen något att satsa på? Var det här något att bygga sitt liv på?

Det är detta missmod, denna tvehågsenhet, denna uppgivenhet som Hebreerbrevet försöker gå emot, när det talar om frimodighet, uthållighet, att inte dra sig undan. Frimodighet och uthållighet – när det gäller att se att Gud kanske inte verkar så omedelbart och med så spektakulära effekter som vi kanske väntar oss. Att Guds vägar inte alltid är våra vägar, och att Guds tankar inte alltid är våra tankar.

Den här situationen är inte unik för de människor som Hebreerbrevet ursprungligen riktades till. Den återkommer i Jesu Kristi kyrka och församling i alla tider. Och ständigt behöver vi höra samma uppmaning på nytt: Ge inte upp er frimodighet. Den skall rikligen belönas.

Jag tror vi har fått vårt kyrkoår med dess olika högtider, dess stationer längs Jesu livsväg, just för att vi ständigt behöver nytt mod, förnyad uthållighet, kraft att leva i och genom den tro som håller oss och bär oss – men som inte ständigt låter oss vandra i ett tillstånd av segervisshet och upplevelse av Guds närvaro.

Vi får i kyrkoåret vandra med Jesus på hans egen väg. Det börjar med Advent, då Betlehems - stjärnans ljus bär bud om att Guds eget ljus, ljuset från fridens och fredens eviga boningar, skall bryta igenom här i vår tid och vår värld.

*Vi vänta ett Advent, då du dig skall förklara
i majestätlig syn.
En härlighet upptänd av Ljusets änglaskara,*

*kring sol och vattubryn.
Det rätta livsens land skall ses och öppnat vara
och liv och död i skyn.*

Så skrev vår nationalskald Carl Michael Bellman, som faktiskt även diktade en hel del annat än Fredmans epistlar och sånger.

Vid jul är vi med när Gud den Evige och oändlige tar gestalt i en dödlig människa, då “Ordet blev människa och tog sin boning ibland oss” – eller “slog upp sitt tält ibland oss”, som det ordagrant står i grundtexten.

Vi får sedan ta del av Jesu undervisning, hans kraftfulla och – inte så sällan – svårförståeliga liknelser, hans dispyter med sina motståndare, hans under och tecken.

Vi följer med Jesus när han under fyrtio dagar vandrar ensam i öknen, då han säkerligen inte var som mest frimodig och inte som allra starkast kände att Gud var med honom. Ökenvandringar får vi alla göra i våra liv, emellanåt.

Vi är med Jesus, när han ursinnig vräker omkull djurhandlarnas och valutaväxlarnas butiker i templet och med en piska driver butiksinnehavarna på flykten. Frid och fred är inte detsamma som att sitta stilla och se på.

Vi är med Jesus i den övre salen vid hans sista måltid med lärjungarna. I Getsemane örtagård får vi möta Jesus när han vacklar och misströstar, när modet är på väg att svika honom helt. På Golgata, på korset, möter vi honom, när han till och med ropar: “Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig!”

På påskmorgonen möter vi kvinnorna som är på väg från den tomma graven. Vi möts av budskapet om det liv som ingen död kan rå på, det liv som segrar över död, synd, och fördärv; budskapet om ljuset som skingrar allt mörker.

På Pingstdagen är vi tillsammans med Jesu lärjungar i Jerusalem, där de samlats och trots allt är modfälda, villrådiga om vad de skulle göra i fortsättningen. Då kommer “Hjälparen”, som Jesus hade lovat dem, Anden, som sänker sig som eldslågor över deras huvuden och som fyller dem med just den kraft, den uthållighet, den frimodighet de behövde för att gå ut i världen och berätta om sin Mästare.

Sedan följer den långa Trefaldighetstiden, som mer handlar om oss själva och om hur vi skall leva, växa och utvecklas i vår tro på Jesus, under en livsvandring som är både medgång och motgång, både glädje och sorg. Tills vi är framme igen vid ett nytt kyrkoårs början, vid början av ännu ett års Jesus-vandring.

“Min rättfärdige skall leva genom sin tro, men om han drar sig undan, är han inte längre till glädje för mig”, står det i vår text. Om vi drar oss undan – d.v.s. om missmodet slutligt kommer att behärska oss. Frimodighet och uthållighet – låt oss be om det under det kyrkoår som nyss har börjat, frimodighet och uthållighet som håller och bär, var vi än befinner oss på vandringen i Jesu fotspår

*Ängsliga hjärta, upp ur din dvala!
Glömmer du alldeles bort vad du har:*

*Frälsarens vänskap, nåd och gemenskap.
Ännu han lever, densamme han var.*

*Vandra i trone, se honom icke,
detta är regeln, det bliver därvid.
Korta minuter känslan åtnjuter
vad vi i sanning dock äga alltid.(C.O .Rosenius)*

TREDJE SÖNDAGEN I ADVENT 2003

Jesus sade till folket: "Sannerligen, ingen av kvinna född har trätt fram som är större än Johannes döparen, men den minste i himmelriket är större än han. Sedan Johannes döparens dagar tränger himmelriket fram, och somliga söker rycka till sig det med våld. Ty ända till Johannes har allt vad profeterna och lagen sagt varit förutsägelser. Ni må tro det eller inte, han är Elia som skulle komma. Hör, du som har öron. Vad skall jag jämföra detta släkte med? De liknar barn som sitter på torget och ropar åt andra barn: 'Vi spelade för er, men ni ville inte dansa. Vi sjöng sorgesånger, men ni ville inte klaga.' Johannes kom, och han varken äter eller dricker, och då säger man: 'Han är besatt.' Människosonen kom, och han äter och dricker, och då säger man: 'Se vilken frossare och drinkare, en vän till tullindrivare och syndare.' Men vishetens gärningar ger Visheten rätt." (Matt 11:11-19)

Jesus är inbegripen i en diskussion med en skara människor, så som han så ofta är. De talar om Johannes Döparen, profeten som gått före som budbärare och berättat om att Jesus, Messias, skulle komma. De talar säkerligen också om *himmelriket*, det uttryck Jesus så ofta använder: "Med himmelriket är det så här och så här..."

Nu säger han något som säkerligen får dem att tänka till en extra gång: *Somliga söker rycka till sig himmelriket med våld*, säger han. Och han syftar på alla dem som med våld och vapenmakt sökte upprätta kung Davids gamla kungarrike på nytt, som man då föreställde sig som det himmelska riket på jorden. Men det var inte ett sådant rike Jesus talade om. Himmelriket finns *inom* er, sade han. Mitt rike, himmelriket, är inte av denna världen. Och han gav många exempel, många liknelser som skulle få människor att bättre förstå vad himmelriket är nu och vad det kommer att bli en dag, när det är fullbordat och färdigbyggt.

Vår tid är full av himmelriken. Det är bara att slå på teven och bläddra mellan kanalerna, att läsa tidningarna, att göra en runda på Internet, så får vi dessa himmelriken serverade för oss i de ljusaste och läckraste färger. Reklamen söker göra oss till lyckliga varelser i en värld av konsumtion, skönhet och hälsa, som tydligen inte känner några gränser.

Vår historia är full av himmelriken. De stora politiska utopierna om en fulländad värld, där alla kan leva lyckliga och tillfreds och där fullständig rättvisa råder på livets alla områden, har främst resulterat i ruiner, massmord, hat och förödelse. Och idag, när dessa utopier – dessa himmelrikesläror med blodiga händer – kanske slutligen börjar genomsåddas, så kommer resignationen och uppgivenheten i form av de cyniska, kortsiktiga egenintressenas budskap: *Catch as catch can*. Ta för dig, du som kan, några andra värden finns inte att leva genom och leva för. Och dagligen ser vi hur detta tänkesätt, detta himmelrikets motbudskap, tillämpas, även på de högsta samhällsnivåerna. Eller kanske är just detta det nya, allra modernaste him-

melriket: det jordiska rike du bygger åt dig själv, gärna med svek och på dina medmänniskors bekostnad; det är fullt tillåtet.

Javisst, det har funnits och finns alltså många som söker rycka himmelriket till sig med våld. Ett himmelrike som de gjort ritningarna till själva. Ett himmelrike som de söker bana väg för genom att röja undan allt som hindrar: all reflektion, all eftertanke, allt ifrågasättande.

Vaclav Havel, den tjeckiske poeten, dramatikern, filosofen och presidenten – i stort sett president mot sin vilja – talar i sina skrifter på ett överraskande om än indirekt sätt om Guds rike, himmelriket. Han klargör fullt ut att han inte bekänner sig till någon mänsklig samhällsutopi. Men ändå hävdar han ihärdigt och oförtröttligt, att det finns ett hopp för mänskligheten att bygga på, men bara om våra lagar och rättssystem, vår samhällsordning och vårt samhällsliv, har sin fasta grund i orubbliga värden såsom moral, andlighet, humanitet, ansvar och samvete. Och detta – så säger faktiskt Havel i flera sammanhang – detta är inte möjligt utan Gud. Ett samhälles författning och lagar är ingenting utan detta, säger han, och jag citerar:

”... Det fordrar modet att andas in moral och andlig motivering i allting, att söka en mänsklig dimension i allting. Vetenskap, teknologi, expertkunskaper och s.k. professionalism är inte tillräckliga. Något annat är också nödvändigt. För enkelhetens skull kan det kallas ande. Eller känsla. Eller samvete.”

Så långt Vaclav Havel.

Utan Gud är det inte möjligt. Och i den värld av brustenhet och söndring som vi lever i kan vi inte med egna ansträngningar och efter egna ”ritningar” bygga ett himmelrike. Vi bär fröet till det himmelska riket inom oss, i tron på honom som en dag ”skall bli allting, överallt”, som aposteln Paulus skriver. Men det sker uteslutande efter Guds egna ritningar, genom Guds eget ingripande och vid den tidpunkt Gud själv väljer. Utopierna måste dö, men hoppets kraft leder oss vidare.

I vår evangelietext idag skildrar Jesus barnens lek: ”Vi spelade för er men ni ville inte dansa. Vi sjöng sorgesånger för er men ni ville inte klaga.” Det är f.ö. ovanligt att Jesus låter barn figurera i ett negativt sammanhang; han brukar ju eljest lyfta fram barnet och dess öppna tillit som en förebild för oss. Vad han här talar om är ytligheten hos ett folk som aldrig låter sig nöjas. Likadant är det med deras reaktion inför Johannes Döparen och Jesus. Johannes duger inte, därför att han är en alltför trist och asketisk figur. Jesus duger inte, därför att han både äter och dricker. För en del av oss är det inte alltför svårt att känna igen oss i detta; förväntningarna på hur kyrkans företrädare skall framträda utåt kan ibland vara litet motsägelsefyllda. Det må vara hur det vill med just den saken. Ändå återstår frågan: Hur blir Jesu budskap om himmelriket synligt? Hur kan det blottläggas och tydliggöras, så att ingenting som hör till det yttre står i vägen? Hur blir budskapet om himmelrikets nåd och frihet och försoning tillgängligt där det står att finna?

Slutorden i vår evangelietext, om den gudomliga Visheten, ger en sammanfattning av vad Jesus vill förmedla. *Visheten* är en egenskap hos Gud själv, ja det är rentav ett av de många namn som Gud själv har. Gud är Visheten själv, och i denna outgrundliga Vishet ligger den allra djupaste sanningen om oss själva och världen förborgad. Den Visheten fanns långt innan något som kunde kallas vishet hos oss människor kom till. Den Visheten kan aldrig bli föremål för vår granskning och analys. Den bara finns där, av evighet, och vi vet att den rymmer allt gott som vi behöver. Det är en Vishet som har tagit synlig gestalt i en människa, Jesus

Kristus, och i det liv han bjuder in oss till att leva. Vishetens gärningar – det Jesus sade och gjorde – har gett Visheten rätt. Denna Vishet är Kristus själv, och därför kan aposteln Paulus säga: ”Han har yppat sin viljas hemlighet för oss, det beslut om Kristus som han hade fattat från början och som skulle genomföras när tiden var inne: att sammanfatta allting i Kristus, allt i himlen och på jorden.”

Vi skall snart samlas till Jesu Kristi måltid, hans himmelrikes måltid här på jorden. Där får vi möta honom, den gudomliga Visheten, lika nära och påtagligt som de människor han talade till på sina vandringar i Galiléen. Vi gör oss redo, vi öppnar våra hjärtan och sinnen, vi banar väg för Honom, så att han kan få bo i oss, i vårt liv och vår vardag.

*Din ende Son du gav oss, en frälsare så huld,
Som gick för oss i döden och tog på sig vår skuld
Och så åt oss förvärvat ett evigt liv med sig
Och rättighet att vara med honom barn av dig.*

*Så lär oss, käre Herre, att mer och mer förstå
Vad nåd som däri ligger, att du oss älskat så.
Ja, låt din kärlek bli vårt hjärtas fröjd och tröst
Och mana oss att höja till dig vår lovsångs röst.(Lina Sandell- Berg)*

JULBÖN

1.

1997

I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till. I Ordet var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det. Det kom en man som var sänd av Gud, hans namn var Johannes. Han kom som ett vittne för att vittna om ljuset, så att alla skulle komma till tro genom honom. Själv var han inte ljuset, men han skulle vittna om ljuset. Det sanna ljuset, som ger alla människor ljus, skulle komma i världen. Han var i världen och världen hade blivit till genom honom, men världen kände honom inte. Han kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom. Men åt dem som tog emot honom gav han rätten att bli Guds barn, åt alla som tror på hans namn, som har blivit födda inte av blod, inte av kroppens vilja, inte av någon mans vilja, utan av Gud. Och Ordet blev människa och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, en härlighet som den ende sonen får av sin fader, och han var fylld av nåd och sanning. Johannes vittnar om honom och ropar: ”Det var om honom jag sade: Han som kommer efter mig, går före mig, ty han fanns före mig.” (Joh 1:1-14)

Tusen och åter tusen juleljus och betlehemsstjärnor lyser denna kväll i våra hem runtom i Sverige, runtom i Norden, runtom i en stor del av världen. De lyser för att med sitt värmande sken driva åtminstone en del av det täta vintermörkret på flykten, i varje fall här på våra breddgrader. Men vare sig vi vet det eller inte, vare sig vi tror det eller inte, lyser de också som en förtröstansfull påminnelse om Honom som är ljuset självt, ljuset från fridens och fredens eviga boningar, ljuset som inget mörker kan rå på. ”I Ordet var liv, och livet var människornas ljus.”

Vi är sedan fyra veckor inne i ett nytt kyrkoår, det näst sista som kommer att fullbordas inom ramen för vårt århundrade och vårt årtusende. Man har börjat göra tillbakablickar inom människolivets olika områden: inom vetenskapen, konsten, politiken, världsutvecklingen. Vad har hänt under vårt millennium och under dess sista sekel – och vilken grund ger oss detta för hopp och framtidstro inför det årtusende vi snart går in i?

Försöken att analysera och värdera kommer säkert att bli allt fler och allt mer engagerade och orosfyllda ju mer vi närmar oss millennieskiftet. Vi behöver inte se oss omkring särskilt långt för att bli medvetna om allt det goda som god mänsklig vilja och mänskligt skapande har åstadkommit. Teknik och vetenskaplig forskning har underlättat och förbättrat så mycket i våra liv och vår vardag; en mängd dödliga sjukdomar som tidigare obönhörligt och plågsamt skördade liv kan idag både förebyggas och framgångsrikt bekämpas. Många människor i ansvarsfulla poster arbetar ärligt och hängivet för att rätt och rättfärdighet och trygga förhållanden skall råda i relationerna mellan människor och stater. Och konsten, musiken och dikten är nu liksom förr kraftkällor vi kan ösa ur för att stärka och befästa det goda som finns inom oss var och en.

Men en blick bakåt, mot det förgångna, och en blick utåt, mot nutiden, kan också bli förfärande och djupt skrämmande. Historien är blodig; den berättar inte bara om framsteg utan även om att ondskan har firat många triumfer, mer i vårt århundrade än någonsin förr. Alltför många människor lever utom räckhåll för det välstånd som de många framstegen åstadkommit. Tekniken och framåtskridandet har en mörk baksida: den rovdrift på natur, miljö och naturtillgångar, vars framtida följder ingen säkert kan förutsäga. Och än i vår tid skördar krig och blodig terror många människoliv. Än idag är alltför många människor förvägrade det vi gärna betraktar som människans självklara rättigheter, den självklara respekten för människans värde och värdighet. Än idag finns slaveriets och människohandelns barbari kvar i delar av världen. Och någonstans inom oss vet vi – ja någonstans inom oss själva måste vi veta – att ingen enda av oss är fri från de destruktiva krafter som ligger bakom allt detta. Också det finns inom oss alla, och det är detta vi ger uttryck för, när vi i gudstjänsten bekänner, ”att vi är skyldiga till mer ont än vi själva förstår och har del i världens bortvändhet från dig”.

Världens bortvändhet från Gud, från det levande Ordet, från sanningens och livets Ljus. Johannes säger: ”Han kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom.” Detta beskriver vad som hände Jesus från Nasaret i tiden och historien. Men det säger säkerligen också något mer; det handlar också om hur han tas emot i alla tider, också i vår egen.

För några veckor sedan skrev en av våra yngre teologer i Sverige en tidningsartikel, där han bl.a. beskriver ateismens roll i Sverige under 1900-talet. Och med ateism menas då den lära som aktivt förkunnar, att Gud inte finns och att den andliga världen bara är en projektion av våra fantasier och önskedrömmar. Denna ateism har, menar skribenten, förlorat sin betydelse idag. Den hade sin grogrund i den förbehållslösa tron på att vetenskapen och förnuftet skulle lösa alla tillvarons problem och föra oss från klarhet till klarhet, på ett sätt som skulle göra all annan tro eller livsåskådning överflödigt. Den tron har idag, vid århundradets och årtusendets slut, förlorat sin kraft. Men den hållning, de attityder den skapat lever kvar och kryper omärkligt in under skinnet på oss.

Så menade skribenten, och säkert har han rätt i detta. Men i en viss mening talar han om något som inte alls är nytt. Gud, det levande Ordet, kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom. Med andra ord: Vi förstod att han kommit, vi accepterade att han tagit sin bo-

ning ibland oss, men vi fortsatte att i praktiken leva vårt liv som om han inte fanns där. Vi bekände hans namn, men räknade inte med honom.

Nej, inte heller ateismens förkonstlade diktatur kunde någonsin segra. Endast veckor, ja endast dagar efter det gamla sovjetsystemets sammanbrott i Öst- och Centraleuropa var de tidigare förbjudna eller undertryckta kyrkorna och samfunden åter i full öppen verksamhet och samlade stora skaror till gudstjänstliv och undervisning. Efter årtionden av förtryck fick människor återigen se, att "ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det". Det finns inom oss alla, inom varje människa, en gudslängtan, en outsläcklig längtan efter att fogas in i ett större sammanhang. Och denna längtan, denna gnista av ljus och renhet, kan ingen ideologi, ingen makt i världen utplåna.

Men det räcker inte med detta. Gud, det levande Ordet, det sanna Ljuset, kom och bodde bland oss, men blev inte mottagen så som det var meningen. Hans ljus fick inte lysa upp våra sinnen och våra hjärtan så som han själv ville. Inte bara i vårt århundrade, utan genom kyrkans och församlingens alla tider har han så ofta fått bo bland oss utan att verkligen bli mottagen, utan att verkligen bli sedd och hörd, efterföljd och levd.

Kanske söker Gud oss på nytt just i vår tid; kanske vill han just i vår tid med dess rotlöshet och andliga vilsenhet på nytt komma till oss med sitt Evangelium, ljuset som övervinner mörkret. Kanske är det just nu tid för oss att på nytt vända oss till honom och låta honom bo bland oss, men inte som en gäst och främling, inte som en bland många, utan som det ljus som får lysa upp våra liv helt och fullt, som den röst vi alltid lyssnar till, som den sanning som alltid får leda våra steg, som det Ord vi alltid får leva av, som den nåd som får föda och förvandla oss till nytt liv.

Över Betlehems stall lyser en stjärna; med sitt värmande sken lyser den i trots mot mörkret. Låt den lysa, med sitt eviga och obesegrade ljus, in i våra liv, in i vår tid och in i vår framtid.

*Se, natten flyr för dagens fröjd, och änglars röst från himlens höjd
Det bud till fromma herdar bär, att född den gode herden är.*

*I stilla glans han träder fram. Av spridda får och späda lamm
Han sig en hjord församla vill, den himmelriket hörer till.*

*Saktmodig, mild och oskuldsfull, han ej med silver eller gull,
Men med sin lydnad och sin död skall lösa oss från evig död.*

*Hans kyrka, i sitt frö så späd, skall bliva till ett skuggrikt träd,
Som hulda grenar sträcker ut kring jordens rund, till tidens slut. (J.O.Wallin)*

2.
2002.

Det folk som vandrar i mörkret skall se ett stort ljus, ja, över dem som bor i dödsskuggans land skall ett ljus skina klart. Du skall göra folket talrikt, du skall göra dess glädje stor. Inför dig skall de glädja sig, som man gläds under skördetiden, som man fröjdar sig, när man utskiftar byte. Ty du skall bryta sönder deras bördors ok och deras skuldrors gissel och deras plågares stav, liksom i Midjans tid. Och skon som krigaren bär i stridslarmet, och manteln som sölades i blod, allt sådant skall brännas upp

och förtäras av eld. Ty ett barn blir oss fött, en son blir oss given, och på hans skuldror skall herradömet vila, och hans namn skall vara: Underbar i råd, Våldig Gud, Evig fader, Fridsfurste. Så skall herradömet bli stort och friden utan ände över Davids tron och över hans rike. Så skall det befästas och stödjas med rätt och rättfärdighet, från nu och till evig tid. Herren Sebaots nitälskan skall göra detta. (Jes 9:2-7)

De som tillhör min generation eller äldre minns från TV-sändningar den nästan outhärdliga smärta som ljud ur sången ”Stille Nacht, heilige Nacht”, ”Stilla natt, heliga natt”, när den sjöngs på julaftnarna under 60- och 70-talen vid Brandenburger Tor i Berlin, strax intill den ogenomträngliga Berlinmuren. Det var en sång i vanmäktig protest och sorg, i en delad stad, i ett delat land, i en delad värld, en värld som definierades såsom uppdelad i två fiendehälfter. Det kalla kriget kallades detta, något som idag hör till det förflutna. Det förra århundradet skapade historiens värsta förintelsevapen, kärnvapnen, och förde med sig de största och mest förödande krigskatastroferna som drabbat mänskligheten; men samtidigt ingicks under den tidsperioden mer långtgående avtal om nedrustning och fredssamarbete än någon gång tidigare i historien.

Krigens tid är förvisso inte förbi, men kriget är inte längre en självklarhet. Ett flertal deklara- tioner om mänskliga rättigheter och om barns rättigheter har undertecknats av det internationella samfundet; och även om efterlevnaden inte alltid är den bästa, finns dessa överenskom- melser alltid där, som ett korrektiv och ett rättesnöre som alltid kan åberopas och aldrig helt kan avfärdas. Och mycket annat skulle kunna nämnas vid sidan av detta: den framgångsrika kampen mot ett flertal av mänsklighetens svåraste sjukdomar och de många framsteg inom vetenskap och forskning som, när de tillämpas rätt, bara kan bli till nytta och välsignelse. En rad samarbetsprojekt av olika slag runt om i världen har tänt lågor av hopp och framtidstro.

Men ändå: kriget och krigets skuggor är långt ifrån avlägsnade. Och inte minst i Bibelns gam- la länder är krigets verklighet och krigets skugga i dessa dagar närvarande på ett sätt som gör profeten Jesajas ord lika aktuella idag som de var 700 år före vår tideräknings början. I Betle- hem, Fridsfurstens födelsestad, firas även denna julhelg mot en fond av strid, blodsutgjutelser och ödeläggelse, som inte tycks kunna nå fram till något slut. Det är som om förödelsens och hatets krafter alltid hinner i kapp den goda viljan.

Och ändå – ändå kommer man i kyrkorna i Betlehem och Bagdad, New York, Sankt Peters- burg och Beijing och över hela världen att läsa samma ord denna helg: ”Ty ett barn blir oss fött, en son blir oss given, och på hans skuldror skall herradömet vila, och hans namn skall vara: Underbar i råd, Våldig Gud, Evig Fader, Fridsfurste.” Trots all ondska och all förstörel- se finns denna outsläckliga längtan nedlagd i människors hjärtan av Gud själv. Fridsfursten — det är ett av de många namn, genom vilka denna längtan kommer till uttryck i Bibeln, och den har inte bara fått ett namn utan också tagit synlig gestalt i honom, den levande Fridsfursten, som föddes i Betlehem.

Om det är någon bestående lärdom vi har kunnat dra av erfarenheterna under de senaste hund- ra åren, så är det hur totalt oförutsägbar vår framtid är. Vår önskan att bemäktiga oss framti- den, att få den under vår kontroll, är säkert djupt mänsklig. Det finns vetenskapliga institut som på heltid ägnar sig åt s.k. framtidsstudier — själva tanken, att vi skulle kunna ”studera” vår framtid är naturligtvis oerhört lockande och tar sig både seriösa och mindre seriösa ut- tryck. Men sist och slutligen är den en omöjlighet, och detta vet vi nog alla innerst inne. Vi kan varken ”studera” eller förutsäga vår framtid. Men vi kan arbeta på den, bygga på den, göra allt vad som står i vår förmåga för att den skall bli en försoningens och fredens, kärle- kens och rättvisans framtid.

Så långt det kommer an på oss. Den begränsningen måste vi alltid ha för ögonen. Den frid, som Kristus Fridsfursten har i beredskap för oss, både kollektivt och enskilt, är något vi sist och slutligen aldrig kan åstadkomma med våra egna ansträngningar. Den värld och den verklighet, där vi är satta att verka, idag liksom igår och imorgon, är en fallen och brusten värld, där våra insatser aldrig kan bli något annat än ett ofullkomligt vägröjande för Fridsfursten, inför den dag och den stund då han blir närvarande på ett påtagligt sätt, för att upprätta sitt herradöme helt och fullt. Allt vad vi eventuellt förmår åstadkomma är behäftat med denna brist.

Den förre överrabbinen i Roms synagoga, Elio Toaff, som i Italien gjort en stor insats för dialogen mellan judar och kristna under efterkrigstiden, säger i en av sina sista böcker: "När Gud skapade världen, anförtrodde han i ett visst ögonblick skapelseverket till människan. Men människan, som fortsatte Guds skapelseverk, förmådde inte bevara den ursprungliga harmonin. Därav allt våldet, därav alla krigen."

Denna brustenhets, detta tillkortakommande finns med i allt vi gör med våra egna ansträngningar, och vi har alla del i allt detta som brister. Den ursprungliga harmonin är bruten; vad vi förmår göra är ett ständigt fortgående reparationsarbete, ett ständigt hopfogande av den skapelse som ständigt på nytt brister och går sönder genom vår oförmåga att älska, att bygga upp och att hålla samman.

Det vår Fridsfurste Kristus har sagt om det fridsrike han vill bygga kan tyckas paradoxalt och självmotsägande. Det är ett rike som finns redan här och nu och som ännu inte finns helt och fullt utan skall komma. "Guds rike finns inom er själva", sade han vid ett tillfälle. Och det har en gång tolkats av författaren Leo Tolstoy, då han sade: "Endast det som händer i själen kan förändra världen."

Här och nu och ännu icke. Förödande våld, avund och ondska och hoppingivande tecken på en ny anda och en ny god vilja. Allt det här ryms i den värld vi lever och verkar i. Det århundrade vi nu befinner oss i förefaller inte att bli annorlunda. Fridsfursten följer med oss på vägen, och hans ord och löfte till oss består: Vi är inte utlämnade åt de onskans krafter som aldrig släpper taget om det vi försöker bygga upp av egen kraft. En dag blir riket hans, helt och fullt, i världens liv och djupt i människors hjärtan.

*En fågel har sitt näste, ett vilddjur har sitt bo:
Du under himlens fäste ej finner hem, ej ro.
Att trött ditt huvud luta, en boning du ej fick
Och knappt en famn att sluta dig till, när här du gick.*

*O kom, jag har upplåtit mitt hjärtas dörr för dig,
Du som mig allt förlåtit, med Gud försonat mig!
Kom, Jesus, att mig gästa uti ditt hjärtas hus:
Kom att din brud dig fästa i nåd, i tro, i ljus! (H.A. Brorson)*

JULOTTA

1.

1996

Vid den tiden utfärdade kejsar Augustus en förordning om att hela världen skulle skattskrivas. Det var den första skattskrivningen, och den hölls när Quirinius var ståthållare i Syrien. Alla gick då för att skattskriva sig, var och en till sin stad. Och Josef, som genom sin härkomst hörde till Davids hus, begav sig från Nasaret i Galileen upp till Judeen, till Davids stad Betlehem, för att skattskriva sig tillsammans med Maria, sin trolovade, som väntade barn. Medan de befann sig där var tiden inne för henne att föda, och hon födde sin son, den förstfödde. Hon lindade honom i en krubba, eftersom det inte fanns plats för dem i härbärgen. I samma trakt låg några herdor ute och vaktade sin jord om natten. Då stod Herrens ängel framför dem och Herrens härlighet lyste omkring dem, och de greps av stor förfäran. Men ängeln sade till dem: "Var inte rädda. Jag bär bud till er om en stor glädje, en glädje för hela folket. Idag har en frälsare fötts åt er i Davids stad, han är Messias, Herren. Och detta är tecknet för er: ni skall finna ett nyfött barn som är lindat och ligger i en krubba." Och plötsligt var där tillsammans med ängeln en stor himmelsk här som prisade Gud: "Ära i höjden åt Gud och på jorden fred åt dem han har utvalt." När änglarna hade farit ifrån dem upp till himlen, sade herdarna till varandra: "Låt oss gå in till Betlehem och se det som där har hänt och som Herren har låtit oss veta." De skyndade iväg och fann Maria och Josef och det nyfödda barnet som låg i krubban. När de hade sett det, berättade de vad som hade sagts till dem om detta barn. Alla som hörde det häpnade över vad herdarna sade. Maria tog allt detta till sitt hjärta och begrundade det. Och herdarna vände tillbaka och prisade och lovade Gud för vad de hade fått höra och se: allt var så som det hade sagts dem. (Luk 2:1-20)

“Det fanns inte rum för dem i härbärgen.”

För ett par dagar sedan var jag i London, världsstaden, åttamiljonersstaden, som är så rik på historia, rik på kultur, rik på livets mångfald och brokighet; staden om vilken Dr.Samuel Johnson lär har sagt, att är man trött på den, så är man trött på livet.

I London pågick julruschen som bäst under de här dagarna, precis som här i Storstockholm. Men man måste multiplicera det hela med så där en tio-femton gånger för att få en föreställning om proportionerna. Bara på en enda av de stora affärsgatorna, Oxford Street, ligger minst tio varuhus av NK:s och Åhléns dimensioner, i flera fall långt större.

Och i en portgång på Oxford Street låg en liten grabb, han kan ha varit högst tio; han låg och sov i där med en smutsig filt över sig; mössan hade han lagt öppen vid huvudändan, för att förbipasserande skulle kunna lägga dit sina växelpengar, smulorna från den rike mannens bord. En representant för Londons otaliga hemlösa barn; en företeelse som vi brukar förknippa med fjärran länder som Brasilien eller Indien, men som nu finns här i Europas mitt och i en omfattning som för längesedan har passerat gränsen för det mänskligt förlåtliga och acceptabla.

Men lyckligtvis kunde man också se, att det finns motkrafter i rörelse. Mitt i det hejdlösa julklappsköpandet bedrev flera organisationer omfattande insamlingskampanjer. Den engelska kyrkans diakoniarbetare stod strategiskt placerade utanför det stora lyxvaruhuset Harrods och delade ut en liten eternellkvist till oss som passerade, önskade God Jul och uppmanade till att ge en gåva till de hemlösa barnen, barnen utan vare sig hem eller härbärge. Den påstridighet, med vilken de goda diakonerna sökte trissa upp gåvornas storlek, ogenerat spelande på allas vårt dåliga samvete, - detta förebrår jag dem inte alls för. Det behövs idag något annat och

något mer än smulor från den rike mannens bord. Det behövs pengar, javisst, men det behövs framförallt en sinnesändring, en omvändelse i ordets allra ursprungligaste mening, bort från den kortsynta, cyniska materialistiska människosyn, som får ett allt fastare grepp om sinnena hos dem som styr västvärldens öden - och som, dessvärre, inte kan undgå att påverka oss alla, mer eller mindre, medvetet eller omedvetet.

Heder åt den engelska kyrkans diakoniarbetare, och heder åt alla som engagerar sig för dem som saknar hem och härbärge. Ändå - ändå måste vi fråga oss: Var står den kristna kyrkan? Varför lyckas inte längre hennes profetiska röst tränga igenom den glättiga och sorglösa kommersialismens buller?

Vår tid kallas med en diskutabel term för sekulariserad. Några vill kanske t.o.m. kalla den gudlös. Men nej, jag tror faktiskt inte, att det finns några gudlösa människor. Gud finns någonstans i varje människas medvetande, och längtan efter Gud bär varje människa på, i djupet av sitt inre. Vår tids tragedi, kyrkans tragedi, är inte att kyrkan skulle vara omgiven av en massa gudlösa människor, utan att så många människor har så svårt för att förknippa Gud, alltings Skapare, med Kristus Frälsaren, som bekänns, förkunnas och lovsjungs i den kristna kyrkans liv. Här finns ett glapp, en förståelseklyfta. Och tyvärr måste kyrkan själv ta på sig en stor del av skulden för detta. Alltför mycket av det som sker i kyrkans hägn och i kyrkans namn ger upphov till både besvikelse och förvirring.

Vårt julfirande i Västerlandet har blicken fäst vid Krubban, vid Jesusbarnet i Betlehems stall. Dit kommer herdarna och frambär sin hyllning och sin tillbedjan. Dit kommer också de tre vise männen och frambär sina gåvor av guld, rökelse och myrra. Och detta gåvogivande har stått modell för vår i och för sig goda och lovvärda sed att vid denna tid på året visa varandra en extra omtanke genom att ge gåvor som uttrycker tillgivenhet och kärlek: att se varandra, att vilja varandra väl.

Men det lilla barnet i Betlehems stall - vem är han, och varför tilldrar han sig vårt intresse?

Låt mig säga så här: Julen handlar om någonting mer och större än Julen. Julen handlar om hur Gud, som är oändligt höjd över allt, oändligt högre och större än vi kan tänka eller bedja - hur han själv blir människa av kött och blod, inte i prakt och glans och rikedom, utan under de mest anspråkslösa förhållanden, för att komma vår verklighet helt nära.

“När juldagsmorgon glimmar, jag vill till stallet gå, där Gud i nattens timmar re'n vilar uppå strå.” Så stod det i den gamla översättningen av den älskade julsången - och just så stort och ofattbart är det: det under som kallas inkarnationen, då Gud den osynlige och ogripbare blev synlig och gripbar som människa, för att visa oss sin väg och föra oss tillbaka till honom. Då Gud själv, i en dödlig människas gestalt, läggs i en krubba, djurens matplats, och blir vår mat, det levande Ordet, som är vårt livs föda, det eviga livets föda.

Jag vill inte söka förta något av glädjen i vårt julfirande; jag unnar oss alla en Jul “med samvetsro, med glad förtröstan, hopp och tro”, som det står i Sibelius och Topelius älskade julvisa. Men jag måste ändå ta tillfället att säga: Det finns i vårt västerländska julfirande en tendens att bli stannande vid Krubban, att inte komma längre, att inte följa Jesus längre än så. Julen förlorar sin mening, om vi inte ser och minns, att det barn som föds i Betlehem är den Jesus som dör på korset och uppstår för vår skull, att Jesusbarnet faktiskt också är den vuxne Jesus, som med sitt lidande, sin kamp, sin död och sin seger över mörkrets makter lägger ett mönster för vårt eget liv.

Avslutningsvis vill jag återge en legend jag nyligen hörde berättas, också det i samband med mitt London-besök.

Den handlar om hur jungfru Maria var på väg till sin kusin Elisabet för att berätta för henne, att hon också skulle föda en son, som skulle få namnet Johannes. Maria var havande och måste gå den kortaste vägen för att orka. Men den kortaste vägen gick genom en skog, som var alldeles död och uttorkad: inte ett löv på träden, inte ett strå på marken. Den vägen ville hon ogärna gå, men hon hade inget val.

Men när hon så gick där, Maria som bar Kristus Frälsaren i sitt sköte, fick den döda skogen liv på nytt: träd och mark började åter spira och grönska.

Kanske kan vi se denna legend som en vägledning för oss alla, som enskilda kristna och som kristen kyrka och församling. Genom dopet bär vi alla Kristus inom oss, Kristus som stred, som led och som segrade över mörkrets och dödens makter. Också vi har genom detta blivit Kristus-bärare, Jesu Kristi medvandrare och medkämpar i den kamp som har blicken oavbrutet vänd framåt, mot den dag då han återvänder på ett synligt och gripbart sätt och upprättar sitt rike i hela dess makt.

Må ljuset från Betlehems stall lysa över hela vårt liv och i vårt liv; må det göra vår blick öppen och vårt sinne klart, så att vi varseblir de onda och destruktiva krafterna i tiden och får kraft att bli Jesu medvandrare och medkämpar, i väntan på den dag då han ensam skall regera, den dag då han gör allting nytt.

2. 1999.

”Vad kommer Svenska kyrkan att göra den dag då Herren Jesus Kristus kommer åter?” Frågan ställdes för många år sedan till en av vårt lands namnkunnigaste teologer.

Han svarade så här:

”Då kommer Svenska kyrkan troligen att sitta i sammanträde, så som hon för det mesta brukar göra. Frågan är bara, vad som står högst upp på dagordningen.”

Ja, vad står högst upp på dagordningen, då inte bara Svenska kyrkan utan Kristi kyrka över hela jorden nu snart går in i det nya millenniet, år 2000, jubileumsåret för den natt, då ängeln sade till de häpna herdarna: ”Var inte rädda. Jag bär bud till er om en stor glädje, en glädje för hela folket. Idag har en frälsare fötts åt er i Davids stad, han är Messias, Herren.” – ?

Ett årsskifte, liksom ett sekelskifte och än mer ett millennieskifte, ger alltid anledning till återblickar, rannsakan, analys och begrundan – ”utvärdering”, heter det också på årans och hjältarnas språk. I Guds eget perspektiv är troligen ett millennieskifte ingenting som gör någon skillnad överhuvudtaget. I Guds ögon är, som det står i Psaltarens 90:e psalm, ”tusen år som den dag som förgick igår, som en av nattens timmar”. Det är vi människor som behöver

de historiska milstolparna, hållplatserna, där tiden och historien liksom hämtar andan och går vidare — vidare mot en framtid som vi nu liksom tidigare inte kan blicka in i.

Det är år 1000 i Sverige. I Husaby källa i Västergötland blir svearnas kung Olof Skötkonung döpt av biskop Sigfrid i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Han är den förste svenske kung som förblir kristen till sin död, och med honom anses vårt lands historia som kristen nation ta sin början. Snart upprättas stiftskyrkor, kloster och andra härdar för kristen tro och kristet liv. Klostren, som står i en levande och obruten förbindelse med Europas kontinent, blir levande centra inte enbart för kristen gudstjänst utan också för sjukvård, omsorg om de gamla och fattiga, trädgårdsskötsel, jordbruk, skolbildning, konst och konsthantverk. Tron på Frälsaren som blivit född i Davids stad blir för nya generationer av människor grunden för en ny identitet, en ny människosyn, ett nytt framtidshopp och ett nytt flöde av levande och kreativt kulturskapande. Samtidigt som krigen och folkfiendskapen fortsätter att kanta vår väg genom århundradena, en väg där maktspel och fåfänga ofta blandar sig med uttalade ambitioner om att strida för Guds egen sak.

Det är år 1900 i Sverige. Fattigdom och nöd i stora delar av vårt land. Sverige betraktas som ett u-land, och det görs insamlingar till våra svältande, runt om i Europa och i Amerika. Den stora strömmen från landsbygden in till städernas rotlöshet och slum tar sin början och rycker upp tusentals och åter tusentals människor från deras ankarfästen inte bara i hembygden utan också i kyrka och församling, i gudstjänst, ord och sakrament — alltså den process vi med en omtvistad term kallar sekulariseringen. Vi befinner oss i utkanten av ett Europa som håller på att åldras. Några av kontinentens gamla imperier befinner sig i upplösning, en process som snart skall sätta igång den spiral av förödande krig och våldsbrott som plågat hela vårt århundrade. I den kristna kyrkogemenskapen råder förvirring, splittring och skarpa motsättningar; en olycksbådande process som ändå börjar hejdas, när den svenske ärkebiskopen Nathan Söderblom 25 år senare sammankallar det första stora ekumeniska mötet i Stockholm.

Och nu, när det är några dagar kvar till det nya millenniet. Var står vi idag, vilka är våra önskningar, våra förhoppningar, vad har vi högst upp på dagordningen, när våra kyrkklockor ringer in år 2000? Vad vill vi i fortsättningen försöka undvika, och vad vill vi bevara? Vad hör historien till, och vad är omistligt och evigt?

I vår vrå av världen, i den del av Kristi kyrka som kallas Svenska kyrkan, går vi nya tider och nya villkor tillmötes. Men våra undringar kring allt detta är en krusning på ytan i jämförelse med de frågor Kristi kyrka över hela världen ställer inför det nya seklet med dess utmaningar. Vi har blicken vänd mot ”den dag, då du skapar nya himlar och en ny jord, där rättfärdighet bor”, som vi ber i nattvardsbönen. Vi har blicken vänd mot allt det som Guds Ord och löfte talar om, allt det som vi hoppas men som vi vet att vi med våra egna ansträngningar aldrig kan åstadkomma, allt det som bara kan bli verklighet genom Guds eget ingripande, i tiden och i historien. Vi ser den skriande kontrasten mellan vad vi skulle önska och vad som sedan blir verklighet, på det lokala planet liksom i världen i stort. Vi vet, att i allt det vi önskar, planerar, beslutar och genomför finns den brist och den ofullkomlighet vi aldrig kan fylla med vårt eget.

Jesus Kristus är vårt hopp, vår tillflykt, vår enda grund, i våra enskilda liv liksom i kyrka och församling. Jesus Kristus och hans Ord – det Ord som tröstar, styrker, försonar, helar, upprättar och inger hopp, men som samtidigt varnar, provocerar och obarmhärtigt sätter strålkastarljuset på våra mest omhuldade livslögner – det är vad som alltid måste stå högst på vår dagordning. Faller det bort, förlorar kyrka och församling sitt existensberättigande. Glömmer vi

det eller ser det som oväsentligt, har vi redan vänt Kristi kyrka ryggen. Vår framtid ligger i det uppdrag vi en gång fått och det löfte vi en gång för alla fått ta emot, det hopp som aposteln Paulus gav ord åt i sitt brev till församlingen i Rom:

”Vi vet att hela skapelsen ännu ropar som i födslovåndor. Och till och med vi, som har fått Anden som en första gåva, också vi ropar i vår väntan på att Gud skall göra oss till söner och döttrar och befria vår kropp. I hoppet är vi räddade – ett hopp som man ser uppfyllt är inte något hopp, vem hoppas på det han redan ser? Men om vi hoppas på det vi inte ser, då väntar vi uthålligt. På samma sätt är det när Anden stöder oss i vår svaghet. Vi vet ju inte hur vår bön egentligen bör vara, men Anden vädjar för oss med rop utan ord, och han som utforskar våra hjärtan vet vad Anden menar, eftersom Anden vädjar för de heliga så som Gud vill.”

Så som Gud vill. Må det bli överskriften över det sekel vi går till mötes, som kyrka och församling. Må vi alltid söka efter Guds väg och ha modet att överge vår egen. Må vi alltid låta Jesus Kristus, Herren och Herden, bli först i vår dagordning, i våra liv, i vår gudstjänst, i vårt hopp, i det vi gör och det vi är.

*I stormiga tider, bland töcken och grus,
en skara dock skrider mot himmelens ljus.
Dess hopp och dess härlighet världen ej ser.
Men före går Herren med segerns banér.*

*O Jesus, bliv när oss, bliv när oss alltfört,
och sköt oss och bär oss som alltid du gjort.
Ja, amen, din trohet skall bära oss fram.
Lov, pris, tack och ära, vår Gud och vårt Lamm! (C.O. Rosenius)*

3.

2003

(Joh 1:1-14 – se Julbön 1)

Vi firar idag den högtid under kyrkoåret, som i vår del av världen och den kristna kyrkan har kommit att överglänsa årets övriga högtider.

Jag säger *överglänsa*, eftersom det på något sätt har med ljuset att göra. I årets mörkaste tid, den tid då tröttheten och tungsinnets är som störst på våra breddgrader, får vi fira en ljusfest. Vi får i bön och sång samlas kring ett budskap, som talar om att mörkrets makt inte är beständig, och då talar det naturligtvis till sådana skikt i vårt inre, till sådana sidor av våra livsvillkor och vår existens, som inte bara är en fråga om hur dagarna, sakta men säkert, blir längre. Det yttre mörkret runtomkring oss bildar ett slags resonansbotten för den oro vi bär på: våra privata orosämnen, vår oro inför det som händer i världen, vår bävan inför den okända framtiden.

Det tog i själva verket ganska lång tid innan man inom kristenheten började seden att fira jul, på vissa håll tog det ett par hundra år innan Kristi födelses fest blev etablerad. Gud hade kommit till världen i synlig gestalt, i Jesus, timmermannens son från Nasaret i Galiléen; det var den tro man bekände och levde i, från allra första början. Men själva denna händelse var något som ägt rum i det fördolda, alldeles som uppståndelsen, den händelse som blev centrum för påskens firande. Så var Kristi födelse, hans människoblivande, liksom hans uppståndelse i

härlighet, något som man bara kunde falla ner för, i tillbedjan och stillhet eller i jublande lovsång.

Aposteln Johannes kunde i början av sitt evangelium tolka detta som ägt rum, detta trons mysterium, med en bild som alla människor, världen över och i alla tider, kan förstå, bilden av mörker och ljus: ”Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det” – ”Det sanna ljuset, som ger människor ljus, skulle komma i världen”.

Vi lever i en ljusfattig värld, idag liksom i den tid då Jesus, timmermannens son, kom till världen. Det har i alla tider, och av olika orsaker, legat nära till hands att påstå, att nu, just i vår tid, har mörkret nått sitt yttersta djup och världens förfall nått sin yttersta kris. Inte heller i vår tid saknas sådana röster, men vi skall inte glömma, att så har man sagt tidigare också, och med väl så goda skäl som vi kan säga det idag. Vi lever alltid i en ljusfattig värld, där mörkrets och ondskans krafter finner ständigt nya sätt att verka. Vi kan nu idag, liksom genom hela historien alltsedan aposteln Johannes dagar säga med honom, att han, Jesus Kristus, ”kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom”. Hans egna, det vill säga mänskligheten, och främst vi, den västerländska mänskligheten, som i vissa sammanhang – som t.ex. när det skall skrivas författningar och konstitutioner – gärna vill använda det kristna namnet som en urskuldande prydnad.

Kanske kan vi ändå i ett avseende hävda, att vi har nått fram till ett slags kris, ett slags brytningstid. Kulturer har formats, blomstrat, utvecklats och så småningom gått under, genom hela historiens gång, i Västerlandet, såväl som i andra delar av vår värld. När kejsar Konstantin år 325 upphöjde kristendomen till statsbärande religion inom det vidsträckta romerska imperiet, så markerade detta det definitiva slutet för den antika världen och kulturen. Något nytt hade tagit vid. Den kultur, som med större eller mindre rätt kommit att kallas den kristna, tog vart efter form, den kultur som kom att bilda grundvalen för våra västerländska samhällen. Det kulturarv som vi alla, medvetet eller omedvetet, med eller mot vår vilja, har formats av.

Ja, det har förvisso talats om ”brytningstid” förr i vår historia. Men kanske känner vi idag, mer påtagligt än tidigare, att just denna kultur – den som med större eller mindre rätt kom att kallas den kristna – börjar närma sig sin slutpunkt. Och när vi blickar mot horisonten, ser vi inte vad som skall komma istället. En värdeförvirringens tid – så kanske den skulle kunna kallas, den tid vi idag genomlever, då ingenting längre tycks uppfattas som heligt eller okränkbart. Möjligen finns det *ett* värdesystem som kan urskiljas i den stora mängden, ett värdesystem som kommer till uttryck i vad som sägs men inte minst i vad som sker i handling, på de flesta nivåer inom vårt samhälle: den totala avsaknaden av värden, nihilismen, icke-värdenas värdegrund.

Vaclav Havel, den tjeckiske dramatikern, filosofen och presidenten, är en av de få statsmän i vår tid som i sina tal och skrifter försökt sätta fingret på just detta onda tänkesätt. Han tolkar vår brytningstid, samtidigt som han fullt ut klargör att han inte bekänner sig till någon utopi om vad som står i mänsklig makt att göra. Men ändå hävdar han ihärdigt och oförtröttligt, att det finns ett hopp för mänskligheten att bygga på, men bara om våra lagar och rättssystem, vår samhällsordning och vårt samhällsliv, har sin fasta grund i orubbliga värden såsom moral, andlighet, humanitet, ansvar och samvete. Och detta – så säger faktiskt Havel i flera sammanhang – detta är inte möjligt utan Gud.

”I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud.” Med andra ord: Det förunderliga är, att allt detta som inger oss oro och bävan – all denna värld av föränder-

lighet och omvälvningar, alla dessa kulturernas och värdesystemens skiftningar – finns förutsett i det Ord som blev människa och tog sin boning ibland oss. Det är inte oss människor det beror på. Guds eviga Ord är inte beroende av den kristna kulturen eller någon annan kultur. Det finns där och har funnits där av evighet, innan våra tankar, våra värdesystem och våra kulturer fanns, och det når oss, med sin frälsande och upprättande kraft, tvärs genom tiden, historien, kulturen. Redan profeten Jesaja såg och förmedlade detta till sitt lidande och förvirrade och landsflyktiga folk: ”Gräset torkar, blomman vissnar, när Herrens vind går fram. Gräset torkar, blomman vissnar, men vår Guds ord består i evighet.”

Vår Guds Ord – det som blev människa i Jesus Kristus – består i evighet. Det som är gräs, det som bär förgängelsens villkor – våra människotankar, våra planer, våra idéer och föreställningar – det vissnar och förgår, när så skall ske. Men Guds frälsande och livgivande Ord, det Ord som genom sitt tilltal till oss var och ger upprättelse och evigt liv, det består evigt.

När vi går från denna julotta, kan vi skönja en aning av dagsljusets ankomst vid horisonten. Dag och natt, ljus och mörker, värme och köld, skiftar oupphörligen. Men mitt ibland oss, genom det Ord Gud talat till oss i Jesus Kristus, i det han sade och det han gjorde, lyser det eviga ljus som mörkret aldrig kan övervinna. Låt oss bära detta ljus med oss, ut i vårt liv och vår vardag, i vår sorg och vår glädje, i våra framgångar och våra motgångar.

NYÅRSBÖN 2003

*Jag ser upp emot bergen: varifrån skall min hjälp komma?
Hjälpen kommer från Herren, som har gjort himmel och jord.
Herren låter inte din fot slinta, han vakar ständigt över dina steg.
Han sover aldrig, han vakar ständigt, han som beskyddar Israel.
Herren bevarar dig, i hans skugga får du vandra, han går vid din sida.
Solen skall inte skada dig om dagen, inte månen om natten.
Herren bevarar dig från allt ont, från allt som hotar ditt liv.
Herren skall bevara dig i livets alla skiften,
nu och för evigt. (Ps. 121)*

Vårt liv innehåller en del milstolpar. Särskilda, återkommande dagar i vår kalender eller särskilda tilldragelser som på olika sätt markerar förändring, uppbrott eller det enkla faktum, att vårt liv är en vandring med olika anhalter, en rad stationer på vägen. En pilgrimsvandring, skulle man säga, om man använder gammalt och fromt kristet språkbruk. En vandring längs en väg, där varje framförvarande steg kanske är höljt i dunkel men där målet är känt, kanske både känt och efterlängtat.

Gud behöver naturligtvis inte dessa milstolpar, dessa dagar. ”Tusen år är i dina ögon som den dag som förgick igår, som en av nattens timmar”, skriver psalmisten i Psaltarens 90:e psalm och försöker på det sättet beskriva det mysterium som inte går att beskriva eller fånga, annat än i trevande, tafatta mänskliga bilder: detta att vi människor är inneslutna i tidens och rummets begränsningar, att varken vår tanke, vår känsla eller vårt förnuft förmår gripa den verklighet som finns där bortom.

Nej, det är för oss människor som de olika milstolparna är så viktiga. De ger oss en möjlighet att få en överblick över våra liv, att väga viktigt mot oviktigt, sorg mot glädje, orosämnen mot sådant som fyller oss med trygghet och tillförsikt. De ger oss möjlighet både att minnas och att blicka framåt. Årsskiftet är en sådan milstolpe, som vi alla ställs inför, vid ett och samma tillfälle men med en innebörd som i stor utsträckning är unik för oss var och en. Kanske har det gångna året medfört glädje och framgång. Kanske har det överskuggats av svåra förluster, sjukdom eller andra prövningar inom den privata sfären. I vardera fallet kommer det nya året till oss som en gåva, en outnyttjad möjlighet; ett mått av tid som läggs framför oss. Tid att bruka.

Under de senaste dagarna har tidningar, TV och radio – som alltid denna tid på året – varit fulla av årskrönikor och översikter över vad som hänt här hemma och i världen runtomkring oss. Och det är väl ingen överdrift att påstå, att dessa tillbakablickar sällan förmår ge oss något större hopp inför framtiden. Ändå finns det glimtar av hopp och tillförsikt, det är inte svårt att upptäcka, om vi sållar i den stora nyhetsfloden. Där finns också alla de som hängivet och oegennyttigt arbetar för att bana väg för fred och samförstånd och för att lindra nöd och lidande, inte minst bland alla de människor som är drabbade av våld och förödande krig. Men de blir sällan nyhetsflödets huvudpersoner; de utför i stor utsträckning sitt verk i det tysta.

För oss i Sverige är det omöjligt att denna dag gå förbi den triumf som det råa våldet firade, då vi ännu en gång drabbades av ett politiker-mord, inför öppen ridå, mitt i stadens pulserande vimmel. En fråga till oss som nation borde därför denna nyårskväll vara: Har vi lärt oss något av våra dyrköpta erfarenheter? Eller går vi ännu en gång vidare, som om ingenting hade hänt, med en oförändrat idealiserad bild av oss själva och de villkor vi lever under?

”Jag ser upp emot bergen: varifrån skall jag få hjälp?” Så börjar psaltarpsalmen vi nyss hörde läsas. En fråga, en bön som förefaller vara riktad ut i tomma intet, bort från en verklighet där ingen hjälp tycks stå att få. Många människor under århundradenas, ja årtusendenas gång har ropat ut samma fråga, med blicken riktad uppåt: Var finns hjälp att få, när människor inte vill eller förmår hjälpa?

Människor förmår inte hjälpa – det är en tanke som på olika sätt återkommer i Psaltarens psalmer. Människan fick sig ett stort ansvar anförtrött, ett ansvar som hon inte visade sig kunna bära så som det en gång var tänkt. Ropet riktas till Gud, som en gång i skapelsen gav människan detta ansvar, och svaret genljuder, från Guds evighet, tvärs genom tiden och historien: ”Hjälpen kommer från Herren, som har gjort himmel och jord. Herren bevarar dig, i hans skugga skall du få vandra, han går vid din sida.”

Gud vandrar vid din och min sida. Det löftet fick psalmisten, det bar honom genom hans liv, och det bar hans folk genom prövningar och umbäranden. Samma löfte riktas också till oss alla och envar, i Guds kyrka och församling, genom alla tider: Gud går vid din sida. Oavsett hur vår levnadsvandring ter sig, består Guds ord och löfte: att gå med oss på vår vandring, just där vi befinner oss.

”Herren skall bevara dig, i livets alla skiften, nu och för evigt.” Det finns inget sammanhang, högt eller lågt, där dessa löftesord inte gäller. I den allra högsta välgång liksom i den allra djupaste förnedring består detta löfte oförminskat: Gud går med dig och bevarar dig i livets alla skiften, nu och för evigt.

”Jag ser upp emot bergen” – för psalmisten som skrev dessa ord var de inte bara en beskrivning av det heliga landets vackra berg som han kunde se framför sig: Sion, Hermon, Tabor och Sinai. De var också en levande bild för detta, att vårt liv är en del i en lång pilgrimsvandring, vandrigen fram till det Guds eviga berg, där allt kommer att få sin fulländning och sin förklaring. Jesus använde en annan bild för detta, då han talade om Guds rike – det rike vi alla får bära inom oss, som en föraning av något mycket större som en dag skall komma, då världens pilgrimsvandring har nått sitt mål och Guds rike framträder i hela sin rika fullhet.

”Herren bevarar dig från allt ont, från allt ont som hotar ditt liv.” Om vi vilar i det löftet, så är detta underbara och paradoxala redan verklighet: att ingenting i grunden kan skada eller förgöra eller ens hota vårt liv. Vad som än händer oss, är vi i Guds förvar. Vilka våldets eller förstörelsens krafter som än vill göra anspråk på oss, så hör vårt liv till Gud. Vi vet att vi är på väg mot ett mål, mot Guds heliga berg, och att vi kommer att vara framme där vid den tidpunkt som Gud själv väljer.

Så skulle denna nyårsafton kunna få bli den nya stationen, den nya anhalten på vår vandring mot det utlovade målet. Vi vet inte, vi kan inte veta, hur denna sträcka väg kommer att te sig. Men vi kan låta oss bäras av Guds löfte till oss, att han, vad som än händer, bevarar oss från allt ont, från allt som hotar våra liv. Guds levande ord och löfte, som förmår bära oss genom vårt liv och vår vardag.

TRETTONDAG JUL

1.

1999

När folk strömmade till, sade Jesus till dem: ”Detta släkte är ett ont släkte. Det vill ha ett tecken, men det skall inte få något annat tecken än Jona-tecknet. Ty liksom Jona blev ett tecken för folket i Nineve, skall Människosonen bli det för detta släkte. Söderns drottning skall uppstå vid domen tillsammans med människorna i detta släkte och bli deras dom. Ty hon kom från jordens yttersta gräns för att lyssna till Salomos vishet, men här finns något som är förmer än Salomo. Folk från Nineve skall uppstå vid domen tillsammans med detta släkte och bli dess dom. Ty de omvände sig vid Jonas förkunnelse, men här finns något som är förmer än Jona. Ingen tänds en lampa och ställer den i en vrå eller under sädesmåttet. Man sätter den på hållaren, så att de som kommer in ser ljuset. (Luk 11:29-33)

En svensk f.d. finansminister framträdde för en tid sedan i ett mycket lärorikt TV-program, där han intervjuades om en mängd sådana ting som i alla år varit hans kunskapsområde, hans intresseområde, hans obestridliga kompetens, och där han utan tvivel haft mycket att ge oss alla, ifråga om insikter i ekonomins och den internationella politikens realiteter.

Allt hade väl varit gott och väl, om inte programledaren strax före programtidens slut gett honom en fråga att vidarebefordra till nästa veckas intervjuobjekt, tre representanter för kristna samfund och kyrkor.

Ärligt talat: jag hade av denna reflekterande person väntat mig något helt annat, något som hade kunnat bli en verklig utmaning, en fråga att bära med sig in i samtalen om kyrkans och den kristna trons framtid. Men så blev det inte. Hade någon sagt ungefär så här: Gissa nu – han kommer att ställa den mest banala, den mest oreflekterade och mest uttjatade frågan av

alla – – vad kommer han att fråga? I så fall hade jag, och säkert många med mig, gissat alldeles rätt. Han kommer att fråga: ”Vad kan Gud göra åt världssvälten? Vad kan Gud göra åt krigen i världen?” Eller någonting ditåt. Och just så frågade han.

Tyvännär hörde jag inte vad de tre representanterna för kyrka och samfund sedan hade att svara. Men jag förmodar att de kände en viss trötthet, en viss uppgivenhet inför att, återigen, möta en dialogpartner, vars gudsföreställning aldrig nått vidare från detta trappsteg och som med sin skenbart provocerande fråga säger så här: ”Gud är väl OK, bara han fixar allt åt oss. Gör han inte det, så finns han inte.” Det vill säga: Jag kräver en far som oupphörligt ordnar allt som går snett och som inte ger sina barn något eget ansvar. Är han inte sådan, så finns han inte.

Det kunde tyckas som om dessa frågeställningar är typiska för just vår tid, men så är det inte heller. Redan under fornkyrkans tid, på 100-talet, säger en av de s.k. ökenfäderna till en ung människa som kommer ut i öknen och söker hans vägledning: Gud har inga andra händer än dina och mina. Det är hans obegränsade makt, samtidigt som det är hans djupa maktlöshet.

Vid läsningen av predikotexten idag ser vi med all önskvärd tydlighet, att även Jesus mötte tankegångar av samma slag. ”Ni begär tecken”, säger han. Och detta med ”tecken”, under, ovanliga händelser, var oerhört populärt på den tid då Jesus gick runt och undervisade; det fanns många trollkarlar och helbrägdagörare som strövade runt på turné i Palestina. De var skickliga på att snabbt lösa människors problem, åtminstone spektakulärt och kortsiktigt. Nu vill man att Jesus skall ställa in sig i deras led, men Jesus vägrar och säger: ”De skall inte få något annat än Jona-tecknet.” Jesus gör ju faktiskt många andra tecken än detta; han botar svårt sjuka, han uppväcker t.o.m. döda, han låter en liten mängd mat mångfaldigas på ett oförklarligt sätt, så att den räcker till en stor skara människor. För tre av sina lärjungar visar han sitt gudomliga ursprung, när hela hans gestalt blir upplyst av ett oförklarligt sken – den händelse vi brukar fira på Kristi Förklarings dag.

Men ingenting av allt detta har någon verklig, avgörande betydelse utom det enda tecken, som är och förblir den kristna kyrkans och trons avgörande tecken genom alla tider: det som Jesus kallar *Jona-tecknet*. Liksom profeten Jona vistades tre dagar i valfiskens buk, fördömd och förskjuten av människor, så vistades också Jesus tre dagar i dödens och mörkrets och fördörelsens rike, fram till dess att han uppstod i kraft och härlighet för att dra oss alla in i sin gemenskap, gemenskapen som inte berörs av dödens och fördärvets gränslinje. Om alla andra tecken och under skulle försvinna från jorden, så finns detta tecken, detta stora under kvar: att Jesus gått före oss genom dom och fördömmelse och vill dra oss in i sin egen livssfär, där dödens och onskans makter har förlorat sin udd och sin kraft.

Jona-tecknet kallar oss åter till verkligheten. Det visar oss, att vi lever i en värld som är brusten och söndrad och som vi aldrig kommer att förmå läka och hela genom våra egna ansträngningar. Det vi har och är i oss själva räcker inte till. Gud har all makt i himlen och på jorden – men lika paradoxalt och obegripligt sant är det, att Gud i skapelsen överlämnade en del av sin makt åt oss. En makt som vi inte var vuxna, en makt vi aldrig kunnat bära så som det var tänkt. En makt som bryter ner istället för att bygga upp. En makt som söndrar istället för att hela. En makt som tar istället för att ge. En makt som avundas istället för att dela glädje och tacksamhet med andra. En makt som är sig själv nog.

Den vishet som drottningen av Saba sökte vid kung Salomos hov gav henne säkert viktig vägledning i hennes eget liv. Men med Jesus kom något som var mer än Salomos visa råd. Med Jesus gavs oss något som var vida mer än den botpredikan Jona höll för Nineves invånare.

Med Jesu liv och död och uppståndelse banades väg för försoning och upprättelse och kraft att stå i det godas och uppbyggligas tjänst, att hela och reparera det som ständigt på nytt blir skadat och brutet i vår värld, och att ha blicken fästad på den dag, då Jesus på nytt skall visa sin härlighet, då hans makt och hans rike upprättas i hela sin fulla kraft.

Men också här och nu lyser Jesu härlighet för alla ögon som vill se den och ta den till sig. Vid nattvardens enkla måltid, som vi snart skall fira, finns denna Jesu härlighet fullt närvarande, just genom sin ringhet och anspråkslöshet, i den enklaste tänkbara av alla måltider. Så vill Jesus, härlighetens herre, vara närvarande hos oss alla och envar, helt och fullt och på alldeles lika villkor. När vi kommer till hans bord, då raderas alla våra olikheter ut. Ingenting av det vi har eller förmår eller inte förmår prestera har här någon som helst betydelse. Vi kommer till det himmelska gästabudet, där det inte finns några hedersplatser eller placeringskort. Här är det endast Jesu självutgivande kärlek, Jesu härlighet, som står i centrum. Och hans gåva ges på detta anspråkslösa sätt i samma rikliga mått åt oss var och en.

Må vi under det innevarande kyrkoåret på nytt se Guds härlighet i det han gör genom människors händer, genom det liv han ger oss i sitt Ord och genom den gemenskap han skänker oss i sina sakrament.

2. 2000

*När Jesus hade fötts i Betlehem i Judeen på kung Herodes tid, kom några österländska stjärntydare till Jerusalem och frågade: "Var finns judarnas nyfödde kung? Vi har sett hans stjärna gå upp och kommer för att hylla honom." När kung Herodes hörde detta, blev han oroad, och hela Jerusalem med honom. Han samlade alla folkets överstepräster och skriftlärda och frågade dem var Messias skulle födas. De svarade: "I Betlehem i Judeen, ty det står skrivet hos profeten: **Du Betlehem i Juda land är ingalunda ringast bland hövdingar i Juda, ty från dig skall det komma en hövding, en herde för mitt folk Israel.**" Då kallade Herodes i hemlighet till sig stjärntydarna och förhörde sig noga om hur länge stjärnan hade varit synlig. Sedan skickade han dem till Betlehem. "Bege er dit och ta noga reda på allt om barnet", sade han, "och underrätta mig när ni har hittat honom, så att också jag kan komma dit och hylla honom." Efter att ha lyssnat till kungen gav de sig i väg, och stjärnan som de hade sett gå upp före dem, tills de slutligen stannade över den plats där barnet var. När de såg stjärnan, fylldes de av stor glädje. De gick in i huset, och där fann de barnet och Maria, hans mor, och föll der och hyllade honom. De öppnade sina kistor och räckte fram gåvor: guld och rökelse och myrra. I en dröm blev de sedan tillsagda att inte återvända till Herodes, och de tog en annan väg hem till sitt land. (Matt 2:1-12)*

”Så att även jag kan komma dit och hylla honom...”

Herodes, vasallkungen, underhuggaren under den romerske kejsaren, prövar ett av sina vanliga tricks. Nu känner han plötsligt oro, nu anar han något som kanske skulle kunna hota hans makt. Man har talat om någon som människor kanske kommer att lyssna till, inte på grundval av hans ställning i samhället utan på grundval av vad han har att säga, vad han har att ge. Man kunde tycka att Herodes borde anse sig sitta ganska säkert i sin sadel. Allt är ju under kontroll. ”Pax romana”, den romerska freden, råder och ger människor en dräglig materiell tillvaro och tämligen trygga livsvillkor, till priset av att all opposition mot den andliga nöden skoningslöst tystas ner. Sådant förekommer även i vår tid. Men profeterna, de som såg tvärs igenom tidens ström av förvirrande händelser och motstridiga budskap, har så länge talat om honom som skall komma en dag och som skall bli ett annat slags ledare än de vanliga, ”en hövding, en herde för mitt folk Israel”, en som leder sitt folk på Guds vägar och sätter all orättfärdig maktutövning i ett obarmhärtigt avslöjande strålkastarljus.

Herodes tror sig på ett enkelt sätt, med ett enkelt lurendräjeri, kunna röja detta hot ur vägen. Men han misstar sig grundligt. Guds vägar är inte hans vägar. Herodes är en av historiens många makthavare som har kommit och som har gått. Den väntade Herren och Herden, Guds Messias, är den som kommer och som leder allt Guds folk mot målet, efter sin vilja. Fällan Herodes gillrade fungerade inte.

Guds vägar var inte Herodes vägar. Och Guds vägar är inte alltid våra vägar. Det fanns ett enda motiv som styrde Herodes i allt han gjorde: makten, viljan att härska. Mellan Herodes makt och makten hos det nyfödda barnet i Betlehem finns en total motsättning, en skillnad som aldrig går att överbrygga. Det var det Herodes anade, och därför var det nyfödda barnet i Betlehem ett långt större hot för honom än någon politisk eller beväpnad motståndare. Han som föddes i Betlehem sade om sig själv, att han ”inte kommit för att bli tjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många”. Han skulle upprätta sitt välde i Andens rike, i människors hjärtan, ett område dit varken Herodes eller någon av hans många efterträdare i historien kunnat nå.

Det århundrade vi nyss lämnat bakom oss har sett många Herodes i verksamhet, många makthavare som med ett leende på läpparna och med löften om frihet och respekt och i namn av höga ideal och värden lurat människor in i Herodes fälla, in i både kroppslig och själslig utplåning. Men det har också under detta gångna århundrade funnits många exempel på dem som aldrig gått i fällan, dem som aldrig låtit sig förledas, dem som sett den nakna makten i ögonen och sett igenom dess verkliga syften. Strax innan Hitlers tyranni kom till makten i Tyskland i början av 1930-talet, då alla insåg vartåt det hela lutade, sade en parlamentsledamot i den tyska riksdagen: ”Friheten kan man beröva oss, men aldrig vår själ.” Och i ett av Gulag-arkipelagens fuktdrypande, genomkylda lägerlogement, under Stalin-terrorns grymaste tid, lyckades en totalt utarmad, vapenlös och döende lägerfånge med sina blotta naglar rista in ett kors i den hårda betongväggen: det oövervinneliga livets och det aldrig döende hoppets tecken.

Vi har gått in i ett nytt sekel, ett nytt årtusende. Skuggorna från det gamla faller fortfarande in över oss, men samtidigt har mycket hänt som, trots allt inger hopp om att vi skall vara bättre rustade att känna igen den nya tidens Herodes-gestalter, när de uppträder vid vår horisont.

Vår evangelietext talar också om de tre stjärntydarna – de vise männen, de heliga tre konungarna; traditionen kallar dem vid olika namn. Deras enda syfte med sin långa resa är att bära fram sina gåvor till det nyfödda barnet. De står där som exempel för oss alla i Guds kyrka och församling, i alla tider. De visar oss vad vi är kallade till. De visar oss den enda makt vi skall och kan utöva: att bära fram till Jesus Kristus allt det vi är och allt det vi har. I allt vårt liv och i allt det vi gör är Jesus Kristus vårt riktmärke, målet för vår väg.

Så som den förste stjärntydaren bar fram guld, så är det meningen att vi skall bära fram allt det i oss själva som är äkta, allt det som är sant, allt det som prövats och som håller. ”Silver prövas i degeln och guld i ugnen, men hjärtat prövas av Herren”, skriver Ordspråksbokens författare.

Så som den andre stjärntydaren bar fram rökelse, så är det meningen att vi skall bära fram vår bön, vår tillbedjan och vår lovsång. ”Låt min bön vara rökelse för dig, mina händer lyfta till ett aftnonoffer”, sjunger psalmisten i den 141:a psalmen.

Och som den tredje stjärntydaren bar fram väldoftande myrra, så är det meningen att vi skall bära fram vår hängivenhet, vår glädje över att stå i hans tjänst, vår ogrumlade vilja att gå den väg han utstakar åt oss.

Med dagens kollekt till Svenska kyrkans mission avslutas den årliga stora missionsinsamlingen. Det finns knappast någon bättre bild av vad den kristna missionen är än den vi finner i dagens evangelietext: de tre stjärntydarna som bär fram sina gåvor till Herren. Missionen har, i allt den gör – genom förkunnelse, undervisning, sjukvård, teknik och utvecklingshjälp och mycket mer – inget annat syfte än att bära fram gåvor till Herren själv. ”Av dina gåvor ger vi åt dig” – med de orden tas varje kollekt emot och välsignas. Ty ingenting av allt detta är sådant vi förfogar över själva. Vi har fått det av Gud och till honom ger vi det åter, i liv, gudstjänst och tjänande av vår nästa, var än vi möter henne.

Med din gåva till Svenska kyrkans mission kan du visa, att du vill att Kristus som föddes i Betlehem är den som sist och slutligen skall vara mottagare, inte bara av dina penninggåvor utan av allt du fått nåden att ge och att vara i ditt liv.

Låt oss be, att vårt århundrade skall bli en vandring till Kristus och på den väg han utstakar: i bön, i hängivenhet och i tro.

FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TRETTONDAGEN 2001

Folket var fyllt av förväntan, och alla frågade sig om inte Johannes kunde vara Messias. Men han svarade dem alla: ”Jag döper er med vatten. Men det kommer en som är starkare än jag, och jag är inte värdig att knyta upp hans sandalremmar. Han skall döpa er med helig ande och eld. Han har kastskoveln i handen för att rensa den tröskade säden och samla vetet i sin lada, men agnarna skall han bränna i en eld som aldrig slocknar.” När nu allt folket lät döpa sig och Jesus också hade blivit döpt och stod och bad, öppnade sig himlen och den heliga anden kom ner över honom i en duvas skepnad, och en röst hördes från himlen: ”Du är min älskade son, du är min utvalde.” (Luk 3:15-17, 21-22)

Ett kyrkoår är lika långt som ett vanligt år. Men det varken börjar eller slutar när champagnekorkarna smäller och de färgsprakande fyrverkerierna skickas till väders och Margaretha Krook läser Tennysons ”Nyårsklockan” på Skansens Sollidenscen. Det börjar med Franzéns psalm ”Bereden väg för Herran”, lovsången som talar om hur Jesus Kristus kommer till sin kyrka och församling för att ge liv och växt; det börjar med abbe Voglers ”Hosianna” och de hundratals adventsljuserna runt om i våra kyrkor och hem. Och det slutar i den sena höstens mörker, på Domssöndagen, Kristus Konungens dag, då kyrkan och församlingen, i ord och toner, ger uttryck för sin längtan fram emot den dag, då Jesus Kristus skall komma på nytt, på ett annat och påtagligt sätt och upprätta sitt fridsrike i hela dess fulla kraft; ljusets, fridens och kärlekens rike: ”Guds Son en gång i morgonglans skall åter komma hit, och alla ängslans skuggor fly och världen fylls av liv.”

Vill man inrätta sitt år efter kyrkoårets almanacka, så får man följa Jesus på hans väg från födelsen och till korsdöden och uppståndelsen. Men ändå är det inte denna tidslinje som är det viktigaste med kyrkoåret. Av de fyra evangelierna i Nya Testamentet är det bara två som berättar om Jesu födelse och något litet om hans barndom. Sedan blir det tyst, och tystnaden omfattar en period på omkring tjugo år.

Vi vet numera, att allt det som sedan hände – då Jesus kallade sina lärjungar, gick runt och undervisade om Guds rike, botade sjuka, fängslades, dödades, begravdes och visade sig som uppstånden – vi vet att allt detta hände inom en tidsrymd av bara tre år.

Det viktigaste med kyrkoåret är att det på olika sätt försöker visa oss vad det betyder, att Gud själv gick in i våra egna villkor genom att bli en människa av kött och blod; inte vad det betyder på något abstrakt, allmänt sätt, utan vad det betyder för oss, för världen och, inte minst, för dig och mig personligen.

I evangeliet idag, det som handlar om hur Jesus döptes av Johannes Döparen i Jordan, står vi vid tröskeln till den treåriga händelsekedjan. Jesus är omkring trettio år gammal. Nu har tiden kommit för honom att göra det Gud sänt honom till att göra. Situationen är smått förvirrad. Ryktet har gått om att den väntade Messias redan har kommit, men man vet inte ännu säkert vem han är. Men Johannes Döparen vet vem Messias är, och det är därför han säger: "Det kommer en som är starkare än jag, och jag är inte värdig att knyta upp hans sandalremmar. Han skall döpa er med vatten och eld." Det är först med Jesus, Messias, som den stora förändringen skall komma, den som griper människors sinnen och hjärtan på djupet; förändringen som skiljer oäkta från äkta, lögn från sanning, agnarna från vetet.

När Jesus så stiger ner i Jordans vatten, ledd av Johannes, visar han sin förbehållslösa lojalitet med den syndfulla, brustna, lidande och söndrade värld som han blivit sänd till. Han visar att han går in under mänskliga villkor, att han underkastar sig mänskliga ordningar. Och Johannes dop var just en sådan ordning: hans dop var till för de eländiga, de som gått vilse, de som var fullt medvetna om att de hade del i världens brustenhet och världens bortvändhet från Gud. Johannes Döparens dop här i Jordan var för dessa människor ett sätt att finna vägen tillbaka till Gud, att åter slå in på Guds vägar, att på nytt viga sitt liv åt Gud, att på nytt söka efter hans vilja.

Och när Jesus stiger upp ur Jordanfloden, har han på ett synligt och påtagligt sätt vigd sitt liv åt att fullgöra det uppdrag som han blivit sänd till: att föra hela den gudsfrånvända mänskligheten, hela den brustna världen tillbaka till Gud. Nu lämnar han sin familj i Nasaret och går ut för att i full tillit till sin kallelse förkunna budskapet om Guds försonande kärlek och värva sina lärjungar och sända ut sina tolv apostlar, inte bara till Israel utan alla världens folk. Och nästa gång han kommer till sin hemstad Nasaret, besöker han synagogan och predikar över en text i Jesaja och visar att detta profetord syftar på honom själv: "Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud för de fattiga. Han har sänt mig till att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna året som Herren har valt."

I floden Jordans vatten blir Människosonen Jesus Kristus vigd till att med sitt liv, sin död och sin uppståndelse föra oss alla hem till vårt ursprung, hem dit varifrån vi kom, hem till det liv som vi var ämnade för, livet som försonade och helade, livet som börjar här men som sträcker sig bortom tidens och rummets och dödens gränslinje.

Genom död till liv – det är mönstret för det uppdrag Jesus blev invigd till i Jordan. Och det är mönstret för vårt liv i hans efterföljd, det liv vi inbjuds till när vi själva döps i hans namn, den karta vi får att följa, med honom som vägledare och följeslagare.

Det finns ett slags nyckelord i dagens evangelietext, ett ord som jag till sist gärna vill stanna ett ögonblick inför, orden om att himlen öppnade sig ”och den heliga Anden kom ner över honom i en duvas gestalt”.

Kanske börjar vi så småningom förstå, att det väsentliga i upplevelser av det slaget inte är frågan huruvida det var en verklig duva eller inte som sänkte sig ner över Jesus eller hur länge den satt på hans axlar. Jesus fick i ett förtätrat, överväldigande ögonblick och med flera av sina sinnen uppleva hur Gud bekräftade hans verkliga identitet: “Du är min älskade son, du är min utvalde.” Och kanske visste Jesus först från detta ögonblick helt och fullt vem han var.

Kanske förstår så småningom också vi, att möten med det osynliga och utsägliga, möten med Guds Ande och den levande Kristus kan äga rum också i våra liv. Vem av oss har inte någon gång i sitt liv fått erfara hur Guds himmel legat öppen – vid anblicken av ett nyfött barn, vid någon medmänniskas dödsbädd, i en gudstjänst, under bön och bibelläsning i stillhet, ja även under någon stor musikupplevelse.

På sådant sätt kan vi alla bli sökta och funna av honom som vill dra oss alla till sig. Jesu förhållande till Gud Fadern var unikt. Men varje gång vi på något sätt får erfara, att Guds Ande kommer till oss eller att Guds himmel ligger öppen för oss, blir vi på nytt försäkrade om att vi hör Gud till, att vi är kallade till att tjäna honom, att han vill föra oss med på sin väg.

Guds himmel står alltid vidöppen för oss alla. De ögonblick vi får uppleva detta med full kraft är kanske inte så många, och hur ofta det sker är det inte vi själva som bestämmer. “Beredskapen är allt”, säger Shakespeares Hamlet. Också när molnen skymmer Guds himmel för vår blick, kan vi vara beredda. Också då kan vi veta, att vi är sökta och efterfrågade. Också då kan vi säga: “Låt det ske. Låt det bli med mig som du vill och som du visar.” Amen. Låt oss bedja:

*Du änglars fröjd, min Jesu kär, du jubelsång för örat är,
för munnen honung, ljuv och stark, och himlens dagg för hjärtats mark.*

*Den smakat har din ljuvlighet han mättas ej av jordiskhet,
han hungrar och han törstar än blott efter dig och ditt igen.*

*O, kom, du livets furste, kom, du ärans drott, vår konung from,
du längtansfullt förväntade, låt oss dig i din glans få se. (Grundtvig, i tolkn. av Christian Braw)*

TREDJE SÖNDAGEN EFTER TRETTONDAGEN

1.
2003.

När Jesus gick in i Kafarnaum, kom en officer fram till honom och bad om hjälp: "Herre, min tjänare ligger förlamad där hemma och har svåra plågor." Jesus sade: "Skall jag då komma och bota honom?" Officeren svarade: "Herre, jag är inte värd att du går in under mitt tak. Men säg bara ett ord, så blir pojken frisk. Jag är själv en som står under befäl och jag har soldater under mig, och säger jag till den ene: Gå, så går han, och till den andre: Kom, så kommer han, och säger jag till min tjänare: Gör det här, så gör han det." Jesus blev förvånad och sade till dem som följde honom: "Sannerligen, inte hos

någon i Israel har jag funnit en så stark tro. Jag säger er att många skall komma från öster och väster och ligga till bords med Abraham och Isak och Jakob i himmelriket. Men rikets egna barn skall kastas ut i mörkret utanför. Där skall man gråta och skära tänder.” Och till officeren sade Jesus: ”Gå. Du trodde och det skall ske.” Och i det ögonblicket blev pojken frisk.” (Matt 8:5-13)

”Herre, jag är inte värd att du går in under mitt tak.”

Det var väl inte precis det som Jesus hade väntat sig att få höra – av en romersk officer, en hedning som inte hade någon som helst förankring i den tro och den andliga värld som Jesus och hans lärjungar rörde sig i. Men när denne man mötte Jesus, behövdes det inga ”förkunskaper”, ingen lärdom, ingen föregående prövning eller instruktion. Den romerske officeren mötte Jesus och visste – visste – att han här mötte Gud och den gudomliga världen i en människas gestalt. Han visste, att han här mötte det enda hopp som fanns kvar för honom: Herre, säg bara ett ord, ett enda, så blir min tjänare frisk. Han såg Jesus, och det var nog. Jesus var där, och med sin blotta närvaro väckte han tro: Du, bara du, kan göra min tjänare frisk och ge vårt liv, vårt hopp, vår strävan ett nytt innehåll och en ny inriktning.

Låt oss göra ett stort språng i tiden, fram till skiftet mellan 1980- och 1990-talet, i östra Tyskland, strax efter kommunismens och DDR:s sammanbrott. Några ungdomar i studentåldern kommer in i en kyrka i Potsdam utanför Berlin. De får syn på krucifixet som hänger ovanför altaret, och frågar förvånat församlingens präst: ”Vad är det för konstig figur som hänger så där?” Alltså inget hån, inget valhant försök att göra sig lustig, utan en fullt uppriktig fråga. De har aldrig sett ett krucifix och har alltså ingen aning om vad det föreställer eller symboliserar. Tyska ungdomar i 1990-talets början, mitt i det som så stolt brukar kallas det kristna Västerlandet.

Mellan dessa båda händelser ligger ett stort flöde av historia. Jesus, som mötte den romerske officeren i Kafarnaum, har som närvarande i sin kyrka och församling – i sitt ord och sina sakrament – fortsatt att möta människor, nära och påtagligt i släktled efter släktled, och väcka tro och förtröstan. Genom otaliga djupt hängivna människors vittnesbörd har Jesu röst hörts tala och väckt människor till förnyad och fördjupad tro.

I år firas, i Sverige och runt om i Europa, 700-årsminnet av den heliga Birgittas födelse, en av dessa djupt hängivna trosmänniskor, som ibland kallas helgon, ibland profeter – vad vi kallar dem spelar egentligen inte så stor roll. Längre, ja i flera århundraden, var den heliga Birgitta sedd över axeln i vårt land som en litet udda figur, och man gjorde sitt bästa för att glömma henne, förpassa henne till den kyrkliga historiens kuriosakabinett. Idag börjar vi se hennes insatser med nya ögon. En sak vet vi med säkerhet: I hennes samtid, på det orosfyllda 1300-talet, lyssnade man till henne, hög som låg – men inte för *hennes* skull, utan för den mäktiga stämman man tydligt hörde och urskiljde bakom hennes: Jesu Kristi röst, rösten av honom som skapar tro och leder människor in i nåd, frid, upprättelse och försoning.

Så möter vi dessa ungdomar på besök i kyrkan i Potsdam – och vi vet att de inte är unika. Det finns många, många i samma belägenhet som de, i både östra, och västra, södra och norra Europa. Vi får överallt och på olika sätt erfara, att den korsfästes bild är ett tecken som tömts på allt innehåll och blivit något stumt och obekant.

Och vi frågar oss: Vad är det som hänt? Hur blev korsets tecken stumt och de profetiska rösterna ohörbara?

Man kan föra långa resonemang om det som vi med en diskutabel term kallar ”sekuralisering”. Vi kan se, hur den självklara tron på Gud och det gudomliga som vår tillvaros grund har trängts undan, misstänkliggjorts och detroniserats genom upphöjelsen av tron på det mänskliga förnuftet. Vi har sett, hur yttringar av tro och troserfarenheter blivit sönderanalyserade och reducerade till processer inneslutna i det mänskliga psyket och medvetandet. Vi har även fått bevittna, hur i vissa delar av vår värld tro och gudstjänst misskrediterats, förtryckts, kriminaliserats och förpassats till en underjordisk tillvaro.

Vi vet allt detta, och som kyrka och församling börjar det bli dags för oss att fråga: Hur finner vi vägen tillbaka, hur hittar vi åter till den oreserverade tillit som vi möter hos den romerske officeren i Kafarnaum – så att vi med honom kan säga: ”Herre, jag är inte värd att du går in under mitt tak, men säg bara ett ord, så får jag liv, hälsa och försoning” – ?

Det är den romerske officeren som är vår förebild, vår vägvisare i dagens evangelietext. Han är ämbetsman i ett stort imperium som vid denna tidpunkt står på höjden av sin makt och glans. Det är ett välordnat samhälle med givna hierarkiska ordningar: ”Jag för befäl över många”, säger han, ”och jag står själv under befäl.” Men i det ögonblick, då hans existens i denna stolta och mäktiga värld och hamnar i gungning, inser han hur begränsat, hur förgängligt allt detta är och hur det smälter ihop när det är utlämnat åt sig själv. Han möter den som är långt större än han och långt större än själve den romerske kejsaren. Han möter Honom, den Evige, som är grunden för hans och alltings tillvaro. Det är därför han kan säga: ”Herre, jag är inte värd att du går in under mitt tak – men det är till dig mitt hopp och min tro står.”

Nyligen träffade jag en gammal bekant som jag lärt känna första gången för omkring 30 år sedan. Det var för mig helt oväntat, att han blivit troende, men när han berättade detta om sig själv, förstod jag att det kommit som ett naturligt led i hans utveckling. Och hans motivering var lika enkel som träffande:

”Vi är för små”, sade han.

Vi är för små. Och liksom hos den romerske officeren, så är denna insikt om vår litenhet det som kan ge oss tillbaka den tillitsfulla hållningen, så att vi känner igen Jesus när vi möter honom, så att vi hör hans röst genom dem som bär bud från honom – så att vi med den romerske officeren kan säga: Jag är inte värd att du kommer in under mitt tak, men idag, liksom alla dagar, vilar mitt liv och mitt väl i dina händer.

Vid nattvardens måltid, som vi strax skall fira, möter vi Jesus på samma sätt som den romerske officeren en gång gjorde i Kafarnaum. Vi är alltid för små – för små för att möta honom. Men vi vet, att det aldrig är på våra förtjänster det kommer an. Jesus tar emot oss, i vilket livs-skede vi än befinner oss. Vid hans bord blir detta särskilt synliggjort och påtagligt. Där får vi, i synlig gestalt, det ord som helar och upprättar.

Att tro, det är att böja sig ned vid korsets fot och bönens armar höja sin Frälsare emot.

Att tro, det är att slita sin klokskaps sista tråd och ej på annat lita än Kristus och hans nåd.

Att tro, det är att bygga på hans försoningsgrund och vid Guds Ord sig trygga i prövningarnas stund

*Att tro, det är att taga sin Herres starka hand och i hans följe draga allt närmare hans land.
(Emilie Thorup)*

2.
2004

I detsamma kom lärjungarna. De blev förvånade över att Jesus talade med en kvinna, men ingen frågade vad han ville henne eller varför han talade med henne. Kvinnan lät sin vattenkruka stå och gick bort till staden och sade till folket där: "Kom så får ni se en man som sagt mig allt som jag har gjort. Kan han vara Messias?" De gick ut till staden för att söka upp honom. Under tiden sade lärjungarna till honom: "Rabbi, kom och ät." Han svarade: "Jag har mat att äta som ni inte känner till." Lärjungarna sade då till varandra: "Kan någon ha kommit med mat till honom?" Jesus sade: "Min mat är att göra hans vilja som har sänt mig och att fullborda hans verk. Ni säger: fyra månader till, så är det dags att skörda. Men jag säger er: lyft blicken och se hur fälten redan har vitnat till skörd. Den som skördar får sin lön, han bärgar grödan till evigt liv, så att den som sått och den som skördar kan glädja sig tillsammans. Här gäller ju ordet att en sår och en annan skördar. Jag har sänt er att skörda där ni inte behövt arbeta. Andra har arbetat, och ni får lönen för deras möda." Många samarier från den staden hade kommit till tro på honom genom kvinnans ord när hon försäkrade: "Han har sagt mig allt som jag har gjort." När samarierna kom till honom, bad de honom stanna hos dem, och han stannade där två dagar. Många fler kom till tro genom hans egna ord, och de sade till kvinnan: "Nu är det inte längre vad du har sagt som får oss att tro. Vi har själva hört honom och vet att han verkligen är världens fräl-sare." (Joh 4:27-42)

De förenade bibelsällskapen i världen har en symbol, som ofta pryder försättsbladen i de biblar som de låter trycka på olika språk och distribuerar runtom i världen: en såningsman som ur sin såskäppa strör ut sitt utsäde i den plöjda åkerns fåror. En klassisk, biblisk symbol, som vi känner igen, inte bara från Vincent van Goghs berömda målning, utan främst från evangelierna och även från vår psalmdiktning: "Som sådden förnimmer Guds välbehag i fattig och stenig mull, så prisa din Gud, du min kropp idag för vägens och bördornas skull." Eller kanske är det någon som också minns den gamla läsarsången som sjungits vid så många missionärsutsändningar: "Gå, gå, såningsman gå, ut att den ädla säden så!"

Men kanske kan just denna lilla strof göra oss uppmärksamma på risken hur lätt vi glömmar vad bilden av såningsmannen faktiskt syftar på, fastän Evangeliet ger helt klart besked: Såningsmannen är *inte* den som förkunnar eller missionerar. Inte en enda människa, hur benådad hon än må ha blivit i tjänsten för Guds rikes utbredning på jorden, kan göra anspråk på titeln såningsman. Jesus säger ju till sina lärjungar något som säkert tog hårt på både deras stolthet och deras fåfänga: "Här gäller ju ordet att en sår och en annan skördar. Jag har sänt er att skörda där ni inte behövt arbeta. Andra har arbetat, och ni får lönen för deras möda." Profeterna banade vägen och pekade framåt mot den väntade Messias, Befriaren. Han kom, och sedan dess är det han, Jesus Kristus, och ingen annan, som är Såningsmannen. Som kristna får vi i bästa fall nåden att vara hans skördearbetare, att hösta in vad han har sått, då hans kärleks Evangelium slår rot i människors hjärtan.

Sedan fyra år tillbaka har vi haft en ny fullständig översättning av Gamla och Nya Testamentet. På ett språk som är närmare oss i tiden har Guds utsäde blivit tillgängligare för vår tids människor i Sverige. På ett språk som är närmare vårt liv och vår vardag kan vi läsa om hur, för omkring 2000 år sedan, Guds utsäde blev utsått i Galiléen, Judéen och, som i vår text idag, i det skydda och föraktade Samarien, i Jesu möte med den samariska kvinnan och hennes landsmän i Sykar. Det var ett storartat arbete som lades ner på den nya svenska Bibeln under

flera decennier, med ett omfattande engagemang av både enskilda och av den svenska staten. Och denna bibelutgåva, Bibel 2000, blev en överraskande stor försäljningssuccé. Man kan knappast tro något annat än att intresset för Bibelns budskap fortfarande är stort, och även internationella siffror talar sitt tydliga språk: Bibeln är fortfarande den mest översatta, mest tryckta och mest spridda boken i hela världslitteraturen.

Ändå kan vi inte värja oss för frågan: Hur blir Guds rikes skörd i den okända framtiden? Kommer nya fält, här hemma och ute i världen, att stå redo för skörd och skördeglädje?

Berättelsen om hur Jesus möter den samariska kvinnan vid brunnen i Sykar – den berättelse som vår evangelietext idag är en del av – är en av höjdpunkterna i evangeliernas vittnesbörd. Den berättar om hur budskapet om Jesus börjar spridas utanför lärjungarnas egen judiska värld. Den berättar alltså om hur missionen tar sin allra första början. Första anhalten är Samarien, ett föraktat land med ett föraktat folk och med en föraktad religion. Ingen from israelit fick sätta sin fot där, men dit beger sig ändå Jesus och hans lärjungar. Och han dristar sig till och med att ge sig i samspråk med en kvinna, också det en lika förbjuden handling. “Fem män har du haft”, säger Jesus till kvinnan, “och den du nu har är inte din man”. Till det yttre handlar berättelsen om att kvinnan varit gift fem gånger och nu lever i en lös förbindelse. Men det finns också en tolkning som ger oss en annan och djupare innebörd: Kvinnans fem män är fem avgudar som skulle ha dyrkats i den samariska religionen. “Men den man du nu har är inte din man.” D.v.s. den ende sanne Guden, Gud den Allsmäktige och Evige, honom har du börjat att sträcka dig efter, men han är ännu inte din, inte helt och fullt. Samtalet mynnar ut i att kvinnan låter sin vattenkruka stå kvar vid brunnen. Hon behöver den inte längre, inte nu när hon i Jesus har mött den levande Guden, det levande Ordet, det levande vattnet som inte bara släcker tillfällig törst utan ger bärande tro och evigt liv. Och detta ger hon sig av för att berätta om för sina landsmän, hon som efter lärjungarna blev historiens första missionär.

I mellantiden kommer lärjungarna tillbaka från sin shoppingrond på torget i Sykar. De ordnar till den mat de köpt och bjuder Jesus att äta. Och Jesus förbryllar dem med att igen använda ett bildspråk som de först inte förstår – det gör han ofta. Han talar om mat, men inte den matsäck som lärjungarna dukat upp, utan den föda som består i att göra Guds vilja, att gå Guds väg. ”Människan skall inte leva bara av bröd, utan av varje ord som utgår ur Guds mun”, säger han i ett annat sammanhang. Det är han själv, Jesus, som är det levande vattnet som ger evigt liv; han själv är det bröd som stigit ned från himmelen.

Efter en stund kommer samarierna; deras intresse har väckts av kvinnans berättelse. De blir själva vittnen till vad Jesus gör och säger, och de kan slutligen bekänna inför henne: ”Vi har själva hört honom och vet att han verkligen är världens frälsare.”

“Vi har själva hört honom.” Sedan den samariska kvinnans och de första apostlarnas tid har kyrkan och församlingen inte tillgång till några samtida ögonvittnen. Men det som de första ögonvittnena hörde och såg finns fortfarande tillgängligt för oss. Det finns i Bibelns skrivna vittnesbörd. Det finns i Jesu närvaro vid nattvardsbordet. Och det finns – inte minst viktigt – i vittnesbördet från de människor som levt ett liv i Jesu efterföljd, i Guds närhet, och själva, genom sin egen erfarenhet, kan säga med orden i den 34 Psalmen: “Smaka och se att Herren är god.”

Vi kan alla, liksom den samariska kvinnan, i ett förtäta ögonblick ana, att Jesus är den som förmår ge oss “det levande vattnet”. Men denna aning måste få en chans att mogna till en bärande tro. Kvinnan vid Sykars brunn möter Jesus; hon börjar ana att han är sänd av Gud, men

hon måste ändå be: "Herre ge mig det vattnet, så att jag aldrig blir törstig och måste gå hit efter vatten." Det är detta vatten, detta källsprång till evigt liv, som vi ständigt får söka, ständigt får dricka ur, i Ordet, i Nattvardens måltid, i bönen och gudstjänstgemenskapen.

I kyrkans och församlingens liv är det alltid skördetid, både under väckelsetider och under tider då det kan verka som om trons källsprång hade sinat ut. Ordet, gudstjänsten, Nattvarden, kärlekens gärningar, det personliga mötet – allt detta vittnar om att den store Såningsmannen Jesus fortfarande finns mitt ibland oss, idag som igår och alla dagar intill tidens slut.

SEPTUAGESIMA

27.1.2002.

Allt sådant som var en vinst för mig har jag för Kristi skull kommit att räkna som en ren förlust. Ja, jag räknar faktiskt allt som en förlust, jämfört med det som är långt mera värt, kunskapen om min herre Kristus Jesus. För hans skull har allt det andra förlorat sitt värde för mig. Jag kastar det på sophögen för att vinna Kristus och få leva med honom, inte med den rättfärdighet som lagen ger utan med den som kommer av tro på Kristus, den rättfärdighet som Gud ger åt dem som tror. Jag vill känna Kristus och kraften från hans uppståndelse och dela hans lidanden, genom att bli lik honom i en död som hans – kanske jag då kan nå fram till uppståndelsen från de döda. Tro inte att jag redan har nått detta eller redan har blivit fullkomlig. Men jag gör allt för att gripa det, när nu Kristus Jesus har fått mig i sitt grepp. Bröder, jag menar inte att jag har det i min hand, men ett är säkert: jag glömmer det som ligger bakom mig och sträcker mig mot det som ligger framför mig och löper mot målet för att vinna det pris där uppe som Gud har kallat oss till genom Jesus Kristus. (Fil 3:7-14)

"Någonting i mitt liv har blivit så viktigt för mig, att jag betraktar allt annat som skräp."

Det är vad Paulus säger i episteltexten vi hörde nyss, och det är den texten vi skall dröja inför här.

Och då kan man ställa en följdfråga: Är vi – du och jag – i stånd att säga samma sak: "Jag har funnit något som är så viktigt i mitt liv, att jag betraktar allt annat som skräp" ??

Jag skulle tro att de flesta av oss – i varje fall jag gör jag det själv – känner en viss vanda när vi hör Paulus säga dessa provokativa ord, eftersom vi ju vet hur många skilda ting i vårt liv det är som drar till sig vårt intresse och pockar på vår uppmärksamhet, vårt engagemang, vår tid och vår kraft. Splittring är ett tillstånd som säkert är betydligt vanligare hos vår tids människor än vad det varit någonsin tidigare i historien. En splittring som kanske i värsta fall berövar oss ett bärande livssammanhang, en fast, enhetlig grund att stå på.

Att något blir så viktigt, att allt annat måste offras ?

Den mördade unga kurdiska kvinnan Fadime har nyligen visat oss, att detta inte bara är tomt tal, utan att det är möjligt och i vissa fall blir nödvändigt. Hon blev en i den långa raden av frihetens och människovärdets martyrer genom historien. Hon mötte något som blev så viktigt, att allt annat måste offras: bandet till den egna familjen och släkten, den rättsliga tryggheten och, sist och slutligen, det egna livet. Människans frihet under ansvar, människans – mannens och kvinnans – okränkbara värde och värdighet; det var det som fick henne att låta

allt annat, även det egna livet, stå tillbaka. Genom tre brutalt avlossade pistolskott skildes Fadime Sahindal från sin familj, sin kultur, sin historia. Genom sin död tillhör hon för all framtid en annan familj, en annan kultur, en annan historia: där kommer hennes namn för alltid att vara förknippat med de värden som aldrig någonsin kan utplånas med förtyck eller brutalt våld.

Och jag tror faktiskt att hon med sitt exempel, trots att hon hörde till en annan kulturbakgrund än den kristna, kan hjälpa oss att förstå kraften och utmaningen också i det Paulus vill förmedla genom sina ord idag. Han kom från ett stort sammanhang, en rik kultur, som fostrat generationer av människor och gjort dem delaktiga av ett livsmönster som i detalj spände över livet i alla dess yttringar. Som from israelit och skriftlärd var han djupt insatt i Mose lag och dess hävdvunna tolkningar. En till synes trygg värld, där allt hade sin bestämda plats och alla skeenden i livet hade sitt fasta, förutsägbara förlopp.

Ända tills den stora omvälvningen kom i Paulus liv, på vägen till Damaskus. I ett enda slag avslöjades för honom tomheten, ihålligheten i det han dessförinnan satt sin tillit till. När han i ett starkt ljussken möter den uppståndne Frälsaren, som ropar: ”Saul, Saul, varför förföljer du mig” – då blir plötsligt hela hans värdesystem omkastat. Vägen till gemenskap med Gud och till ett förnyat liv fanns inte i det han nu lämnade bakom sig; det fanns i Honom som han här möter på vägen, i Honom som har sagt: ”Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig skall leva, om han än dör.”

I Honom, och i tron på Honom, möter Paulus livet, nåden, kraften, rättfärdigheten och försoningen. Och därför kan han säga, som ett motto för hela sitt fortsatta liv, ett liv som slutade med martyrdöden: ”För hans skull har allt det andra förlorat sitt värde för mig. Jag kastar det på sophögen för att vinna Kristus och få leva i honom, inte med den rättfärdighet som lagen ger utan med den som kommer av tro på Kristus”.

Vi behöver ofta bli påmindas om just detta: att det finns något som vi alltid kan låta inta första platsen; att det finns något, som gör alla andra värden relativa; att det finns en grund som inte är utbytbar mot någonting annat.

Den kristna kyrkan och församlingen har levat i världen i omkring 2000 år. I släktled efter släktled har hon samlats till bön och lovsång, förkunnelse och nattvardsfirande. Och ändå kan vi från tid till annan uppleva det som om kyrka och församling, som om kristen tro och praxis blir värden som vi bär med oss men som ändå, på något sätt, blir en del i raden av många skilda ting som upptar oss. Av och till tänds lågor av förnyelse och hängivenhet, som får människor att säga med Paulus: ”Nu har jag funnit det som fått allt annat att förlora sitt egenvärde.” Eller kanske till och med: ”Nu har jag funnit skatten, för vars skull jag kastar allt det andra på sophögen.” Väckelse brukar vi kalla sådana rörelser i den kristna världen. Vi bestämmer inte själva när de kommer till oss – vare sig som enskilda eller som kyrka och församling – och de har mycket skiftande form och karaktär från tid till annan. Men de har alla detta gemensamt, att de leder människor tillbaka till en grund, som kommer att bära upp allting i deras fortsatta liv.

Kanske bör detta vara vårt främsta böneämne: att Gud sänder den väckelse som hans kyrka och församling behöver just i vår egen tid, de brinnande hjärtan och den öppnade blick, som leder oss tillbaka till vår tillvaros enda fasta och hållbara grund: tron på Honom som mötte Paulus på vägen till Damaskus; nåden, försoningen och kraften, som sätter alla andra kraftkällor i andra hand.

Men det stora undret finns hos oss beständigt och utan avbrott: att vi som kyrka och församling får samlas regelbundet kring Ordet, bönen, lovsången och den heliga måltiden. Därigenom står vi i ständig förbindelse med den odödliga livskälla, som med Paulus ord låter oss leva i Kristus, som lemmar i hans kropp, ”inte med den rättfärdighet som lagen ger utan med den som kommer av tro på Kristus, den rättfärdighet som Gud ger åt dem som tror”.

Också i dagens gudstjänst står detta bord dukat; dukat och öppet för oss, var på trons vandring vi än befinner oss.

*Mot mänskomilliarder, där Gud ej än gjorts känd,
är himmelrikets längtan och Kristi kärlek vänd.
O Gud, det oerhörda du är, begär och ger.
För vidden i din vilja vi böjs mot jorden ner.*

*Där i ditt namn vi samlas, du mitt ibland oss är,
och elden tänds, vars tungor din vind kring jorden bär.
Låt dina löften lysa, oss tro och vilja ge
att våga stort och vänta på undren som skall ske.(Anders Frostenson)*

SEXAGESIMA Reformationssöndagen 1998

Några i hopen som hörde Jesu ord sade: ”Han måste vara Profeten”, och några sade: ”Han är Messias.” Men andra sade: ”Inte kommer väl Messias från Galileen? Säger inte skriften att Messias skall vara av Davids ätt och komma från Betlehem, byn där David bodde?” Så blev hopen oenig om honom. Några ville gripa honom, men ingen lyfte sin hand mot honom. När deras folk kom tillbaka, frågade översteprästerna och fariseerna: ”Varför har ni inte tagit hit honom?” De svarade: ”Aldrig har någon människa talat som han.” Då sade fariseerna till dem: ”Har ni också blivit vilseledda? Finns det någon i rådet eller bland fariseerna som tror på honom? Men den stora hopen, som inte kan lagen, den är förtappad.” Nikodemos, som själv satt i rådet och som tidigare hade sökt upp Jesus, sade: ”Inte dömer väl vår lag någon utan att man först har hört honom och tagit reda på vad ha gör?” De svarade: ”Är kanske du också från Galileen? Se efter i skriften, så skall du finna att ingen profet kommer från Galileen. (Joh 7:40-52)

För några år sedan härjade den s.k. lasermannen i Stockholms innerstad. Ett flertal människor blev offer för hans kallblodiga rasistiska våldsdåd, och vi vet att det som han gjorde dessvärre inte kan ses som en isolerad företeelse. En våg av främlingsfientlighet och rashat tycks svepa genom Europa, och den uppträder ingalunda bara i mer eller mindre fantasifulla uniformer och utstyrselar, som bärs vid högljudda och våldsamma demonstrationer. Än lömskare är den när den uppträder i kostym och slips och, föralldel, även i klänning och brosch, och kanske allra lömskast, allra mest försåtlig, när den draperar sig i akademisk och vetenskaplig förklädnad.

Ett av offren för lasermannen var en kioskägare som var flykting från ett muslimskt land. Han blev skjuten i huvudet och svävade under några timmar mellan liv och död. Men ett läkarlag på Karolinska sjukhuset lyckades med uppbådande av all sin kunskap, all sin skicklighet och kraft rädda honom till ett fungerande liv. Så länge det finns människor som ställer både sin kompetens och sin hängivenhet, sin hand, sin hjärna och sitt hjärta i livets tjänst, utan att göra åtskillnad mellan ras, nationalitet, kön, tro och livsåskådning, så länge finns det gott hopp om att hatets ambassadörer inte skall få sista ordet i vårt samhällsbyggande.

Någon tid efter operationen framträdde den muslimske kioskägaren i TV och sade ungefär så här: "Jag vill tacka Gud – det var Gud som hjälpte mig, det var Gud som räddade mitt liv." Och vi är säkert många kristna som i en liknande situation och efter en sådan brutal livserfarenhet skulle ha kunnat uttrycka oss på samma sätt som vår fromme muslimske broder.

Men kort efter detta TV-framträdande lär kirurgen som utförde operationen ha sagt så här – kanske litet med glimten i ögat, men ändå utan att dölja det existentiella allvaret bakom frågan:

"Nå men jag då – och vi alla i operationslaget? Vi som slet i timmar vid operationsbordet för att rädda honom – oss nämnde han inte med ett ord. Det var Gud för hela slanten. Vi tycks ha varit helt ovidkommande personer."

Som sagt, också en kristen hade kunnat göra samma förbiseende och glömma den hand som räckte fram räddningen. Men ändå kan den här episoden hjälpa oss att få syn på något som i grunden skiljer kristen tro från all annan tro, och det kommer till uttryck redan i början av Johannesevangeliet, som jag nyss läste ur: Ordet blev kött och bodde ibland oss. Det vill säga: Gud och det gudomliga blev människa i Jesus Kristus. Det blev synligt, gripbart, nåbart. Det blev konkret och tydligt genom det Jesus sade och gjorde. Men det tog inte slut med Jesus, det blev inte en kort historisk parentes. Jesus är än idag det levande Ordet; Ordet får än idag kropp, ständigt på nytt, dagligen och stundligen, genom de kärlekens gärningar som genom människor blir andra människor till hjälp, tröst, vägledning, hälsa och räddning. Och då blir det kanske lättare att tacka både Gud och den som fick nåden att bli Guds redskap. Då blir det kanske lättare för oss att säga: "Tack Gud och tack alla ni som för mig blev Guds händer, Guds fötter, Guds tunga! Jag vill tacka Gud för att han räddade mig, och jag vill tacka Gud för er!"

I evangelietexten idag återges en ganska förvirrad scen. Jesus och hans lärjungar är i Jerusalem för att fira den stora lövhyddohögtiden. Jesus har tidigare sagt om sig själv att han kommer från Gud och att han är det levande vattnet som kan ge den som söker honom räddning och evigt liv. En del makthavare tycker att detta är höjden av förmäthenhet och vill dra honom inför rätta. Andra förstår att Jesus inte är en simpel bedragare utan sänd av Gud. Men frågan dröjer sig kvar: Vem är han? Man föreslår allt möjligt, men man kan inte enas.

I Israel och i länderna runt Medelhavet fanns på Jesu och hans första lärjungars tid sedan länge förväntningar om någon som skulle komma med uppenbarelse och med räddning från Gud själv. I Gamla Testamentet hade man läst om Herrens Messias, den Smorde, kungen som skulle befria Israel från lidande och förtryck och återupprätta Israels makt och ära. Man hade också läst om Människosonen, en dunkel frälsargestalt som skulle komma ned från himmels skyar och upprätta ett världsomspännande rike. Man hade i profeten Jesajas bok läst om Ebed Jahve, Herrens lidande tjänare, en "smärtornas man" som tar på sig straffet för folkets missgärningar, "sargad för våra överträdelsers skull... för att vi skulle få frid, och genom hans

sår blir vi helade”. Man väntade också på Profeten, d.v.s. man tänkte sig att Elia eller någon annan av Gamla Testamentets stora profeter skulle komma tillbaka och vägleda folket till andlig förnyelse. Och man var bekant med det grekiska Logos, Ordet, som man tänkte sig som förmedlaren mellan Gud och människa.

Så kom då Jesus, och alla de här namnen stämde in på honom samtidigt – och ändå inte alls! Ärkebiskop Nathan Söderblom, en av Sveriges mest inflytelserika teologer och dess kanske främste kyrkoledare genom tiderna, skriver i en betraktelse, att alla de här namnen – Messias, Människosonen, Herrens lidande tjänare, Profeten, Ordet o.s.v. – de är ingenting annat än olika praktfulla kläder som människorna sytt åt Jesus för att klä honom i vid hans ankomst. Men när Jesus kom, så visade det sig, att alla dessa klädnader var för trånga och för enkla för honom. Ingen av dem passade honom helt och fullt. Han är större, han är underbarare, han är något bortom och förmer än allt det man hade föreställt sig. De andliga kläder som vi klär Jesus i – genom olika namn eller olika läromässiga definitioner – förmår aldrig uttömmande beskriva vem och vad han i grunden är. Nathan Söderblom skriver: “Jesus Kristus blir ej föråldrad och utnött, därför att mänskliga ord och mänskliga namn och mänskliga avbildningar av honom tillhöra det förgångna. Mitt ibland oss äga vi ju evangelium, där är han själv livslevande. Dit fram till honom själv skola ock de sökande komma genom alla de präktiga, skymmande draperier, som kristenheten under tidernas lopp hänger framför sitt allraheligaste.”

Kläderna, namnen, beskrivningarna, definitionerna – sist och slutligen är det inte de som avgör, utan det är mötet med honom själv, det personliga mötet med Honom som står över alla namn, Honom som “förmår göra långt mer än vi förmår begära eller tänka” (Ef 3:20).

Vi firar idag Reformationssöndagen, som också sedan länge kallas Bibelns dag. Genom alla tider har Bibeln varit den viktigaste mötesplatsen mellan oss människor och det levande Ordet i Jesus Kristus. Inte orden i sig, inte bokstäverna och texten i sig, utan Jesus själv och hans Evangelium, så som det talar till oss genom bibelordet. Men detta möte blir möjligt först i det ögonblick då vi öppnar vårt hjärtas dörr för den rikedom som bibelordet har att ge. Våra namn, våra bilder och våra kyrkoskiljande lärosystem hänger som skymmande draperier framför Jesu Evangelium, säger alltså Nathan Söderblom. Likadant är det med vår slutenhet, vår misstänksamhet, våra förutfattade meningar. Får de hänga som ett draperi över bibelordet, när vi läser det, blir det för oss bara papper och trycksvårta eller på sin höjd ett intressant litterärt eller tidshistoriskt dokument. I det ögonblick vi öppnar vår Bibel med en förväntan om att den förmår ge oss ord som vi kan leva på – kanske t.o.m. dö på – då först kan den ge oss ett möte med det levande Ordet självt, Ordet som försonar, helar, stärker, upprättar och ger evigt liv.

Och nog finns det anledning för oss att tro att Bibeln än idag är en sådan mötesplats. Bibeln är den utan varje jämförelse mest tryckta, spridda och lästa boken i hela världslitteraturen. De förenade bibelsällskapen i världen trycker och sprider varje år 600 miljoner biblar på flera hundra språk. Det pågår ständigt arbete på att översätta Bibeln till ytterligare språk, och efterfrågan på biblar avtar inte.

Hungern efter det levande Ordet, det som läker och befriar och leder oss ut till att frimodigt tjäna varandra, att frimodigt i ord och handling göra hans närvaro synlig i världen – idag likasom alltid kan denna hunger bli stillad i bibelordet, i bönen och lovsången och vid Herrens måltid, som vi strax skall fira; måltiden där han själv, det levande Ordet Jesus, är oss lika påtagligt nära som han var nära sina lärjungar vid lövhyddohögtiden i Jerusalem. Det levande

Ordet, som inte frågar efter språk eller nationalitet utan bärs över världen på alla tungomål och kallar alla till Hans rike.

FÖRSTA SÖNDAGEN I FASTAN 2004

Från den tiden började Jesus förklara för sina lärjungar att han måste bege sig till Jerusalem och lida mycket genom de äldste och översteprästererna och de skriftlärda och bli dödad och uppväckt på tredje dagen. Petrus tog honom då avsides och började förebrå honom och sade: "Må Gud bevara dig, Herre. Något sådant skall aldrig hända dig." Men Jesus vände sig om och sade till Petrus: "Håll dig på din plats, Satan. Du vill få mig på fall, för dina tankar är inte Guds utan människors." (Matt 16:21-23)

I Tyskland levde och verkade under tiden mellan de båda världskrigen en präst och teolog vid namn Dietrich Bonhoeffer. Som teolog var han omstridd – det brukar teologer vara. Men det som han kanske blivit mest känd för, vid sidan av sitt arbete som teolog och akademisk lärare, är att han på ett modigt och öppet sätt tog avstånd från det nazistiska tyranniet under Hitler. Detta fick sitt pris. 1943 greps han och sattes i koncentrationsläger. Under sin tid i koncentrationslägret skrev han ett antal brev och betraktelser, som till viss del räddades åt eftervärlden och senare publicerats. De har getts ut i ständigt nya upplagor och översatts till en mängd språk. Hans ord har gett stöd, tröst och vägledning åt många, många kristna världen över, även sådana som kanske i övrigt inte har delat hans teologiska ståndpunkter i alla avseenden.

Bonhoeffer skriver bl.a. detta:

”Det finns uppfyllt liv, även där ens önskningar inte blivit uppfyllda.”

I april 1945, bara någon vecka före krigsslutet, blev Dietrich Bonhoeffer till sist brutalt dödad av sina plågoandar och bödlar, i en av det döende skräckväldets sista desperata maktdemonstrationer.

Nog kan man undra vad Bonhoeffer tänkte, när han skrev orden om de uppfyllda önskningarna och det uppfyllda livet. Kanske visste han, på djupet av sin intuition och sina aningar, att han aldrig skulle slippa levande ur sitt fängelse. Kanske tänkte han då också på allt som inte mer skulle kunna bli verklighet: alla studenter han aldrig skulle få undervisa och examinera, alla föreläsningar han aldrig skulle få hålla, all forskning han aldrig skulle få bedriva, alla böcker han aldrig skulle få skriva, och allt annat, på såväl det privata som det offentliga planet, som han aldrig skulle få uppleva. Men trots allt detta, som måste ha varit oändligt smärtsamt att konfronteras med, både känslomässigt och intellektuellt, kunde han förmodligen ändå se och ana, att hans liv, om det slutade här, i ett koncentrationsläger i Hitlers sönderskjutna tusenårsrike, ändå skulle ha nått uppfyllelsen av det som det var ämnat för.

Med facit i hand vet vi mer än väl, att Dietrich Bonhoeffer varken levde eller dog förgäves. Hans namn är för all framtid inskrivet i det levande kristna vittnesbördets historia.

I vår evangelietext idag möter vi Jesus, som också vet det oundvikliga som förestår honom och som även börjar förbereda sina lärjungar för detta. Vi möter också Petrus, lärjungen och

aposteln, som kom att inta ett slags ledarposition bland lärjungarna. Och i avsnittet strax innan kan vi läsa om hur det gick till. Jesus vill ”ta sina lärjungar på pulsen”; han vill veta om de har insett vem och vad han är. En enda av lärjungarna, Petrus, har förstått, och han säger till Jesus: ”Du är Messias, den levande Gudens son.” Och det är då som Jesus ger Petrus hans särställning, och t.o.m. ett nytt namn, då han säger till honom: ”Salig är du, Simon Barjona, ty ingen av kött och blod har uppenbarat detta för dig, utan min fader i himlen. Och jag säger till dig, att du är Petrus, och på denna klippa skall jag bygga min kyrka, och dödsrikets portar skall aldrig få makt över den.”

Och nu, strax efteråt, får vi se, att Petrus, han som nyss i så klara ordalag trott och bekant, ändå hade rätt begränsade insikter om vem Jesus var. När Jesus berättar om sin ofrånkomliga väg, lidandets och dödens väg, slår Petrus ifrån sig med all kraft. Det är oerhört mänskligt – vem av oss skulle inte ha gjort det, om någon som stod oss nära skulle säga, att han snart skall bli gripen, misshandlad och dödad och att det inte går att göra något åt saken? Det Jesus nu förutsäger skulle ju på ett så radikalt sätt komma att påverka hela lärjungakretsens livssituation. Petrus visste i varje fall vad kyrkan och församlingen vetat i alla tider, att i en värld, där Gud är närvarande, går våra enskilda människoöden inte att skilja från varandra. Vi är sammanlänkade, vi är sammanfogade, på gott och ont.

Det är en hård tillrättavisning som Petrus får av Jesus. Petrus är besatt av Satan, säger Jesus, om han vill försöka hindra Jesus i den prövningens och lidandets väg som förestår honom. Det är inte Guds tankar som uppfyller Petrus, utan det är rena och skära människotankar. Det är satan, fördärvmakten, som vill störa och förvirra, menar Jesus.

Ständigt på nytt i kyrkans och församlingens historia visar det sig, att några människor måste följa en långt radikalare livsväg än vad som kan gälla som mönster och norm för kyrkan i dess helhet. Detta är ett av livsvillkoren för kyrkan och egentligen för all mänsklig gemenskap över huvud taget. Det går ibland emot våra mänskliga önskningar och planer, men det visar sig sist och slutligen ändå ha varit just Guds tankar, och inte våra. Utan Dietrich Bonhoeffers och många, många andra kristnas offer hade det kristna vittnesbördet varit fattigare och vi hade vetat betydligt mindre om vad prövningar och personliga uppoffringar innebär – också vi, som kanske aldrig kommer i närheten av så dramatiska livsöden. Och sedan Jesus i vårt ställe led döden på korset, är vi alla genom dopet inlemmade i samma mänskliga ödesgemenskap. Vi är inlemmade i kyrkan, som kallas Jesu kropp, en gemenskap, där det ena livsödet ofrånkomligen griper in i det andra.

Ingen av oss undgår prövningar. Det kan gälla förhållanden i vårt privata liv eller i vårt yrkesliv, det kan gälla vår kroppsliga eller psykiska hälsa. Det kan gälla viktiga ställningstaganden – moraliska, andliga, intellektuella – som i olika grad kräver mod och integritet av oss. Men i allt detta vet vi, att våra människotankar är ett klenstöd, en klen vägledare. Också i de allra svåraste prövningar finns Guds egen tanke med oss, om vi än inte alltid förmår se och uppfatta den.

Det kan bli några människors särskilda kallelse att vara vägvisare, att med uppgivande av sitt liv, sin välfärd och sitt anseende, eller till priset av social marginalisering, vara bärare av just Guds tankar. Kanske går det inte upp för oss genast, på vilket sätt dessa människors liv är sammanlänkade med våra. I tidens perspektiv framgår det efter hand klarare.

Vi är alla ett, också i prövningens stunder. En har gått före oss, en som förmår ge all prövning en mening och ett mål, om vi är beredda att lyssna, att fråga efter vad som finns i Guds tanke

och inte i vår. I detta ligger inte en börda, utan en stor frihet, en frihet om vilken Gud själv har talat genom profeten Jeremia: ”Jag vet vilka avsikter jag har med er, säger Herren: välgång, inte olycka. Jag skall ge er en framtid och ett hopp.”

*Men såsom den jagade hinden, som ej äger rast eller ro
Men räds för vart prassel av vinden och själv ej sin räddning kan tro,
Så värnlöst är människans sinne, när icke på djupet därinne
Guds frid och hans salighet bo.*

*O Jesu, den frid, som vi alla begära, blott finnes hos dig.
I mörker vi famla och falla, så snart du ej lyser vår stig.
Min tro är en flämtande gnista, du segrade än i det sista.
O Herre, så tro du för mig. (Einar Billing)*

ANDRA SÖNDAGEN I FASTAN 1998

En av fariseerna bjöd hem Jesus på en måltid, och han gick dit och tog plats vid bordet. Nu fanns det en kvinna i staden som var en synderska. När hon fick veta att han låg till bords i fariséns hus, kom hon dit med en flaska balsam och ställde sig bakom honom vid hans fötter och grät. Hon vätte hans fötter med sina tårar och torkade dem med sitt hår, och hon kysste hans fötter och smorde dem med sin balsam. Fariséen som hade bjudit honom såg det och sade för sig själv: ”Om den mannen vore profet, skulle han veta vad det är för sorts kvinna som rör vid honom, en synderska.” Då sade Jesus till honom: ”Simon, jag har något att säga dig.” – ”Säg det, mästare”, sade han. ”Två män stod i skuld hos en penningutlånare. Den ene var skyldig femhundra denarer, den andre femtio. När de inte kunde betala, efterskänkte han skulden för dem båda. Vilken av dem kommer att älska honom mest?” Simon svarade: ”Den som fick mest efterskänkt, skulle jag tro.” – ”Du har rätt”, sade Jesus, och vänd mot kvinnan sade han till Simon: ”Du ser den här kvinnan. Jag kom in i ditt hus, och du gav mig inte vatten till mina fötter, men hon har vätt mina fötter med sina tårar och torkat dem med sitt hår. Du gav mig ingen välkomstkys, men hon har kysst mina fötter hela tiden sedan jag kom hit. Du smorde inte mitt huvud med olja, men hon har smort mina fötter med balsam. Därför säger jag dig: hon har fått förlåtelse för sina många synder, ty hon har visat stor kärlek. Den som får litet förlåtet, visar liten kärlek.” Och han sade till henne: ”Dina synder är dig förlåtna.” De andra vid bordet sade då för sig själva: ”Vem är han som till och med förlåter synder?” Men Jesus sade till kvinnan: ”Din tro har hjälpt dig. Gå i frid.” (Luk 7:36-50)

I den ortodoxa kyrkan finns en tradition att gudstjänstdeltagarna i den sista kvällsgudstjänsten före fastans början går runt i kyrkan och ber varandra om förlåtelse – man går fram till dem man känner väl, till dem man känner mindre väl och till dem man inte känner alls. Man ber alla om förlåtelse för alla tänkbara besvikelser och lidanden man kan ha vållat dem under det gångna året, avsiktligt eller oavsiktligt. Och det kan naturligtvis kännas på väldigt olika sätt. Inför den man inte alls känner upplevs det kanske som en ganska tom ritualhandling. Inför den man känner men inte har något otalt med kanske det upplevs som en vacker och ömsint symbolhandling inför fastan. Men inför den man känner och faktiskt har en del ouppklarat med – där tar det säkert på. Där känns det säkert ganska motigt.

Farisén Simon höll noga reda på skillnaderna mellan olika slags skuld: sin egen skuld, som han säkert såg som helt bagatellartad och försumbar, och den prostituerade kvinnans skuld, hon som enligt hans mening borde ha stötts bort från samhällsgemenskapen för all framtid.

Men så tänker inte Jesus. För Jesus finns det ingen skillnad mellan stor och liten skuld. Den skillnaden är något som vi människor har hittat på och ständigt på nytt försöker upprätthålla. All skuld behöver förlåtas och all skuld kan förlåtas. "Alla har syndat och gått miste om härligheten från Gud, och utan att ha förtjänat det blir de rättfärdiga av hans nåd, eftersom han friköpt dem genom Jesus Kristus", skriver aposteln Paulus (Rom 3:23). Ifråga om skuld råder mellan oss alla en djup solidaritet och jämlikhet som vi för det mesta har väldigt svårt för att inse och erkänna.

Kvinnan i vår evangelieberättelse är anonym, och det är säkert också meningen. Vi bör inte försöka ge henne något namn, så som man gjort under gångna århundraden. Man har t.ex. försökt identifiera henne med Maria från Magdala, en av Jesu kvinnliga lärjungar, men det finns det ingen grund för. Kvinnan i farisén Simons hus har inget namn; hon representerar alla dem som insett, att när vi möter nåden, när vi möter förlåtelsen, har ingen av oss någonsin något eget att åberopa, inget eget att komma med förutom detta enda: skulden, bristen, den totala frånvaron av egna förtjänster. Hon förstod att hon bara kunde ta emot.

Kanske uppfattas vår evangelieberättelse olika beroende på i vilken kulturmiljö i världen vi hör hemma. Här på våra svenska breddgrader tror jag att den berör ett alldeles särskilt – kanske alldeles särskilt svenskt – problem. Författarinnan Elsa Björkman-Goldschmidt, som skrivit en rad fängslande självbiografiska böcker, citerar i ett sammanhang en österrikisk man som efter en tids kontakter med Sverige och svenskar sade ungefär så här: "Ni svenskar är bra underliga med allt ert tackande i tid och otid. Det verkar som om ni är helt skräckslagna för varje som helst beroende."

Känner vi igen oss i den beskrivningen, måntro? Att vi tackar och tackar, men inte av tacksamhet, utan liksom för att skaka av oss och bli kvitt?

Kvinnan i Simons hus har mycket att lära oss, om skuld, om förlåtelse, men också om vad en äkta tacksamhet är. Hon säger inte ens tack, men hela hennes hållning, hela hennes väsen utstrålar en förbehållslös tacksamhet till honom som lyfter av henne hennes outhärdliga skuld-börda och som säger: "Din tro har hjälpt dig. Gå i frid." Och kanske det viktigaste av allt: hon inser sitt totala beroende.

För att kunna tacka, måste vi inse vårt beroende. Och utan att se och erkänna vårt beroende, kan vi inte ta emot något alls, vare sig av våra medmänniskor eller av Gud. Kvinnan i Simons hus visar oss vägen till båda delarna. Hon tar emot gästfriheten i Simons hus, gästfriheten som Simon motvilligt visade för Jesu skull. Och hon tar emot förlåtelsen, befrielsen, upprättelsen, fritt och för intet, ur Jesu händer.

Fastan är en tid av självprovning och förberedelse, en tid då vi genom fastetidens texter och teman följer med Jesus på hans sista vandring, på vägen som leder till korset – men som inte stannar där, utan mynnar ut i påskmorgonens glädje. Genom kyrkans alla tider har man under denna period av kyrkoåret försökt att genom någon form av andlig övning bereda sig för att ta emot korsets och uppståndelsens Evangelium så som det vill bli mottaget – inte för att vi därigenom skulle bli bättre eller mer förtjänstfulla i Guds ögon, utan helt enkelt som en hjälp, som en Guds gåva som hjälper oss till ett rikare och fullödigare liv. Det kan ske i form av en

kroppslig fasta, då vi genom att leva mer spartanskt ifråga om mat och dryck får hjälp till inre samling och koncentration kring det enda nödvändiga, vårt förhållande till Livets och Förlåtelsens Gud. Det kan ske genom att vi avstår från olika slags nöjen. Det kan också ske i form av att vi avstår från en större del av de ekonomiska resurser vi annars har att röra oss med, t.ex. genom att delta i den stora fasteinsamling som Svenska kyrkan arrangerar varje fasta och som den lila fastesparbössan är till för.

Allt detta är angeläget och värdefullt och viktigt att vi inte glömmet bort. Ändå skulle jag vilja föreslå ytterligare en andlig övning i fastan: att ta kvinnan i Simons hus som vår förebild och öva oss i att bli mottagare, öva i att se vårt beroende, öva oss i att bejaka vårt beroende av varandra och vårt beroende av förlåtelsens Gud.

Ännu en sak lär oss kvinnan i Simons hus: När förlåtelsen ges, då väcker den tacksamhet, den äkta tacksamheten, och den väcker kärlek. Och ur kärleken föds kärlekens gärningar, allt det goda som människor gör till varandras nytta, glädje och välsignelse. Allt det som helar, läker och bygger upp. Allt det som är motsatsen till det som skapar söndring och lidande och skuld.

Förlåtelsens källa står alltid öppen: i Ordet, i bönen och i nattvardens måltid. Där finns också källan till den kärlek som förmår bygga upp allt det som skulden rivit ner.

Det är om den villkorlösa förlåtelsens gåva och kärlekens kraft ber vi i Fastan.

*Just som jag är, ej med ett strå av egen grund att bygga på,
blott därför att du dog för mig, jag kommer, o Guds Lamm, till dig.*

*Just som jag är jag kommer nu, mitt hjärtas nöd den känner du:
ett fläckat liv, en sargad själ, du vet det, o Guds Lamm, så väl.*

*Ej egen kraft, ej makt, ej guld betala kan min syndaskuld.
Du dog för mig, det priset var. I dig, Guds Lamm, jag frälsning har.*

*Just som jag är tag mig emot. Jag böjer mig invid din fot.
Blott därför att du dog för mig, jag kommer nu, Guds Lamm, till dig.(C.S. Elliott)*

TREDJE SÖNDAGEN I FASTAN 2004

Mycket folk följde efter och trängde sig in på honom. Där fanns en kvinna som hade lidit av blödningar i tolv år. Hon hade varit hos många läkare och fått utstå mycket. Det hade kostat henne allt hon ägde, men ingenting hade hjälpt, snarare hade hon blivit sämre. Hon hade hört vad som berättades om Jesus, och nu kom hon bakifrån i hopen och rörde vid hans mantel, för hon tänkte att om hon bara fick röra vid hans kläder skulle hon bli hjälpt. Och genast stannade blodflödet, och hon kände i kroppen att hon var botad från sitt onda. När Jesus märkte att det hade gått ut kraft från honom vände han sig om i hopen och frågade: "Vem rörde vid mina kläder?" Lärjungarna sade: "Du ser väl hur folk tränger på, och ändå frågar du vem som har rört vid dig?" Han såg sig omkring efter henne som hade gjort det. Kvinnan, som visste vad som hade hänt med henne, kom rädd och darrande fram och föll ner för honom och talade om hur det var. Han sade till henne: "Min dotter, din tro har hjälpt dig. Gå i frid. Du är botad från ditt onda." (Mark 5:24-34.)

Det som är de stora mediala superstjärnornas livsluft, själva publiciteten och berömmelsen, det var för Jesus något mycket tveeggat. Ständigt på nytt befinner han sig mitt i stora folksamlingar – något som i hans ögon aldrig är odelat positivt, utan tvärtom ganska suspekt. Han har å ena sidan kallelsen att förkunna evangeliet, det glada budskapet, för människorna. Å andra sidan vet han, att det han säger ofta uppfattas på något annat sätt än vad som var meningen. Det fanns ingen skvallerpress och inga skrupelfria kvällstidningsredaktioner, men det han sade och gjorde kunde ändå bli vanställt och förvrängt, när det fördes runt av ryktet. Lyssnar-siffror var inte det framgångskriterium som gällde för Jesus.

Vi möter i dagens evangelietext ett människoöde – en enda plågad människas livsöde, inkapslat och dolt i en stor människomassa. Vi möter en kvinna som är utstött ur samhällsgemenskapen till följd av en sjukdom som plågade henne i tolv år.

Tolv år – det var också den ålder då en flicka ansågs ha blivit kvinna och uppnått giftasvuxen ålder. Här är det som om den sjukdom kvinnan i berättelsen plågas av också har nått sin mogna ålder. I tolv år har hon lidit; nu måste en förändring ske.

Och här, liksom ifråga om de spetälska, gällde hygienföreskrifter, som säkerligen hade tillkommit med goda avsikter, men som i sin praktiska tillämpning blivit oerhört grymma. Kvinnan var på väg att förblöda, i alla hänseenden: biologiskt, socialt och även ekonomiskt – ekonomiskt, till följd av sina många dyrbara läkarbesök. Som en historisk parentes kan dock nämnas en viktig skillnad mellan då och nu. Idag skulle man kanske ha sagt: ”Inte ens läkarna har kunnat hjälpa henne.” På den tiden skulle man däremot troligen ha sagt: ”Tänk, så långt har det gått med henne, att hon till och med varit tvungen att uppsöka läkare!”

Kvinnan i berättelsen hade med åren lärt sig att leva med sitt utanförskap, sin isolering. Hon som var Ingen vågade sig nu, i skyddet av massans anonymitet, närma sig Jesus. Att öppet tala till Jesus hade varit omöjligt. En som var utstött ur samhället, en som var förklarad som icke-existerande, hade inte rätt att tilltala någon annan. Men hon dristade sig till att göra något annat, något som var lika omöjligt, lika förbjudet. Dold i den stora människomassan rör hon vid Jesus och blir botad. Jesus kände att det gick ut en kraft ur honom vid denna beröring, läser vi. Ändå vet vi, att det inte var något magiskt som inträffade. Jesus säger själv till kvinnan vad det hela handlade om: ”Min dotter, din tro har hjälpt dig.” Det var genom sin tro och tillit till Honom som kan hjälpa som hon till sist blev helad. Jesus var ingen trollkarl, ingen spektakulär, kringresande helbrägdagörare. När han har botat någon sjuk, ger han ofta själv just denna kommentar: Din tro har hjälpt dig.

En ensam människa, en ensam individ, innesluten i den stora folkmassan. Evangelieberättelsen idag sätter fokus på ett ständigt närvarande mänskligt dilemma.

Var och en av oss är ett jag, ett själv, en individ. Vi är skapade till Guds avbild, men inte som suddiga beståndsdelar i ett stort kollektiv, utan just som enskilda, unika individer. Att våga stå upp för detta, det unika hos oss själva och hos alla andra, är inte bara en rätt utan även en skyldighet. En god vän till mig sade nyligen, korthugget och mycket träffande: ”Det är inte särskilt kristet att låta sig trampas på.” Med andra ord: Det finns ingen dygd, inget gott, inget lovvärt i att försöka suddas ut sin individualitet för att låta den sugas upp i ett formlöst och urskillningslöst kollektiv. Evangeliernas skildringar av Jesus är som starkast, som mest gripande, när de återger hans möten med enskilda människor och människoöden.

Å andra sidan vet vi, att det endast är i gemenskap som vi kan finnas till även som individer. Nya Testamentet visar också detta mycket klart i sitt bildspråk: när Jesus talar om sig själv som vinträdet och hans lärjungar som vinträdets grenar, och när aposteln Paulus talar om Kristi kropp och de kristna som lemmarna i denna kropp. Det finns endast ett sätt att bli till som individ, och det är att bli sedd av andra. Vi finner vägen till oss själva endast genom andra. Endast via gemenskapen får vi tillgång till oss själva som individer.

Båda dessa insikter är lika sanna, lika viktiga, men ingalunda lätta att förena. Och idag, när texternas och gudstjänstens samlande tema är ”Kampen mot ondskan”, blir detta dilemma särskilt tydligt. Än en gång har ett blodigt terrorattentat drabbat världen, denna gång mitt i ett av Europas kärnländer. Vi har under historiens gång vant oss vid att så att säga låta ondskan personifieras av särskilda namn: Hitler, Stalin, Pol Pot, Pinochet. Det är namn på personer, individer, som förvisso gjort sig skyldiga till oändligt mycket ont. Men samtidigt vet vi – eller borde vi numera veta – att bakom dessa namn och allt det onda de står för har också funnits kollektiva krafter som gjort deras onda verk möjligt; kollektiv som definierat sig själva i negativa termer, som det goda ”vi” ställt mot det onda ”dom”; kollektiv som sedan, i kraft av anonymiteten, velat skaka av sig all skuld. Kanske inser vi detta något bättre idag, i terrorkrigens tid. Idag är det kanske inte längre lika lätt att ge det onda ett personligt ansikte.

Mot detta står det kollektiv som definierar sig själv i positiva termer. Individernas kollektiv, där var och en delar ett ansvar med alla de andra. Gemenskapen som bär på något unikt, något särskiljande men som vill möta människorna och världen runtomkring i öppenhet och dialog. Också här ger oss Jesus förebilden: i sina många möten, i sina många samtal med både grupper och enskilda.

När den blödningsdrabbade kvinnan mötte Jesus i den stora folkhopen blev hon inte bara botad från sin svåra sjukdom. Hon lyftes också upp ur den totala anonymiteten och inlemmades som fri och outbyttbar människa i ett större sammanhang, en större gemenskap. En gemenskap som visserligen aldrig kan bli verklighet helt och fullt här på jorden men som vi kan få en försmak av i trons gemenskap, tron på Jesus Kristus, som befriar och upprättar.

I nattvardens måltid som vi strax skall fira blir detta särskilt tydligt: den stora gemenskapen i Jesus Kristus, individernas gemenskap av nåd och kraft och frihet.

FJÄRDE SÖNDAGEN I FASTAN

Midfastosöndagen

1.

2002

Jesus sade: "Brödet jag skall ge är mitt kött, jag ger det för att världen skall leva." Judarna började då tvista med varandra om hur han kunde ge dem sitt kött att äta. Jesus svarade: "Sannerligen, jag säger er: om ni inte äter Människosonens kött och dricker hans blod, äger ni inte livet. Den som äter mitt kött och dricker mitt blod har evigt liv, och jag skall låta honom uppstå på den sista dagen. Ty mitt kött är verklig föda, och mitt blod är verklig dryck. Den som äter mitt kött och dricker mitt blod förblir i mig och jag i honom. Liksom den levande fadern har sänt mig och jag lever gen om Fadern, skall också den som äter mig leva genom mig. Detta är brödet som har kommit ner från himlen, ett annat bröd än det som fäderna åt. De dog, men den som äter detta bröd skall leva i evighet." Detta sade han när han undervisade i synagogan i Kafarnaum. Många av hans lärjungar som hörde honom tala sade: "Det är

outhärdligt, det han säger. Vem står ut med att höra på honom?” Jesus, som genast förstod att lärjungarna förargade sig över hans ord, sade till dem: ”Får det här er att vackla? Hur blir det då om ni får se Människosonen stiga upp dit där han var förut? Det är anden som ger liv, köttet är till ingen hjälp. De ord jag har talat till er är ande och liv. Men det är några av er som inte tror.” Jesus visste ju från början vilka som inte trodde och vem som skulle förråda honom. Och han fortsatte: ”Det var därför jag sade er att ingen kan komma till mig om han inte får det som gåva av Fadern.” ((Joh 6:51-65)

”Jag är det levande brödet, som har kommit ner från himmelen. Den som äter av det brödet skall leva i evighet.”

Det är vad Jesus säger strax innan han yttrar de första orden i dagens evangelium, och det är synd att de orden inte kommit med i evangelietexten.

Åter och åter upprepas samma sak under Jesu liv och verksamhet på jorden: Jesus säger något i form av en kraftfull bild, något som genast blir missförstått, därför att man uppfattar det på ett slags krasst och bokstavligt sätt.

”Ni måste födas på nytt”, säger han i ett sammanhang. ”Hur kan någon bli född på nytt – hur kan någon gå in i sin moders sköte och bli framfödd en gång till?”, blir svaret från dem som lyssnar men inte alls förstår vilket slags födelse det är som Jesus talar om.

”En bild säger mer än tusen ord” – så heter det i ett ofta använt och ganska utslitit talesätt, som sägs vara ett kinesiskt ordspråk. När det gäller Jesu förkunnelse stämmer detta inte alltid. Jesus uttrycker sig i starka, laddade bilder och liknelser, som till att börja med uppfattas som så svårsmälta och provocerande, att människor ryggjar tillbaka. – De ryggjar tillbaka, ja, men de förblir aldrig likgiltiga; åtminstone aldrig enligt de skildringar vi har i evangelierna. Jesus använder bilder och liknelser som ganska ofta rymmer en dold, förborgad mening, en mening som inte framgår alldeles av sig själv; en mening som efter hand går upp endast för den som vågar försöket, som vågar följa med i Jesu fotspår, utan att rygga tillbaka. Så var det på de första lärjungarnas tid, och så är det än idag.

I det samtal som Jesus för med sina lärjungar och andra åhörare i Johannesevangeliets sjätte kapitel – det samtal vi hörde en del av i evangeliet – där når det provocativa och svårsmälta i Jesu bildspråk sin höjdpunkt. ”Det är outhärdligt – vem står ut med att höra på honom?”, säger en del av hans lärjungar, när han sagt att de måste äta hans kött och dricka hans blod; och vi får t.o.m. veta litet längre fram i texten, att några av dem lämnade honom för gott efter detta.

Provocerande och för en del t.o.m. outhärdligt – därför att det denna gång faktiskt inte bara är fråga om ett rent bildspråk. Jesus är det levande brödet som kommit ner från himmelen, det bröd som ger evigt liv. Men detta är han inte bara som en vacker tanke, som en poetisk bild, som en uppsättning efterföljansvärda livsideal, som en källa till inspiration. Jesus är det levande brödet i en konkret mening, som lärjungarna inte förmådde se. De ställdes här inför den insikt som Jesu Kristi kyrka och församling har byggt på i alla tider: att Jesu ord aldrig kan skiljas från Jesus själv. Där Jesu ord finns, där finns han alltid själv på ett konkret och påtagligt sätt. Och detta har fått sitt djupaste och mäktigaste och mest konkreta uttryck i hans måltid, den måltid där han bryter ett bröd och säger: Detta är jag, detta är min kropp som blir utgiven för er. Inte bara en bild, inte bara en metaforisk omskrivning, utan en påtaglig närvaro: Jag är själv här, i brödets och vinets måltid.

Någon har sagt att en kristen människas livsväg är en vandring fram och tillbaka mellan krubban och korset. Det kan kanske låta pessimistiskt vid ett första påseende. Men om vi håller upp detta som en spegel för vårt liv – vandringen fram och åter mellan krubban och korset – så ser vi vilken rikedom av nåd och kärlek som detta rymmer. Våra livsvägar ter sig väldigt olika, ifråga om levnadsöden, karriärer, och familj, ifråga om begåvning och talang och yttre framgångar eller motgångar. Men i grunden delar vi alla samma villkor. Hur vårt liv än gestaltar sig, så vet vi, att ingen människas jordeliv följer en rak och obruten väg, en aldrig sviktande väg från klarhet till klarhet. I vår brustna värld kom Gud oss nära, som Ordet som blev människa i Betlehems stall, som det levande brödet som kom ner från himmelen. Gud kom in mitt i vår verklighet, i all dess glädje och i allt dess lidande och all dess smärta. Gud sökte upp oss här, där vi själva befinner oss. ”För att du inte tog det gudomliga dig till en krona, vet vi vem Gud är”, som det står i Olov Hartmans psalm som vi om en stund skall sjunga.

Och vid korsets fot på Golgata kulle djupnar hemligheten än mer. Det är här, vid korsets fot, som vi ständigt på nytt får lägga ner allt som tynger och plågar oss, allt som brustit och kommit till korta, allt som inga mänskliga ansträngningar förmår reparera. Inte en gång, utan ständigt på nytt. Vår ständiga vandring mellan krubbans under och korsets försonande kärlek.

Och strax bortom korset, i gryningsljuset från den öppna graven, anar vi att fördärv och död inte har sista ordet i den verklighet, där Gud själv kommit ner som det levande brödet från himlen. Där anar vi att Gud har låtit livet segra, det liv han gett oss som gåva, det liv som var menat för oss, det liv som varken död eller fördärv förmår utplåna.

Jesus är det levande brödet som kommit ner från himmelen, mitt ibland oss och till oss alla. I nattvardens måltid får vi detta bröd, det bröd som är han själv, det bröd och vin som är hans egen påtagliga närvaro och inte bara en vacker bild. I den kristna fornkyrkan kallades denna måltid ibland för ”det eviga livets läkemedel”. Och just så är det faktiskt: det levande brödet från himmelen förenar oss med alla dem som gått före oss. Vår altarring har sin halvrunda form för att uttrycka just detta: Den andra halvrundeln fortsätter osynligt in i evigheten, och där knäböjer, samtidigt med oss, den himmelska härskaran. Vi deltar i en måltid, där vi får del av det evighetens liv, som brödet från himmelen vill ge oss.

Så är denna söndag, Midfastosöndagen, en anhalt på fastetidens vandring, en rastplats där vi får stanna och ta till oss den vägbakost som brödet från himmelen vill rusta oss med. Låt oss vara bland dem som inte låter sig förskräckas av Jesu ord utan som följer honom på hans väg, från krubbans under fram till korsets fot och den öppnade gravens segerglädje.

2.
2003

Jesus for över till andra sidan av Galileiska sjön, eller Tiberiassjön. Mycket folk följde efter, därför att de såg de tecken han gjorde genom att bota de sjuka. Och Jesus gick upp på berget och satte sig där med sina lärjungar. Det var strax före judarnas påskhögtid. När Jesus lyfte blicken och såg att så mycket folk var på väg till honom, sade han till Filippos: ”Var skall vi köpa bröd så att alla dessa får något att äta?” Det sade han för att pröva Filippos, själv visste han vad han skulle göra. Filippos svarade: ”Det räcker inte med bröd för tvåhundra denarer, om de skall få en bit var.” En av lärjungarna, Simon Petrus bror Andreas, sade: ”Här är en pojke som har fem kornbröd och två fiskar. Men vad förslår det till så många?” Jesus sade: ”Låt folket slå sig ner.” Det var gott om gräs på den platsen. Och de slog sig ner – det var omkring fem tusen män. Jesus tog brödet, tackade Gud och delade ut åt dem som låg där, och likaså av fiskarna så mycket de ville ha. När de hade ätit sig mätta, sade han till

lärjungarna: "Samla ihop bitarna som har blivit över, så att ingenting förfars." De samlade ihop dem och fyllde tolv korgar med de bitar av de fem kornbröden som hade blivit över när de ätit. Då människor såg vilket tecken han hade gjort, sade de: "Detta måste vara Profeten som skall komma hit till världen." Men Jesus, som förstod att de tänkte tvinga honom med sig för att göra honom till kung, drog sig undan till berget igen, i ensamhet. (Joh 6:1-15)

I orostider, sådana som världen genomlever just nu, blir brödet en sinnebild för den barmhärtighet, den praktiska och medlidande kärlek som trotsar de allra vidrigaste förhållanden och den allra djupaste mänskliga och moraliska förnedring. Vi får se hur brödlimpor och mjölsäckar delas ut av olika hjälporganisationer till förtvivlade, desperata, plågade människor, som är på flykt undan folkhat, krig och förintelse. Brödet lyser fram som den sista glimten, den sista resten av mänsklig värdighet, av medmännisklighet och av hopp.

I vår trygga och fredliga del av världen, där sådana lidanden på sin höjd ger eko i form av en skakig fondbörs och upprörda diskussioner i arbetsplatsernas kafferum, har brödet inte heller på långa vägar samma rika laddning av symbolvärde som i andra kulturer. Vi räknar med brödet som en självklarhet, ett livsmedel som finns tillgängligt i rikligt sortiment, nybakat eller förpackat i plast, i våra butikshyllor. För oss är brödet inte längre den starka symbol för liv och räddning som det varit – och som det alltså är i den del av världen där Jesus och hans lärjungar vandrade kring.

I vår evangelieberättelse idag blir brödet mat – det blir alldeles vanlig jordisk föda, åt en stor skara människor dessutom. Men det blir också någonting mer än så. Vi ser en skara människor som inte bara fysiskt äter sig mätta utan som också går från måltiden förändrade, förnyade och med nya insikter om sig själva och om varandra.

I det märkliga som händer vid Galileiska sjöns strand får de veta detta: När du bär fram det du har och delar det med andra – då räcker det, ja t.o.m. i överflöd. Och det gäller inte bara mat utan det gäller alla de gåvor du och dina medmänniskor utrustats med. Det gäller kunskaper, erfarenheter, det du dagligen gjort, öppet eller i det tysta, för dina systrar och bröder. Och inte minst: det gäller din tro; den tro du själv tycker är så svag och bräcklig, så klen och otillräcklig. Nej, när den bärs fram och delas, med alla de livserfarenheter, ljusa såväl som mörka, som den bär inom sig, då blir den en del av hela det stora och mäktiga och överflödande trosvittnesbörd, som Guds kyrka på jorden för vidare från släkte till släkte.

Vi är inbjudna att komma – och vi bjuds att komma med just det lilla vi för med oss och att dela med oss av det. Och om vi gör detta på Jesu befallning, och i Jesu tro och förtröstan, då inte bara räcker det utan blir också över. Sådan är Guds rikets förunderliga ekonomi: Av det som till synes inte är någonting alls blir rikedom i överflöd.

Brödet som Jesus tar i sina händer och lyfter upp under tackbön och välsignelse – så formas för de många som samlats också en bild av honom själv och det liv han vill ge åt oss alla. Litet längre fram i Johannesevangeliet, efter vår evangelietext idag, säger Jesus om sig själv, att han är *Livets Bröd*. Att leva genom hans ord och löften, att leva av hans försoning och förlåtelse, det är att äta Livets Bröd, det överflödande brödet som aldrig blir en bristvara, brödet som varje dag dukas fram.

Under tackbön och välsignelse. Jesus tackar de goda gåvornas Givare och tar emot gåvorna med välsignelse. Det är en förebild för oss alla, som enskilda kristna, som kyrka och församling. Och vi behöver inte särskilt mycket självrannsakan för att inse, hur svårt det tycks vara för oss att känna tacksamhet, att oförbehållsamt säga vårt tack för allt gott vi dagligen och

stundligen får del av, allt det som vi bara tycks ta för givet. Vi uppehåller oss hellre vid allt det där som vi menar oss ha rätt till men inte får, allt det där som kommer vår ära och stolthet för när, allt det där orättvisa som det inte finns någon effektiv klagoinstans för. Och då handlar det oftast inte om de stora prövningarna eller förlusterna i livet.

Detta gör vi hellre än att se och bekräfta alla de gåvor som vi förbehållslöst skulle kunna tacka vår Gud för och säga med författaren till Psaltarens 25:e psalm: ”Alla Herrens vägar är nåd och trofasthet.” Tänk om vi alla, som enskilda kristna, som församling, som kyrka, som kyrkoråd och kyrkomöte, skulle börja allt vårt arbete, allt vi tar oss före, med att i ogrumlad tack-sägelse till Gud säga: ”Alla Herrens vägar är nåd och trofasthet”!

Jesus tar brödet i sina händer och lyfter upp det under tackbön och välsignelse. Så förebådar han också den måltid, där han på ett påtagligt sätt är närvarande som Livets Bröd, brödet som ger liv för tiden och evigheten. Till den måltiden får vi komma och bära fram det enda offer vi har att ge: Vi har oss själva att bära fram, kravlöst och förbehållslöst, i vår styrka och i vår svaghet, med våra gåvor och i vår otillräcklighet. Vi bär fram oss själva, alldeles så som vi är – och hans eviga offer kommer till oss, ständigt på nytt, synligt och påtagligt, offret som drar ett streck över allt det otillräckliga och bristfälliga hos oss.

Det som vi tycker är så litet, vår tro och vårt hopp, det kan mätta oss och flera tusen människor. Paulus skriver, att vi är fattiga som gör många rika. Han skriver också, att vi som är plågade ändå alltid är glada, liksom de som ingenting äger men ändå äger allt.

Må vi lära oss att tacka Gud för allt det som vi tycker är så litet. Det är en tacksamhet som bär frukt, en tacksamhet som kommer att ge oss en glädjens överflödande rikedom.

PALMSÖNDAG

1.

2007

(Avskedspredikan)

*Sex dagar före påsk kom Jesus till Betania, där Lasaros bodde, han som Jesus hade uppväckt från de döda. Man ordnade där en måltid för honom; Marta passade upp, och Lasaros var en av dem som låg till bords med honom. Maria tog då en hel flaska dyrbar äkta nardusbalsam och smorde Jesu fötter och torkade dem sedan med sitt hår, och huset fylldes av doften från denna balsam. Men Judas Iskariot, en av lärjungarna, den som skulle förråda honom, sade: ”Varför sålde man inte oljan för trehundra denarer och gav till de fattiga?” Detta sade han inte för att han brydde sig om de fattiga utan för att han var en tjuv; han hade hand om kassan och tog av det som lades dit. Men Jesus sade: ”Låt henne vara, hon har sparat sin balsam till min begravningsdag. De fattiga har ni alltid bland er, men mig har ni inte alltid.” En stor mängd judar fick reda på att Jesus var där, och de kom dit inte bara för hans skulle utan också för att få se Lasaros, som han hade uppväckt från de döda. Översteprästerne bestämde sig då för att döda Lasaros också, eftersom så många judar för hans skull gick ifrån dem och trodde på Jesus. Nästa dag, när de många som hade kommit till högtiden fick höra att Jesus var på väg till Jerusalem, tog de palmkvistar och gick för att möta honom. Och de ropade: ”**Hosianna! Väl-signad är han som kommer i Herrens namn, han som är Israels konung.**” Jesus fick tag i en åsna och satte sig på den, som det står skrivet: ”**Frukta inte, dotter Sion. Se din konung kommer, sittande på en ungåsna.**” (Lärjungarna förstod först inte detta, men när Jesus hade förhärligats, kom de ihåg att som det stod skrivet om honom, så hade man gjort med honom.) Joh 12:1-16)*

Den här söndagen, Palmsöndagen, bildar inledningen till Stilla veckan, den vecka på kyrkoåret, som med ett gammalt namn kallas dymmelveckan. Ordet *dymmel* är ett fornsvenskt ord som har att göra med tystnad och stumhet. I gamla tider var det sed att man under denna vecka lindade kyrkklockornas kläppar med halm eller tyg och lät dem vara tysta och stumma fram till påskdagens morgon. Både kyrkobyggnaderna och människorna själva förblev under en vecka i stillhet och i tyst, ordlös tillbedjan inför det drama som utspelar sig i Getsemane och på Golgata kulle; sedan, i påskmorgonens gryning, togs halmen bort från klockkläpparna, och klockornas malm kunde återigen få ringa ut det glada budskapet över stad och land, budskapet om den kärlek som övervunnit världen, den kärlek som segrat över döden – genom honom som enligt episteltextens ord idag “ägte Guds gestalt men inte vakade över sin jämlikhet med Gud, utan avstod från allt och antog en tjänares gestalt, då han blev som en av oss”.

Evangeliet idag berättar också om en ordlös hyllning, en stum tillbedjan inför den Evige, hemma i Lasaros hus, där vi möter samma tjänande Marta och lyssnande Maria som på andra ställen i evangelierna. Säkert blev alla oerhört förvånade, när Maria tar fram en flaska äkta nardusbalsam, en dyrbar pistageolja, värd 300 denarer, ett pris som idag motsvarar värdet av ett kilo rent silver. Hon bryter flaskan, och med innehållet smörjer hon Jesu fötter – tyst och utan kommentarer.

Men här rycker Judas Iskariot ut, den beschäftige sparivraren och tillika förskingraren, alltid redo. Naturligtvis har han en moraliserande förebråelse till hands, fastän hans fickor är fulla av pengar som han stulit ur lärjungarnas gemensamma kassa: Varför sålde ni inte och gav åt de fattiga?

Men Maria vet redan vad Jesus kommer att säga: De fattiga kommer alltid att finnas kvar. De utstötts och fattigas nöd kommer att finnas, så länge denna världen består, och påkalla vårt bistånd. Men den Evige, Jesus Kristus, går nu mot sitt lidande, sin död och sin seger över dödens och fördärvets makter. Innehållet i en flaska dyrbar olja blir en ordlös tillbedjan och en ordlös hyllning till den segrande kärlekens Gud. “Överallt i världen där evangeliet förkunnas skall man också berätta vad hon gjorde och komma ihåg henne”, säger Jesus om denna händelse i ett annat av evangelierna. Nardusflaskans väldoft, som uppfyllde rummet, förbådade det glada budskapets spridning ut över världen. “Se, kärlet brast, och oljan är utgjuten, dess doft uppfyller världens sorgehus.”

Det var ärkebiskop Nathan Söderblom som skrev den psalmen, och han sade också vid ett tillfälle, att det Maria här gjorde, det som i mångas ögon var så slösaktigt, “för alla tider kommer att predika om nyttan av det onyttiga och nödvändigheten av det onödiga”.

Och just så överflödande, just så fri från beräkning, just så till synes irrationell är den Kristus-kärlek som tänds i både kyrkans, församlingens och den enskilde kristnes liv, när de låter sig uppfyllas av Guds kärleks gåva till oss: den kärlek som utgavs på ett kors och segrade vid den tomma graven. En sådan kärlek fastnar inte i snäva kalkyler över effektivitet och lönsamhet; en sådan kärlek vill endast, i all vår jordiska begränsning, vara en återspeglning av den stora kärlek som övervunnit världen.

Jesus tågar in i Jerusalem. Och denna scen med Jesus som sitter på en åsna och hyllas med hosianna-rop, utbredda kläder och svingade palmkvistar är ju egentligen ganska märklig. Den har under tidens gång getts en rad olika tolkningar. En av de intressantare är, tycker jag, den som säger, att Jesus här medvetet parodierar de jordiska kungarnas och makthavarnas intåg

med pompa och ståt i sina riken och domäner. En simpel åsna istället för en ståtlig och vackert sadlad häst. Enkla vardagskläder istället för en dyrbar matta. Palmkvistar istället för gyllene standar och fläktare. Ett sätt att nästan i satirisk form uttrycka det Jesus säger i ett annat sammanhang: ”Mitt rike är inte av denna världen.”

Vad händer med Jesu Kristi kyrka idag? Den lilla del av den världsvida kyrkan, som heter Svenska kyrkan, går sakta men säkert in i nya yttre betingelser. Vad vi än har för åsikter om detta, så ser vi ganska klart, att vår belägenhet är i allt väsentligt densamma som för kristenheten överallt i världen. Och dessutom påminner denna belägenhet mycket om kyrkans villkor under de första århundradena: I det stora myllret av religioner, livsåskådningar och människosyner har Kristi kyrka och församling att göra sin röst hörd, att i ord, liv och handling vittna om den Gud, “som avstod från allt och antog en tjänares gestalt, då han blev som en av oss”. Vi får vara beredda på att inte längre ha någon annan makt till vårt förfogande än den makt som utgår från Guds ord självt, den makt som väcker Kristi kärlek till liv i människors hjärtan. ”Du har ingen annan makt än den som du fått ovanifrån”, säger Jesus till Pilatus.

Den tjänande Marta och den lyssnande och hyllande Maria står fram som trosvittnen, som vägvisare in i den nya tiden.

Biskop Otto Dibelius, biskop i Berlin och en av 1900-talets främsta evangeliska kyrkoledare, både som teolog och som administratör, säger i sina memoarer så här: “En Jesu Kristi församling vill inte bli förvaltningsad, den vill genomträngas av trons och kärlekens kraft.” Vad kan han, den store kyrkoadministratören, ha menat med detta? Ja, naturligtvis inte att praktisk förvaltning och administration skulle vara obehövliga. Men säkert hade också han sett en och annan församling, där sådana omsorger tagit överhanden över trons och andens liv. “Marta, Marta, du gör dig bekymmer och oroar dig för så mycket, fast bara en sak behövs”, säger Jesus i ett annat sammanhang.

Endast en sak behövs; d.v.s. endast en sak är i grunden avgörande och bärande.

Jag har nu tjänat Tyresö församling i 18 år, varav 13 år som präst. När jag nu idag predikar för sista gången i fast tjänst i Tyresö församling, från Mäster Melcherdts gamla fina predikstol från 1640, så vill jag rikta fem önskningar till er alla i församlingen.

Den första önskningsen är: *Våga vara en kyrka av levande stenar, av levande lemningar.* Det är så Jesu Kristi kyrka och församling beskrivs i Guds Ord. Det var inte en församling av producenter och konsumenter som Jesus Kristus grundade. Hans bild av församlingen är byggnaden som är uppförd av levande stenar, kroppen som är sammanfogad av levande lemningar, som tillsammans lever ett liv i gemenskap med honom, genom Ordet och Sakramenten, genom bönen och lovsången.

Den andra önskningsen är: *Glöm inte att Kristi kyrka är en världsvid gemenskap.* Svenska kyrkan är Kristi kyrka, men bara en del av den, bara en aspekt av den. Alla människor världen över, som blivit döpta i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn, bildar tillsammans denna gemenskap, nära så väl som fjärran. Isolering och avskärmning leder ingen kyrka in i framtiden.

Den tredje önskningsen är: *Glöm inte att Kristi kyrka är bärare av värden som överlever tiden och tidsandan.* Detta har någon, litet drastiskt, uttryckt så här: ”Den kyrka som ingår äktenskap med tidsandan blir mycket snart änka.” Kristi kyrka har bestått genom nästan två årtu-

senden. Hon har haft att kämpa med riken och välden och krafter som velat förgöra henne, både utifrån och inifrån, men hon har bestått. De värden och värdegrunder, som hon har velat förmedla, både till enskilda människor och till världen i stort, har ofta blivit utmanade, från olika håll och på olika sätt. Men det är värden som är värda att både försvara och förklara.

Den fjärde önsknigen är: *Lyd Gud mer än människor*. De orden är Jesu egna, och de är inga tomma ord. Många kristna har fått betala dyrt för att följa denna Jesu uppmaning – och får göra så än i denna dag. Men det är en uppmaning som aldrig förlorat sin giltighet. Och hur den skall följas, framgår ofta med stor klarhet i olika kritiska situationer.

Den femte och sista önsknigen är: *Var inte rädd!* Någon har räknat ut, att denna uppmaning förekommer 366 gånger i Bibeln; alltså en gång för varje dag i året – skottåret inberäknat. Rädsla föder misstänksamhet och misstro. Misstänksamhet och misstro föder ringaktning. Och ringaktning dödar kärleken, den kärlek som är den enda drivkraften för allting i Jesu Kristi församling, det enda som kan hålla henne levande och varm. Låt aldrig rädslans destruktiva kraft bryta ned det som kärleken bygger upp.

Må Gud gå med er alla, och – inte minst – må ni alla gå med Gud.

2. 1999

Kom ihåg att ni på den tiden var utan Kristus, utanför medborgarskapet i Israel, utan del i förbunden och deras löfte, utan hopp och utan Gud när ni levde i världen. Men nu, tack vare Kristus Jesus, har ni som en gång var långt borta kommit nära, genom Kristi blod. Ty han är vår fred, han har med sitt liv på jorden gjort de två lägren till ett och rivit skiljemuren, fiendskapen. Han har upphävt lagen med dess bud och stadgar för att i sin person skapa en enda människa av de två, en ny människa, och så stifta fred. I en enda kropp försonade han de båda med Gud genom korset, då han i sin person dödade fiendskapen. (Ef 2:12-16)

Kristus är vår fred!

Det var aposteln Paulus hälsning till den unga kristna församlingen i Efesos. Mitt under förföljelser och prövningar, utsatta för hån och förakt, hörde de Paulus förkunnelse om skiljemuren som rivits ner, om fiendskapen som utplånats, om enheten som upprättats i Jesus Kristus, om fred och försoning.

Kanske klingar de orden ganska egendomligt också i dagar som dessa, då ännu ett nytt krig härjar på Europas kontinent. I vår svenska vrå av världen har vi varit förskonade från så mycket av krigets och folkhatets härjningar så länge, att allt detta får ett drag av överklighet över sig. Nyheterna om terrorangrepp, massakrer, skövlade byar, bombningar och flygräder och bilderna av åldriga kvinnor och män och familjer med barn som flyr till fots genom ett kargt vinterlandskap och övernattar i kölden under bar himmel – allt detta blir vi serverade till morgonkaffet eller kvällsteet. Vi tar kanske med oss det till våra arbetsplatser i form av orosfyllda frågor och samtalsämnen om Europas och världens framtid. Men därvid stannar det – vi liksom bara konstaterar hur fjärran vi är från händelsernas centrum och hur litet vi kan göra.

Genom Balkan löper en gräns som bär vittne om en fjärran tid, då en skiljemur inte revs utan tvärtom byggdes upp från grunden. Året var 1054, då den kristna kyrkan efter långa läromässiga och kyrkopolitiska strider delades i två oförsonliga hälfter: Bysans och den grekisk-ortodoxa kristenheten i öst, den västerländska kyrkan med sitt centrum i Rom i väst. Det var tvärs genom dagens Balkan som gränsen kom att gå, och den finns där än idag, som en väl synlig skiljemur: det ortodoxa Serbien i öst, de i huvudsak romersk-katolska delarna av det forna Jugoslavien i väst. Och med muslimska folkgrupper som en senare tillkommen bricka i spelet mellan de båda maktsfärerna. Och så de minoritetsgrupper som medierna aldrig nämner – minst tio procent av befolkningen i det muslimska Kosovo är kristna albaner; den mest kända av dem hette Moder Teresa.

Och mitt i allt detta ett djupt, tusenårigt arv av misstro och främlingskap. Jag är inte säker på, att alla de som arbetar för fred och försoning och konfliktlösning i detta område inser vad dessa djupa historiska rötter betyder, hur viktiga deras bemödanden än är.

Och ändå är Kristus vår fred! Det kommer för mig ett minne av en judisk man i Jerusalem, mitt under Jom Kippur-kriget 1973. I en TV-intervju sade han: "Shalom – fred! Det har vi även när det råder fullt krig. Guds fred bär vi inom oss. Det är en gåva som ingen kan ta ifrån oss, inte ens under brinnande krig."

Paulus var ingen blåögd idealist. Hans ord var inte tänkta att beskriva en evig, idyllisk tillvaro för mänskligheten eller ens för den kristna kyrkan och församlingen. Han talade om det som faktiskt hänt: I Jesus Kristus, på korset och i uppståndelsemorgonens gryning, revs en skiljemur ner, skiljemuren mellan gudsfolket och de andra folken; då grundlades en ny enhet, en ny, evig gemenskap – enheten mellan alla dem som tror på honom och lägger ner sin börda av skuld och otillräcklighet vid korsets fot, de må vara judar eller greker, serber eller albaner, svenskar eller ryssar eller tyskar. "Han har kommit med budskap om fred för er som var långt borta och fred för dem som var nära", säger Paulus, och han fortsätter: "Ni har fogats in i den byggnad som har apostlarna och profeterna till grund och Kristus Jesus själv till hörnsten. Genom honom hålls hela byggnaden ihop och växer upp till ett heligt tempel i Herren." Med bilden av hörnstenen, den översta slutstenen som håller samman en valvbåge, förstod alla vad som menades.

Sådan är enheten i Kristus, när den får vara vad den från början var avsedd att vara. Men Paulus visste också, hur snabba vi människor är att bygga upp nya skiljemurar. Sådana murar byggdes upp redan i den kristna urförsamlingen, och det varnar han också för. "Är då Kristus delad?", frågar han församlingen i Korint, där man i olika grupperingar börjat följa självgoda herrar vid namn Kefas och Apollos istället för att följa Kristus. Det är sådana människors verksamhet som i slutändan blir till skövlade byar och människor på flykt.

Skiljemuren revs ner av Kristus, men människor har i alla tider försökt att bygga upp den på nytt. Den idag åldrade och sjuke påven Johannes Paulus II sade för ett tiotal år sedan, när han mötte den ortodoxe patriarken från Konstantinopel: "Kristi kyrka måste på nytt börja andas med sina båda lungor." Bättre kan det inte sägas – och här gäller det inte bara förhållandet mellan öst- och västkyrkan utan livet inom kristenheten i stort: Vi har ett enda liv i Kristus Jesus. Vi lever det på olika sätt, vi uttrycker det i bön, gudstjänst och fromhet på olika sätt, men vi lever av samma Ord, av samma näring, vi är delar i samma levande organism, vi delar samma hopp.

Det kan bli mycket mer synligt i kristenhetens och världens liv, att skiljemuren rivits ner genom Kristus. Men det kräver att vi bygger upp en annan mur, en starkt armerad och befäst skyddsmur: muren som skyddar mot intoleransen och mot det Paulus kallade "partisinet"; muren som gör det omöjligt för någon av oss att framträda med monopol på den totala sanningen, den sanning som ingen av oss kommer att få se in i förrän vi är bortom tidens och rummets gräns, ansikte mot ansikte med Gud; muren som gör det omöjligt för dig och mig att säga, att bara du eller jag sitter inne med den enda rätta lösningen, den enda rätta ordningen, de enda rätta svaren.

Kristus är i dagens evangelietext på väg till Jerusalem. Hans kyrka är idag, liksom alla dagar, på väg mot sitt mål, "den dag, då du skapar nya himlar och en ny jord där rättfärdighet bor", som vi ber i nattvardsbönen.

I kollekten idag har du möjlighet att ge en gåva till en av de många organisationer som i praktisk gärning arbetar för att riva ner människobyggda skiljemurar. Med din gåva till Lutherhjälpen bidrar du till att enheten i Kristus och Kristi närvaro i världen kan bli litet mer synlig.

I Herrens måltid, som vi strax skall fira, är den djupa enheten i Kristus i fullt närvarande, genom hans egen närvaro. Där är han oss lika påtagligt nära som han var nära sina lärjungar på väg in till Jerusalem. Där blir det tydligt och verkligt, att vi är ett i honom, som lemmar i hans kropp, som stenar i den byggnad, där han är hörnstenen.

PÅSKDAGEN

1.

2003

När sabbaten var över, köpte Maria från Magdala och Maria, Jakobs mor, och Salome välluktande kryddor för att gå och smörja Jesu kropp. Tidigt på morgonen efter sabbaten kom de till graven när solen gick upp. Och de sade till varandra: "Vem skall rulla undan stenen från graven åt oss?" Men så fick de se att stenen var bortrullad, den var mycket stor. De gick in i graven och såg en ung man i lång vit dräkt sitta där till höger, och de blev förskräckta. Men han sade till dem: "Var inte förskräckta. Ni söker efter Jesus från Nasaret, han som blev korsfäst. Han har uppstått, han är inte här. Se, här är platsen där han blev lagd. Men gå och säg till Petrus och de andra lärjungarna: 'Han går före er till Galileen. Där skall ni få se honom, som han har sagt er.'" Då lämnade de graven och sprang därifrån, darrande och utom sig. Och de sade ingenting till någon, för de var rädda. (Mark 16:1-8)

Det är egentligen inte alls någon glädjescen som utspelar sig i evangelietexten idag på påskdagen. Den börjar med att vi möter tre kvinnor, de båda Mariorna och Salome, som tidigt i gryningen kommer för att ge Jesus den sista hedersbetygelsen, det sista och enda som man kunde göra för en avliden: att smörja den döda och sargade kroppen med väldoftande kryddor och oljor inför begravningen; och den slutar med att samma kvinnor beger sig från platsen, "darrande och utom sig", som det står. Rädda, skräckslagna.

Nederlaget har ju redan inträffat. Jesus, Mästaren och Messias, som man hade satt allt sitt hopp till – hoppet om frälsning, räddning, befrielse, början på ett nytt liv för dem alla, för Israels folk, för hela världen, såsom han hade lovat dem – han har nu gripits, dömts i en summarisk rättegång och avrättats med det allra nesligaste dödsstraff som fanns i det gamla Romarriket: korsfästelse, tjuvarnas och landsstrykarnas avrättningsform. Allt var slut. En kort paren-

tes hade fått sitt högra parentestecken inskrivet. Lärjungarna var på väg att skingras och återvända till sina gamla yrken, till sin gamla vardag, sådan den var innan de mötte Jesus.

Här borde ju, mänskligt att döma, berättelsen om Jesus ha tagit slut. Men här, mitt i denna uppgivenhet och förvirring, tänds den gnista som för budskapet om Jesus vidare ut i världen och som visar, att allt inte alls är slut, utan tvärtom: Något har gått i uppfyllelse, något nytt har tagit sin början. Ingen människa blev någonsin vittne till det som ängeln meddelar de tre kvinnorna; ingen såg när Jesus uppstod. I det gamla bysantinska ikonmåleriet, där vi finner en så stor rikedom av bilder som framställer olika händelser i Bibeln och frälsningshistorien – där är det uttryckligen förbjudet att avbilda just Jesu uppståndelse. Den hör till Guds fördolda mysterier, som vi bara kan tiga inför, i stillhet och tillbedjan. I en tid där vi tycks älska att sätta trons innehåll under förnuftets och analyserandets lupp genom omfattande diskussioner i medierna kan det vara viktigt att ha just detta i åtanke. En av 1900-talets filosofer, Ludwig Wittgenstein, har sagt: ”Det, varom man inte kan tala, därom måste man tiga.” Så tänkte även de första kristna, och det är ett förhållningssätt som kan ses som en av trons mest levande frukter. I tystnaden, bortom orden, preciseringarna, definitionerna, möter vi den Gud som kan förvandla oss på djupet av vårt väsen.

Graven är tom, och de tre kvinnorna får ett enda konkret meddelande: Han går före er till Galileen. Jesus, den uppståndne och levande, går före sina lärjungar. Jesus går före oss alla, genom tidernas gång, med hopp, tro, glädje och livsmod. Budskapet från den öppna graven pekar framåt. Vi blickar inte tillbaka på Jesus, som en historisk gestalt tillhörig ett fjärran förflutet. Vi blickar fram mot Honom som den Närvarande, Mästaren som går före oss på pilgrimsvandringen och styrker oss med mod och förtröstan, i en värld där modet och hoppet ständigt går under.

”Var inte förskräckta”, säger ängeln till de tre kvinnorna. Och ändå ser vi, i slutet av evangelieberättelsen, att de gick från platsen utom sig av rädsla och skräck. Det sägs att just denna uppmaning: ”Var inte rädd!”, ”Var inte förskräckt!”, förekommer i Bibeln 366 gånger – en gång för varje dag i året, alltså även skottår inberäknade. Det torde i så fall vara den vanligast förekommande uppmaningen i Bibeln: Låt din rädsla fara; det finns ingenting att frukta.

Men de båda Mariorna och Salome var rädda – till och med utom sig av rädsla, får vi veta. Ändå fullgör de sitt uppdrag, de går till den övriga lärjungakretsen och berättar om det stora som hänt men som intet öga sett, det stora som förändrat världen.

De tre kvinnorna vid graven är mycket mänskliga i sin rädsla. Den så ofta upprepade uppmaningen i Bibeln, ”Var inte rädd!”, visar vilken fiende vi människor har i just rädslan. Den inte bara håller oss tillbaka från att frimodigt ta emot glädjens och befrielsens budskap, såsom hos de tre kvinnorna vid graven. Den är förmodligen också grogrunden för det mesta som är ont och destruktivt i vår tillvaro. Guds Ord säger: ”Var inte rädd!” Men de makter och intressen som styr i världen och som söker dra människor med sig, säger ofta precis tvärtom och söker istället att inge fruktan och rädsla, för att nå sina syften.

År 1934, när det totalitära skräckväldet i Tyskland var ett år gammalt, samlades i den lilla staden Barmen i Rhenlandet ett antal evangeliska teologer för att med en gemensam deklaration dra upp riktlinjerna för hur Tysklands evangeliska kristna skulle förhålla sig i den nya situationen. Det skedde mot bakgrund av det faktum, att en stor del av den evangeliska kyrkan inordnat sig under det nya nazistiska skräckväldets villkor och ställde sig i dess tjänst. Deklarationen, som bestod av sex teser, avslutades med dessa ord:

”Kyrkans uppdrag, som bildar grunden för hennes frihet, består i att i Kristi ställe, och således i tjänst åt sitt eget ord och verk genom predikan och sakrament, räkka fram budskapet om Guds fria nåd till alla människor. Vi förkastar den falska läran, att kyrkan i mänskligt självförhållande skulle kunna ställa Herrens ord och verk i tjänst åt några som helst egenmäktigt valda önsknings, mål och planer.”

Denna uppmaning tycks aldrig förlora sin aktualitet. Den är inte tids- och ortsbunden till Tyskland 1934. Vi ser ständigt nya nedslående exempel på hur det kristna namnet ställs i tjänst åt just egenmäktigt valda önsknings, mål och planer.

Den öppna gravens budskap, budskapet om den Uppståndne, är budskapet om Guds fria nåd till alla människor. Om det tas emot så som det är avsett, väcker det ingen fruktan. Guds fria nåd till alla människor är den gåva som räcks fram åt oss ur den öppna graven. Gud har genom den öppna graven tänt ett hopp och vältrat undan allt som hållit oss i fångenskap. Livet har segrat över döden och all vår livsfruktan och dödsfruktan – det är ju i grunden samma sak – har samtidigt besegrats. Det hopp som påskens evangelium förmedlar, ger oss kraft att leva vårt liv utan fruktan. Ingenting är mer befriande, ingenting bryter ner rädsans och främlingskapets skrankor så som det budskap vi möter vid Jesu öppna grav.

Vi skall snart tillsammans fira nattvarden, den Uppståndnes måltid, där Han själv kommer oss till mötes alldeles så nära och påtagligt som han mötte sina lärjungar efter uppståndelsen. En hoppets och den odödliga glädjens måltid.

2.

2004

Efter sabbaten, i gryningen den första veckodagen, kom Maria från Magdala och den andra Maria för att se på graven. Då blev det ett kraftigt jordskalv, ty Herrens ängel steg ner från himlen och kom och rullade undan stenen och satte sig på den. Hans utseende var som blixten och hans kläder vita som snö. Vakterna skakade av skräck för honom och blev liggande som döda. Men ängeln sade till kvinnorna: ”Var inte rädda. Jag vet att ni söker efter Jesus, som blev korsfäst. Han är inte här, han har uppstått, så som han sade. Kom och se var han låg. Skynda er sedan till hans lärjungar och säg till dem: ’Han har uppstått från de döda, och nu går han före er till Galileen. Där skall ni få se honom.’ Nu har jag sagt er detta.” De lämnade genast graven, och fyllda av bävan och glädje sprang de för att berätta det för hans lärjungar. Då kom Jesus emot dem och hälsade dem, och de gick fram, grep om hans fötter och hyllade honom. Men Jesus sade: ”Var inte rädda. Gå och säg åt mina bröder att bege sig till Galileen. Där skall de få se mig.” Medan de var på väg, kom några ur vaktstyrkan in till staden och berättade för översteprästerna om allt som hade hänt. (Matt 28:1-11)

Alla som har förlorat en människa i sin närhet ställer samma fråga: Var finns hon nu?

Vi må beteckna oss som troende kristna eller inte, vi må vara flitiga kyrkobesökare eller inte. Frågan finns där, och den klingar på ett särskilt sätt mot vår inre resonansbotten när vi besöker en grav. Detta ganska enkla och oansenliga, en gravvård som vi går till, smyckar och sköter om efter bästa förmåga, den är till för oss som lever kvar, inte för de döda. Graven bildar ett fokus för vår minnesförmåga, våra tankar och våra känslor.

De miljontals människor som blivit tvångsförflyttade, deporterade från sin hembygd – och det har under de senaste hundra åren skett mycket oftare än vad våra medier och vår historie-

skrivning orkar visa medlidande med – de har alla vittnat om en och samma sak: Att slå rot i en ny hembygd, det kan vi kanske göra utan större problem. Det som vållar oss smärta, mer än något annat, är att vi måste lämna våra gravar där borta och aldrig återse dem mer. Kanske kommer de fjärran gravarna att finnas kvar, kanske kommer de att jämnas med marken och förintas. Hatet mellan folk, språk och kulturer – den mänskliga onskans kanske värsta och mest ödeläggande uttrycksform – gör inte halt ens inför döden. Från ganska modern tid finns exempel på hur man tvingat även gravar att byta både namn och språk. När man vill utplåna både vår historia och våra minnen. När man vill ta ifrån oss det allra närmaste, det allra dyrbaraste.

Kvinnorna som kom för att se till Jesu grav gjorde det säkert också för att minnas honom, för att hålla vid liv sina många minnen av Mästaren och Herren som de följt så länge. Nyligen såg jag en vacker grekisk ikon som föreställde just denna scen: de ”myrrabärande kvinnorna” vid Jesu tomma grav, där en ängel klädd i vitt ger dem det glada budskapet: ”Han är inte här, han har uppstått, så som han sade.” I den bysantinska ikonmålartraditionen finns en strikt regel som säger, att själva Jesu uppståndelseögonblick är något som inte får avbildas. Det skedde i det fördolda, det hör till Guds förborgade verklighet, det är något som bara en ängel kunde förmedla som ett budskap till världen. Därför får det inte heller avbildas.

Bibeln talar klarspråk om vem Gud är, men det är ett klarspråk som vi människor har svårt att ta till oss. Våra förutsättningar är givna och tycks oss vid en första anblick vara så orubbliga. I vårt liv och vår vardag härskar en obeveklig lagbundenhet, som följer varenda steg vi tar, varenda praktiskt beslut vi fattar rörande vår situation idag och vår tillvaro imorgon, oavsett i vilken livsuppgift vi än verkar. Och det mest lagbundna av allt tecknar sina skarpa konturer där vid horisonten, fullt inom räckhåll: den död som obönhörligt sätter punkt för allt vi vill och gör och tänker och känner. I detta begränsningens och dödlighetens rum vill Bibelns ord tränga in och förmedla åt oss något helt annat, en helt ny utgångspunkt, en helt ny början. Och vi ryggas tillbaka. Detta är mänskligt, och det brukar kallas *tvivel*. Många bär på ett dåligt samvete för sina tvivel, inte bara inför sådana berättelser som den om Jesu uppståndelse eller de andra vittnesbörd i Bibeln som brukar kallas underberättelser. Sist och slutligen kan tvivlet nå det allra innersta: Finns den mening som Gud talar om? Finns det en Gud som ger mening?

Men därför bör det sägas, först som sist: Det finns ingenting i tvivlet som är skamligt. Inför Gud och Guds verklighet finns det alltid en rest inom oss som tar anstöt, ryggas tillbaka, tvivlar, och så både får det och måste det vara. Tvivlet är en bättre väg till Gud än det självsäkra, blinda och oreflekterade försanthållande, som ibland går under namnet tro. Inför det stora och oerhörda som är Gud måste något, någonstans inom oss, sätta sig till motvärn – just därför att det är så stort och så oerhört. Det gäller inte bara påskens under, eftersom allt, bokstavligen allt, som vi kan veta, förstå och erfara ifråga om Gud är under. Gud gör bara under.

Berättelsen om den tvivlande Tomas, som fick en mild uppsträckning av Jesus för sin otros skull, den har säkerligen inte kommit med i Bibeln för att utmåla tvivlet som något ont och destruktivt. Tvärtom; den tvivlande Tomas, liksom alla tvivlare genom hela den kristna trons historia, visar genom själva sitt tvivel, att tron är något som skall tas på högsta allvar. Bibeln säger ingenstans, att Gud och de gudomliga tingen alltid skulle vara lätt igenkännliga, lättillgängliga eller lättförståeliga.

En ny början! Det är vad Gud vill ge oss i Bibelns ord, och det gäller i alldeles särskilt hög grad de ord vi får i hans evangelium idag på påskdagen. Det är ingen tillfällighet, att det som sker i påskens under, Jesu uppståndelse, äger rum utan att något mänskligt öga får bevittna

det. Gud är Skaparen, både i skapelsens morgon och här i uppståndelsens morgon. I skapelsemorgonen blir allt till som är till. I uppståndelsemorgonen är det Guds evighet, Guds eviga liv, som gör sitt nedslag mitt i tiden, mitt i den skapade världens förgänglighet. Det sker, liksom skapelsen, fördolt för vår syn, men ängeln kommer nu med budskapet: Han är uppstånden, så som han har sagt! För de myrrabärande kvinnorna liksom för oss betyder det: Mitt i vår värld av lidande och ofullkomlighet och förgänglighet finns Guds evighet närvarande, som en gåva till dig och till mig, som en ny tillhörighet, som en ny början, som en ny väg. Ny, därför att den är varje dag ny. Allt det som är död här, det är liv där. Allt som är ofullkomlighet här, det är fullkomlighet där. Allt som är lidande här, det är klarhet, frid och fullkomning där. Allt som är gammalt här, det är nytt där.

Gud är inte bara världens och naturens Skapare; Gud är skaparen av ett nytt liv, som han vill ge oss i sitt Ord. På ett synligt sätt har detta nya liv visat sig för oss i Jesus Kristus, men inte först i och med påskens under, utan i allt han gjorde och allt han sade. I alla Jesu ord och alla Jesu gärningar finns uppståndelse till evigt liv.

På denna väg, vägen i Jesu fotspår, får vi tro med alla tvivlande och varje dag be Gud att både stärka vårt hopp, utöka vår tro och uppliva vår kärlek. På denna väg får vi också, steg för steg, vänja oss vid att tänka allt mindre om våra möjligheter och allt större om Guds möjligheter. Vi får med öppnade ögon blicka fram emot den kommande värld, som han talat om och ger de vaga konturerna av i sitt ord: den värld där allt skapat får en ny och förvandlad existens.

”Han är inte här, han har uppstått, som han sade!” Ängelns ord är riktade även till dig och mig denna dag: Jesus hör inte till det förgängliga, det som vi bara kan bevara som fragmentariska minnen ur ett förflutet. Jesus är närvarande på ett nytt sätt, som Guds evighet mitt i tidens förgänglighet. Han är närvarande som evigt liv för dig och mig och för alla, som följer honom på hans väg. Till hans eviga och oförgängliga löfte får vi säga:

Ära vare Fadern och Sonen och den Helige Ande, så som det var av begynnelsen, nu är och skall vara, från evighet till evighet. Amen.

FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER PÅSK

1997

1.

På kvällen samma dag, den första i veckan, satt lärjungarna bakom reglade dörrar av rädsla för judarna. Då kom Jesus och stod mitt ibland dem och sade till dem: "Frid åt er alla." Sedan visade han dem sina händer och sin sida. Lärjungarna blev glada när de såg Herren. Jesus sade till dem igen: "Frid åt er alla. Som Fadern har sänt mig sänder jag er." Sedan andades han på dem och sade: "Tag emot helig ande. Om ni förlåter någon hans synder, så är de förlåtna, och om ni binder någon i hans synder, så är han bunden." En av de tolv, Tomas, som kallades Tvillingen, hade inte varit med när Jesus kom. De andra lärjungarna sade nu till honom: "Vi har sett Herren", men han sade: "Om jag inte får se spikhålerna i hans händer och sticka fingret i spikhålen och sticka handen i hans sida, tror jag det inte." En vecka senare var lärjungarna samlade igen, och Tomas var med. Då kom Jesus, trots att dörrarna var reglade, och stod mitt ibland dem och sade: "Frid åt er alla." Därefter sade han till Tomas: "Räck hit ditt finger, här är mina händer; räck ut din hand och stick den i min sida. Tvivla inte, utan tro!" Då svarade Tomas: "Min Herre och min Gud." Jesus sade till honom: "Du tror därför att du har sett mig. Saliga de som inte har sett men ändå tror." Också många tecken som inte har tagits med i denna bok gjorde Jesus i sina lärjungars åsyn. Men dessa har upptecknats för att ni skall tro att Jesus är Messias, Guds son, och för att ni genom att tro skall ha liv i hans namn. (Joh 20:19-31)

De var rädda, läser vi. Rädda, kanske skräckslagna inför tanken att man var på jakt efter dem liksom man jagat deras Mästare, den farlige folkuppvigglaren Jesus. Och man stängde in sig, isolerade sig, som om man i ett enda slag hade glömt bort allt vad Jesus sagt och lovat och uppmanat dem till: "Se, jag är med er alla dagar intill tidens slut. Gå därför ut och gör alla folk till mina lärjungar."

Ja, rädsla ger glömska. Rädsla kan i ett enda slag dra undan marken under våra fötter; all grund av trygghet, tillit och förtröstan kan med ens raseras, när rädslan får övertaget över en människas sinne. Det är ur den synpunkten säkert inte så svårt för oss att leva oss in i lärjungarnas belägenhet. Att sitta inestängd i rädslans låsta rum har vi alla erfarit. Vi förstår kanske därför också, varför uppmaningen "Var inte rädd!" förekommer så ofta i Bibeln.

"Frid åt er alla" är det första Jesus säger när han träder in genom de reglade dörrarna. Ja, den som är rädd känner naturligtvis ingen frid, hur säker han än må sitta bakom aldrig så många reglade och låsta dörrar. Jesus hälsar lärjungarna med den hälsning, som översteprästen i templet i Jerusalem hälsade den församlade tempelmanigheten med: *Shalom lechem*, må Herrens frid följa er. Nu är det Översteprästen Jesus som ger denna hälsning; från och med denna stund utgår all frid från honom och endast från honom.

Sedan händer något märkligt, något som bara evangelisten Johannes berättar om: Jesus andas på sina lärjungar och säger: Tag emot helig Ande.

En schweizisk teolog vid namn Karl Barth, en av vårt århundrades mest betydande, har i ett sammanhang sagt: "En kristen är en människa som Jesus har andats på."

Fridshälsningen och den märkliga vindpusten från Jesu mun över lärjungarna är den sista stora gåvan från Jesus till lärjungarna: de får nu del av det liv och den Ande som den uppståndne Jesus själv har. Och det är en gåva som inte bara stannar hos lärjungarna utan går vidare till Kristi kyrka och församling i alla tider: "Som Fadern har sänt mig sänder jag er." Genom hans Ord, genom hans dop och hans nattvard, genom bönen, lovsången och gudstjänsten har vi för alltid del av detta liv och denna Ande från Jesus själv. Jesus andas på oss och drar in oss i det liv som tar sin början här och sträcker sig in i evigheten.

Men det finns en person, något av en huvudperson i vår text idag, en man som vi inte får gå förbi med tystnad. Tomas, han som kallades Tvillingen - "den Kluvne", han som trodde och ändå inte riktigt kunde eller vågade tro helt och fullt.

Den tvivlande Tomas var inte med bland de lärjungar som först fick se den uppståndne, när han steg in genom de reglade dörrarna. Hans situation – och även hans tvivel – speglar de villkor som Kristi kyrka och församling har levat under efter apostlarnas tid. Vi var inte med bland "förstahandsvittnena", de som med sina egna kroppsliga ögon fick se den Uppståndne. Ändå kan vi med dem säga: "Vi har sett Herren". Om några veckor firar vi Pingst, den fest under kyrkoåret då vi minns hur den Ande som Jesus andades in i lärjungarna kom över dem med hela sin fulla styrka och kraft och slutligen gav dem modet att ge sig ut i världen och bli de vittnen Jesus kallat dem att vara; då de sista resterna av rädsla och fruktan vek bort från dem.

Jesu helige Ande – Hjälparen, som denna Ande också kallas – blev inandad in i de första lärjungarna och blir inandad in i Jesu Kristi kyrka och församling i alla tider. Det är Hjälparen,

Anden, som hjälper oss att ständigt på nytt möta den Uppståndne i våra liv som enskilda och i kyrkans och församlingens gemensamma liv.

Läser vi evangelietexten riktigt noggrant, så ser vi faktiskt, att Tomas aldrig stack handen i det öppna såret i Jesu sida, det som han krävt att få göra. Jesu uppmaning: "Tvivla inte, utan tro!" räckte sist och slutligen för honom. Jesu ord var nog; nu kunde han, säkerligen djupt skakad över sin vacklande tro och den tillrättavisning han fått, bekänna av hela sitt hjärta och säga: "Min Herre och min Gud!"

"Saliga är de som inte har sett men ändå tror", säger Jesus. Det han egentligen säger är: "Saliga är ni som låter Hjälparen, min helige Ande, göra sitt verk inom er och hjälpa er tro på mig."

Slutorden i vår evangelietext talar om allt det Jesus gjorde som inte tagits med i evangelistens långa berättelse. Han gjorde och han sade mycket annat som varken Johannes eller någon av de andra evangelisterna återberättat. Johannes säger om detta i evangeliets allra sista mening, att "om var sak skulle skildras för sig, tror jag inte hela världen skulle rymma de böcker som då skulle skrivas". Men det som står där har ett alldeles bestämt syfte: "för att ni skall tro att Jesus är Messias, Guds son, och för att ni genom honom skall ha liv i hans namn".

I Johannesevangeliet kallas Jesu underverk tecken, och det är inte av en tillfällighet. De tecknen och under Jesus gör är inte något slags självändamål. De har alla en specifik innebörd, en mening som endast öppnar sig för den som ser dem med trons öppnade ögon. Vi vet av många berättelser i Nya Testamentet, att människor såg tecken och under som Jesus gjorde utan att komma till tro på honom. Man såg, men man trodde ändå inte, och man förstod ingenting.

Att inte se och ändå tro. Sedan den s.k. upplysningstiden på 1700-talet har vi vant oss vid att dra en skarp gräns mellan förnuft och känsla, mellan det vi vet eller tror oss veta genom tanke, reflektion och yttre iakttagelse och det som förmedlas åt oss genom vår känsla och vår intuition. För Bibeln och för kristen tro är denna skarpa åtskillnad i grunden främmande. "Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, av hela din själ, av hela ditt förstånd och av hela din kraft." Tanken räcker inte. Känslan räcker inte. Endast när vi ställer hela vår personlighet till Andens förfogande – hela vår enhet av själ, hjärta, förstånd, känsla, vilja och kraft – endast då kan vi bli de lärjungar som Jesus andas på, endast då kan vi bli de Påskens vittnen som kan säga: "Ja, vi har sett den levande och uppståndne Herren. Han vandrar ännu mitt ibland oss, hans nåd och kärlek är varje morgon ny."

Lärjungarna hade stängt sig inne av rädsla – rädsla för verkliga eller inbillade fiender. Jesus bryter deras isolering och häver deras fruktan, när han ger dem sin frid; han är alltjämt vår frid och kommer så att förbli till tidens slut. Hans frid är inte tystnad och isolering. Den kan finnas mitt i bullret, ja även mitt i motgångar och svåra förföljelser. Genom hela kyrkans historia har Jesu vittnen fått erfara detta. Inte en ytlig, passiv frid, utan Guds frid som övergår allt förstånd.

2.
1999

När Jesus och hans lärjungar hade ätit, sade Jesus till Simon Petrus: "Simon, Johannes son, älskar du mig mer än de andra gör?" Simon svarade: "Ja, herre, du vet att jag har dig kär." Jesus sade: "För mina lamm på bete." Och han frågade honom för andra gången: "Simon, Johannes son, älskar du mig?" Simon svarade: "Ja, herre, du vet att jag har dig kär." Jesus sade: "Var en herde för mina får." Och han frågade honom för tredje gången: "Simon, Johannes son, har du mig kär?" Petrus blev bedrövad när Jesus för tredje gången frågade: "Har du mig kär?" och han svarade: "Herre, du vet allt; du vet att jag har dig kär." Jesus sade: "För mina får på bete. Sannerligen, jag säger dig: när du var ung, spände du själv bältet om dig och gick vart du ville. Men när du blir gammal, skall du sträcka ut dina armar och någon annan skall spänna bältet om dig och föra dig dit du inte vill." (Så angav han med vad för slags död Petrus skulle förhålliga Gud.) Sedan sade han till honom: "Följ mig!" (Joh 21:15-19)

Den sturske Simon Petrus, han, den självsäkre och framfusige, som alltid tog ledningen bland apostlarna och aldrig kunde hålla tyst. Han som var så säker på sin sak och försäkrat att han älskade Jesus mer än de andra och skulle följa honom i döden, om så behövdes. Tre gånger hade han sedan snöpligt och ynkligt förnekat Jesus, när snaran drogs åt kring hans egen säkerhet och Jesus stod inför rätta. Alla högstämda löften hade plötsligt fallit platt till marken. Livrädd för att något liknande skulle drabba honom hade han ropat: "Jag känner inte den mannen!"

En tid hade nu gått sedan allt detta hänt. Lärjungarna var modfälda och villrådiga om vad de skulle göra i fortsättningen, och Petrus, ledarlärjungen, angav tonen ännu gång och visade, att det nog vore bäst om de alla lämnade hela projektet med Evangeliet om Jesus Kristus och istället gick tillbaka till sina gamla yrken. "Jag ger mig ut och fiskar", sade han, och de andra följde villigt efter honom.

Och nu, när den uppståndne Jesus för tredje gången visat sig för dem, sitter de intill kolelden vid stranden av Tiberiassjön, efter en enkel måltid på bröd och fisk. Inte mindre än tre gånger – lika många gånger som Petrus förnekat honom – ställer Jesus Petrus inför den inträngande frågan: "Älskar du mig?" Petrus försäkrar på nytt sin kärlek och trohet – och man kunde ju tycka, att Jesus inte skulle sätta särskilt stor tilltro till dessa försäkringar, så som Petrus svikit honom tidigare. Men det märkliga inträffar, att för varje gång Jesus frågar och Petrus svarar, ger Jesus åt Petrus ett nytt, stort uppdrag: "För mina lamm på bete", "Var en herde för mina får", "För mina får på bete". Med andra ord: Mitt förtroende för dig är orubbat – gå nu och gör det jag från början ville att du skulle göra.

Endast Jesus kan ge ett sådant förtroende och hysa en sådan tillit till oss bräckliga och opålitliga människor – ty Petrus var faktiskt ingenting annat än en bräcklig och opålitlig människa, hur stort och mäktigt hans uppdrag än blev. Hos oss människor, i det vanliga samhället, brukar det oftast låta annorlunda. Här säger man nog oftast i en liknande situation: "Ja visst, vi förlåter dig – men vi kan inte lita på dig mer. Du passar nog inte för det här jobbet." Och så tar man gärna till någon form av personlighetsdiagnos för att ge extra tyngd åt sitt beslut.

"Förtroende är bra, men kontroll är bättre", lär Vladimir Ilitj Lenin ha sagt. Jesus frågar istället: "Älskar du mig?"

Älskar du mig? Det är vad Jesus vill veta.

Säkert var det en dramatisk upplevelse för Petrus att bli så tillplattad, så avslöjad i sin svaghet som då han insåg vidden av sin förnekelse. Han hade gjort det som vi alla så ofta gör: han

hade litat på sin egen kraft, sin egen förmåga, sin egen förträfflighet i olika avseenden. Han hade precis, som vi så ofta gör, glömt att det är Jesu kärlek till oss som är själva grunden, själva utgångspunkten. ”Detta är kärleken: inte att vi har älskat Gud utan att han har älskat oss och sänt sin son som försoningsoffer för våra synder”, säger aposteln Johannes i sitt första brev. Vi kan aldrig älska så som Gud har älskat. Vi kan aldrig förstå vidden och djupet och höjden av den kärlek som tog gestalt i korset på Golgata och i uppståndelsemorgonens gryning. Vi kan bara ta emot detta, i tro och tillit och säga: ”Ja, Herre, jag vill ta emot detta stora och ofattbara av dig och låta det bli den nya kraften i mitt liv. Sådan skall min kärlek till dig vara, att jag i ord och handling, i själ och hjärta, med förstånd och tanke, blir din kärleks redskap här i världen.”

Efter det att Jesus för tredje gången hört Petrus försäkran och gett honom det tredje uppdraget – ”För mina får på bete” – gör han ett tillägg som man tycker borde ha avskräckt Petrus än en gång: ”När du blir gammal, skall du sträcka ut dina armar och någon annan skall spänna bältet omkring dig och föra dig dit du inte vill.” Med en bild som kanske i första hand leder tankarna till ålderdomens sårbarhet och beroende, antyder Jesus i själva verket något helt annat: det är inte till något slags åldringsvård på andras villkor som Petrus kommer att föras, utan till avrättningsplatsen, alltså till att följa Jesus i spåren också i detta. Det gällde för Petrus, såväl som för tusentals och åter tusentals andra kristna genom århundradena.

Dit du inte vill. Att inse, att jag en dag kanske måste gå en väg som ditintills varit mig fullständigt främmande och kanske direkt förhatlig och som bara fyllt mig med vanda och fruktan – och ändå lita på att Jesus leder och bär mig; att våga säga: ”Ja, Herre, jag följer dig vart än du leder mig, vart än du vill föra mig – därför att jag vet att du leder och bär mig” – också det kan bli vårt svar på Jesu kärlek till oss.

Efter måltiden vid Tiberiassjön gick lärjungarna iväg med ett bestämt uppdrag, men samtidigt mot en okänd framtid. Det visste ingenting annat än att de skulle föra budskapet om den korsfäste och uppståndne Frälsaren ut i världen, osynligt ledda och burna av honom själv.

Uppdraget ”För mina får på bete” har följt den kristna kyrkan och församlingen alltsedan Jesu samtal med Petrus. Och nu liksom då är kyrkan och församlingen stadd på en färd, där all framtid är okänd – allt utom detta, att hon är på väg mot Guds Rikes fullbordan, den dag ”då du skapar nya himlar och en ny jord där rättfärdighet bor”. Inför millennieskiftet är återigen oron och undran inför framtiden särskilt tydliga i den kristna världen, och i vår svenska kyrka får dessa stämningar en särskild accent genom att vi går in i historiskt nya och oprövade villkor.

Älskar du mig? Det är den fråga som står i blickpunkten för Jesus.

Kanske måste vår kyrka låta Jesus Kristus ställa henne de frågorna. Det är ändå, sist och slutligen hur vi svarar på dessa frågor som avgör vår framtidsväg, som enskilda kristna och som kyrka och församling.

I allt vi gör finns bräckligheten, ofullkomligheten, liksom hos ledaraposteln Petrus. Sveket och tillkortakommandet kommer alltid att finnas kvar, i all mänsklig verksamhet. Vi kan alla, på olika sätt, plågsamt känna igen oss i Petrus förtvivlan och ruelle, då modet hade fattats honom i ett ögonblick då det som bäst hade behövts. Men vi kan alla, liksom Petrus, höra Jesu inträngande fråga och på nytt bli stärkta och upprättade genom att få veta, att vi aldrig blir obrukbara för Gud, hur svaga vi än är, hur illa vi än har svikit. Jesus upphör aldrig att visa oss

sitt förtroende; Jesus ger oss ständigt sitt uppdrag på nytt. Och han går med oss och bär oss in i den framtid, som vi aldrig förmår se eller förutspå.

ANDRA SÖNDAGEN EFTER PÅSK 2003

Jesus sade: Jag är den gode herden. Den gode herden ger sitt liv för fåren. Den som är lejd och inte äger fåren, han överger fåren och flyr när han ser vargen komma, och vargen river dem och skingrar hjorden. Han är ju lejd och bryr sig inte om fåren. Jag är den gode herden, och jag känner mina får, och de känner mig, liksom Fadern känner mig och jag känner Fadern. Och jag ger mitt liv för fåren. Jag har också andra får, som inte hör till den här fållan. Också dem måste jag leda, och de skall lyssna till min röst, och det skall bli en hjord och en herde. (Joh 10:11-16)

När rokokon och romantiken gjorde sitt inträde i konsten, litteraturen och musiken, blev herden en figur som levde sitt liv i en oavbruten stämning av idyll och sorglöshet. Herdar och herdinnor befolkade soldränkta, grönskande landskap; allt andades frid, välbehag och inte så sällan vällust. I Bellmans dikter och sånger, i Caspar David Friedrichs målningar eller i Beethovens Pastoralsymfoni möter vi dem och kan nog inte undgå att tjasas och glädjas av den livsbejakelse som de ger uttryck för.

För verklighetens fåraherdar har nog livet och vardagen alltid tett sig ganska annorlunda. Inte minst gäller det den tid och den miljö, där Jesus uttalade sina ord om den gode herden. Herdarna var i Palestina vid vår tideräkningens början en yrkesgrupp med mycket dåligt rykte. De ansågs tjuvaktiga, ohederliga och allmänt opålitliga. Herdar undvek man så långt möjligt att ha något att göra med, och för de rätttroga judarna var de även i stor utsträckning kultiskt orena genom själva sin yrkeshantering – den innebar ju brott både mot renhetsföreskrifter och mot sabbatsbudet. Men för de allra flesta fåraherdar runt om i vår värld är verkligheten troligen på varken det ena eller det andra sättet: varken rosenskimrande idyll eller ett liv i ohederlighet och lurendrjäveri, utan helt enkelt hårt och slitsamt dagligt arbete för en mycket ringa lön.

Hur som helst bekräftar Jesus den ganska negativa bild som just hans samtid hade av herden. ”Han överger fåren”, säger Jesus, ”och flyr när han ser vargen komma. Han är lejd och bryr sig inte om fåren.” Han har alltså ingen lojalitet, inte mot någon – inte mot fåren, och uppenbarligen inte heller mot fårens ägare, som förmodligen har det så gott ställt att han inte är så noga med att räkna beståndet. Herden får nog ut sin lön ändå. Denne herde – den onde herden – har en enda lojalitet: sig själv och sina egna, kortsiktiga intressen.

När Jesus kallar sig själv ”den gode herden”, är redan detta uttryck ett slags provokation i åhörarnas öron. Jesus är ett helt annat slags herde. Han ger inte bara sitt arbete och sin kraft, utan han ger t.o.m. sitt liv för sina får. Och så säger han något som också kännetecknar honom framför andra herdar: Jag känner mina får, säger han, och de känner mig. Nog har de flesta herdar och djurskötare något slags kunskap om sina skyddslingar, men här handlar det om en kunskap på ett djupare plan. Den gode herden känner de sina, sådana de är i sitt djupaste väsen.

I sin korta liknelse om den gode herden säger Jesus vem han själv är: den ende Trofaste, den ende vi kan förlita oss på helt och fullt, den ende som förmår leda oss på rätta vägar, den ende Herde vi kan förlita oss på i livet och döden.

Men han säger oss också något om vilka vi är. Det är en liknelse, som kanske mer än någon annan, ger oss en förebild ifråga om trohet och ansvar. Vi är ringa människor, men kravet på trohet och ansvar följer oss så länge vi lever.

Och kanske kan därför denna liknelse – bilden av den gode herden – mer än någon annan håller upp en spegel som visar oss hur vi har det ställt, i våra liv, i vår tid, i vårt samhälle.

I den antika romerska rätten – som vid sidan av den kristna trons människosyn tidigt blev en av grundbultarna i vår västerländska civilisation – där fanns det en viktig princip som på latin sammanfattades i de tre orden: ”Pacta sunt observanda” – ”Avtal är till för att hållas”. För att ett samhälle skulle kunna leva i en anda av ömsesidig lojalitet och förtroende och för att man med det goda exemplet skulle kunna förebygga brottslighet och självsvåld, var det närmast en självklarhet, att de avtal och överenskommelser som ingåtts mellan medborgare, mellan grupper av medborgare och mellan medborgarna och deras överhet skulle hållas.

Under loppet av några decennier har denna princip – avtal är till för att hållas – gradvis försvunnit så från vårt samhällsliv, att den klingar fullständigt tom och närmast håfull i våra öron. Inga avtal finns som inte när som helst kan brytas. Inga löften finns som inte när som helst kan svikas. Inga överenskommelser finns, som inte när som helst, och på vilka grunder som helst, kan göras ogiltiga och överges. I ett samhälle där ”herdarna”, de styrande och beslutande inom såväl det allmänna som finans och näringsliv, inte har någon övergripande lojalitet, inte bär något förpliktande personligt ansvar – i ett sådant samhälle försvinner också tilltron och tilliten. ”Herden är ju lejd och bryr sig inte om fåren.”

*”Jag sjunger om det enda som försonar,
det enda praktiska, för alla lika:
Hur sällan människan äger makt
att avstå makt!
Att avstå jag och talan, avstå –
det enda som ger makt.”*

Så skrev Gunnar Ekelöf i sin diktsamling ”Färjesång”. Jesus avstod från sin makt genom att gå i döden för oss – däri visade han sin makt och sitt ansvar. Och på samma paradoxala sätt handlade Gud själv med oss i skapelsens morgon. Han valde att inte bli makten över alla makter. Hans förhållande till oss människor utmärks inte av att han tagit ifrån oss makt och ansvar, utan snarast alldeles tvärtom. Han gav oss av sin makt och sitt ansvar, och han lät sin skapande makt och sitt ansvar stå som en förebild för oss.

Herden är en, och hans hjord är en. Det finns bara en som ger sitt liv för fåren. Gud är inte maktens Gud; han är lidandets Gud, vanmaktens Gud, förlåtelsens Gud. Liknelsen om den gode herden är inte ett stycke romantisk lyrik – den är tvärtom ett kärvt meddelande till oss alla och envar, att vår tillvaro är både skuld och ansvar. Den är också ett meddelande till oss, att vår tillvaro står i ett ständigt behov av försoning och förlåtelse. Kyrkan över hela världen har idag en särskild uppgift i att göra detta tydligt: både ansvarets och försoningens nödvändighet. I en tid där makt och ansvar inte längre följs åt, släpps många nedbrytande krafter lösa, krafter som tycks bli allt svårare att kontrollera och att värja sig emot. Vi kan dock värja oss

mot dem, vi kan stå dem emot, om han, den Gode Herden, får plantera sin sanning i våra hjärtan.

I en tid utan herdar är han, Jesus Kristus från Nasaret, herdeskapets levande föredöme. Intill tidens slut är han vårt liv, vårt hopp, vår sanning och vår väg.

*Din kraft dock bar, och framgent bära skall.
Om blott du styr, hän över hed och stup och forsars fall,
Tills natten flyr och dina änglar ler ur morgonskyn,
Som förr en gång de log i barnets syn. (J.H.Newman)*

FEMTE SÖNDAGEN EFTER PÅSK Bönsöndagen 2002

Jesus sade: "När ni ber, skall ni inte göra som hycklarna. De älskar att stå och be i synagogorna och i gathörnen för att människorna skall se dem. Sannerligen, de har redan fått ut sin lön. Nej, när du ber, gå då in i din kammare, stäng dörren och be sedan till din fader som är i det fördolda. Så skall din fader, som ser i det fördolda, belöna dig. Och när ni ber, skall ni inte rabbla tomma ord som hedningarna: de tror att de skall bli bönhörda för de många ordens skull. Gör inte som de, ty er fader vet vad ni behöver redan innan ni har bett om det." (Matt 6:5-8)

Det kan tyckas egendomligt att läsa evangelietexten idag, där Jesus talar om hur hycklare och hedningar gör när de ber. Egendomligt, därför att det så litet svarar mot hur vi har det nu, i en tid då bönen i så hög grad upphört att över huvud taget vara en viktig faktor i människors liv. I en tid och ett samhälle, där alla människor bad, kunde man, som Jesus gör, skilja mellan verklig bön och bön som på olika sätt hamnat på avvägar. En bön som bara är avsedd som uppvisning, som ett spel för gallerierna, ett sätt att göra sig märkvärdig – det är vad han beskyller "hycklarna" för, alltså troligen sina främsta motståndare fariseerna och de skriftlärdarna. Eller en bön som på ett besvärjande sätt upprepar en massa ord i ett bestämt, oftast magiskt syfte – "pladder", som det ordagrant står i grundtexten. Sådan bön förekom i vissa hedniska kulturer i det gamla Israels omvärld.

Men ingenting av detta har särskilt mycket att säga vår stressade, splittrade nutid, vars främsta kännetecken kanske är en materialistisk grundhållning som, med eller mot vår vilja och i skiftande grad, håller oss i sitt grepp; en hållning där man vänt ryggen åt de andliga värden som inte minst bönen, gudstjänsten, den andliga läsningen och meditationen bär på.

Vi kan ta till oss Jesu ord idag på ett nytt sätt: som en skola och en vägvisare tillbaka till de rikedomar som börens värld har i beredskap åt oss. Och det är ingen tillfällighet, att strax efter slutorden i vår evangelietext ger Jesus sina lärjungar en mer konkret vägledning, då han lär dem sin bön "Vår Fader, du som är i himlen..."

Det finns ett viktigt nyckelord i det Jesus säger:

"När du ber, gå då in i din kammare, stäng dörren och be sedan till din Fader som är i det fördolda. Då skall din Fader, som ser i det fördolda, belöna dig."

Naturligtvis är det inte fråga om, att vi inte skulle få be i gemenskap, tillsammans med andra. Jesus talar om den kammare som är vårt människohjärta, vårt inre. Det är där vårt möte med Gud i bönen äger rum, oavsett om vi är ensamma eller i gemenskap och oavsett var vi befinner oss. Det stimmiga varuhuset, den överfyllda bussen eller tunnelbanevagnen kan bli den plats där vi stiger in i bödens kammare, i avskildhet med Gud. Bönen är alltid detta möte med Gud i vårt inre, där vi får lämna människors värderingar helt utanför.

"I det fördolda" – Jesus använder ofta det uttrycket i sin undervisning, inte bara när det gäller bönen utan t.ex. också när det gäller att ge gåvor till de fattiga. Vårt liv i Guds gemenskap och i Jesu efterföljd skjuter ganska radikalt åt sidan sådana värden som anseende, status och människors skiftande uppfattningar och värdesättningar av vad vi gör eller säger. Det finns ett tjänarskapets ande som är tänkt att genomsyra vårt liv i både bön och arbete, ord och gärning; ett tjänarskap som innebär att utan alla baktankar eller beräkningar göra det vi är kallade till, det vi är skapade till.

Men så talas det ju också om belöning. "Då skall din fader, som ser i det fördolda, belöna dig", säger Jesus. Och han säger också: "Er fader vet vad ni behöver redan innan ni har bätt om det."

Vi lever, som sagt, i en tid där man ber allt mindre. Men de religionssociologiska undersökningar som gjorts om just bönen visar, att väldigt många människor, även de som aldrig annars ber och även de som betecknar sig själva som agnostiker eller t.o.m. ateister, ofta har bätt till Gud i situationer av yttersta nöd eller förtvivlan. Bönen som det sista halmstrået, den yttersta tänkbara utvägen: "Gud, om du finns – hjälp mig, om du kan."

Att leva i bödens liv, så som Jesus själv och en lång kristen tradition lär oss, det är att hålla hjärtats samtal med Gud levande genom tidens och vardagens alla skiften. I det fortgående mötet med Gud i bönen kommer vi allt närmare den Gud som enligt Jesu ord vet vad vi behöver, redan innan vi har bätt om det. Ja som t.o.m. ser sådana behov hos oss, sådan nöd, sådan brist som vi kanske själva inte blivit medvetna om, än mindre förmått ge uttryck för i bön. Teologen Gustaf Wingren har sagt: "Bönen är... ett människans öppnande av sin egen dörr, så att de Guds gärningar, som ändå sker 'vår bön förutan', icke går förbi just henne utan tar vägen in i hennes liv."

Den uthålliga bönen blir alltid, förr eller senare, bönhörd. Det betyder inte att vi alltid får allt det vi ber om. Den främste av bedjare, Jesus Kristus, bad i Getsemane örtagård om att förskonas från det lidande han såg närma sig – men så blev det inte. Också i det som är allra svårast, också i det som vi inte kan se en uppenbar mening i, är närheten till Gud i bönen en kraft som håller oss kvar i ett meningsfullt sammanhang. Genom bönen finns vi ständigt kvar som delaktiga i Guds rike, i dess glädje och dess outtömliga rikedomar. Endast bönen förmår ge oss denna delaktighet och detta sammanhang av liv och glädje och hopp. Utanför bödens gudsgemenskap kan vi kanske föra långa ingående diskussioner om Gud och Guds väsen. Istället för att be kan vi göra Gud till föremål för granskning och analys – och det kan vi göra, som någon sagt, ända tills Gud "rinner bort ur våra händer och kvävs under alla orden".

Bödens väg är livets väg. Och Gud är närvarande i bönen som den som alltid har sitt goda i beredskap åt oss. Gud behöver inte våra böner; det är för vår skull som bödens väg har stakats ut åt oss. Ingen går någonsin bort tomhänt från Gud.

I Nattvardens måltid, som vi strax skall fira, sammanfattas de Guds rikedomar, som bönen förmedlar, på ett synligt sätt: Här möter vi påtagligt, i brödet och vinet, Honom som är närvarande i all vår bön; här öppnas för oss på ett synligt sätt Guds källor av nåd, helade, upprättelse och kärlek.

SJÄTTE SÖNDAGEN EFTER PÅSK 1997

Jesus sade: "När Hjälparen kommer, som jag skall sända er från Fadern, sanningens ande, som utgår från Fadern, då skall han vittna om mig. Också ni skall vittna, ty ni har varit med mig från början. Detta har jag sagt er för att ni inte skall komma på fall. De skall utesluta er ur synagogorna, ja, den tid kommer, då den som dödar er tror sig bära fram ett offer åt Gud. Och detta skall de göra, därför att de inte har lärt känna Fadern och inte heller mig. Jag har sagt er detta för att ni, när den tiden kommer, skall minnas att jag har sagt det." (Joh 15:26-16:4)

*Kom, helge Ande, med din tröst,
din boning tag uti vårt bröst,
sänd riklig nåd från höjden ned,
och oss för himmelen bered.
Amen.*

Det är inte helt i sin ordning, i varje fall inte i en predikan, att lyfta fram vissa avsnitt i Bibeln som sina älsklingstexter. Men idag kan jag inte avhålla mig från att göra det. Jag syftar på Jesu stora avskedsdialog med sina lärjungar, den som återges i Johannesevangeliets kap 14-16 och mynnar ut i den stora, gripande översteprästerliga förbönen i kap 17. Läs gärna de kapitlen i en enda följd. Det är ord som man både kan leva och dö på.

Under de här veckorna efter påsk återvänder vi i kyrkans evangelietexter ganska ofta till just denna avskedsdialog mellan Jesus och lärjungarna, eftersom den på ett eftersinnande sätt belyser den djupare innebörden i vad som hände. Vi får också här små antydningssvisa glimtar av den ångest och oro, den ganska förvirrade och kaotiska stämning som måste ha uppfyllt lärjungarnas tillvaro under Jesu sista dagar. Jesus har talat till dem både öppet och i bildspråk; de tror sig förstå, men de förstår ändå inte helt och fullt. Hans tal om att han måste lämna dem och t.o.m. dö har de naturligtvis särskilt svårt att ta till sig. Och nog kan man leva sig in i deras förvirring, när han t.o.m. säger, att det är för deras bästa som han lämnar dem. Vem av oss skulle kunna uthärda om någon vi stod nära sade något sådant till oss strax före sin död?

Det är i detta sammanhang som Jesus börjar tala om Hjälparen, som skall komma till lärjungarna och hjälpa dem vidare. Hjälparen, står det i texten. Men ordet i grundtexten har en mängd olika betydelser, och säkert finns alla dessa betydelser med i det Jesus vill ha sagt. Själva ordet, *paráklêtos*, kan betyda både Hjälpare, Tröstare, Förespråkare, t.o.m. Försvarsadvokat. Allt detta är Anden, tycks Jesus vilja säga, sanningens Ande, som snart skall komma i mitt ställe och vägleda er. Först när denna Ande, denna Hjälpare har kommit till er, kommer ni att förstå helt och fullt vem jag är. Först då kommer ni att få kraft att gå ut i världen och förkunna mitt budskap, mitt evangelium till befrielse, upprättelse, försoning och helande.

Jesus talar om det som skulle hända på den första pingstdagen i Jerusalem, den kristna kyrkans födelsedag, som vi skall fira nästa söndag. Vi vet av Nya Testamentets berättelser, att fram till den dagen var lärjungarna både modfällna och villrådiga: Skulle de alls föra ut sin Mästares budskap i världen - och hur? Eller skulle de lägga ner hela projektet och återgå till sina respektive hantverk? Detta trots att de hade mött den Uppståndne och hört hans ord och löfte: "Gå därför ut i hela världen och gör alla folk till mina lärjungar: döp dem i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Och se, jag är med er alla dagar intill tidens slut."

Under denna tid mellan påsken och pingsten, denna "Jesu lärjungars villrådighets tid", finns det anledning för oss i kyrka och församling att fråga oss: Räknar vi med Anden, Hjälparen, i det vi gör, i det vi är, i det vi hoppas? Eller är vi lika villrådiga och i grunden modfällna som lärjungarna var innan de samlades i Jerusalem på den första pingsten? Är Anden, Hjälparen och Tröstaren, ett abstrakt begrepp för oss - eller en levande verklighet i bön, lovsång, tillbedjan och tjänande?

Vi står inför ett nytt sekel och ett nytt årtusende, då vår svenska kyrka går in i helt nya yttre livsvillkor. Mycket gott och helhjärtat arbete läggs ner på att de nya förhållandena skall bli de bästa möjliga för alla parter. Men utan den eld som Anden vill tända, utan den kraft som Hjälparen vill ge, utan den frimodighet som Tröstaren vill ingjuta i oss, utan den trygghet som den store Förespråkaren och Försvarsadvokaten vill förmedla - utan detta sker ingenting, hur vi än anstränger oss. "Jag skall be Fadern och han skall ge er en annan Hjälpare", säger Jesus. Det var Jesus själv som bad den bönen, och den blev hörd. Anden blev utgjuten över de första lärjungarna. Men bönen om Anden upphör inte där. Jesu lärjungar måste be om Guds Ande, i alla tider, på alla platser; de måste be om Anden, Hjälparen och Tröstaren, både i sina enskilda liv och i kyrkans och församlingens liv.

I fortsättningen av vår evangelietext talar Jesus också om förföljelser som kommer att drabba hans lärjungar. Man skall utesluta er ur synagogorna - d.v.s. man skall utesluta er ur det som är den grundläggande samhällsgemenskapen. Och inte bara det - de som tar livet av er kommer att hyllas som hjältar.

Under decennier av militant ateistisk tyranni i det gamla kommunistblocket fick vi många vittnesbörd om hur människor både förföljdes och dödades för sin kristna tros skull. Nu är den epoken i historien över, men det var ändå bara en i en lång rad av historiska exempel på hur priset för kristen tro och bekännelse varit förföljelser, omänskliga lidanden och även död. Än idag finns det länder på vår jord, där människor dödas för sin kristna tros skull - men detta uppmärksammas i bästa fall med en kort nyhetsnotis på undanskymd plats i tidningen, och inte ett enda ord i radio eller TV. Stora länder som gärna kallar sig kristna har i sådana länder andra och lönsammare intressen att bevaka än solidariteten med en trängd kristen minoritet.

I vår trygga vrå av världen - där väl i varje fall ingen dödas för sin kristna tros skull - är det inte alldeles lätt att handskas med dessa ord av Jesus, orden om förföljelserna som måste komma.

Det finns framstående teologer, även i Sverige, som löser problemet genom att i det närmaste förlöjliga det kristna martyriet. I det trygga hägnet av flera sekler av så kallad kristen enhetskultur kanske man kan göra så, men i det längre perspektivet håller det helt säkert inte.

Nej, vi lever på våra breddgrader inte under förföljelser, men vi lever i en brytningstid - en tid där vaksamheten inför tidens tecken kanske är en av våra viktigaste uppgifter som kristna.

Ingen blir dödad eller ens fysiskt misshandlad för sin kristna tros skull, ingen blir uppsagd från sitt arbete eller får sina barn omhändertagna av myndigheter på grund av sin bekännelse till Kristus. Däremot vet vi, hur oerhört provocerande det kan verka att bara nämna, att man är kristen eller att ha någon kristen symbol framsatt i sitt hem. I debatten om etik och människosyn hörs allt starkare sådana röster som vill rasera kristen etik och människosyn i grunden. Man skulle önska att den kristna rösten hördes tydligare och starkare, rösten som talar om människan som Guds avbild och jorden som Guds egendom.

Stora firmor och organisationer räknar inte längre med de kristnas opinion - inte mer än att de utan vidare anser sig kunna göra narr av kristna helger och kristna symboler i stort upplagda affischkampanjer.

Inte förföljelsetid - inte ännu! - men väl en brytningstid, där den kristna värderingsgrund vi trodde vara självklart given inte längre finns kvar eller i varje fall är på väg att försvinna. Så kan vi kanske beskriva den miljö, där den kristna kyrkan och församlingen, idag, inför 2000-talet, befinner sig och har att frambära sitt vittnesbörd. Det kan helt säkert inte ske utan uppoffringar, utan påfrestningar, utan risk för hån och gyckel och kanske att få löpa gatlopp i tider och ett och annat radio- eller TV-program. Också då gäller det att stå fast; också då gäller det att tryggt anförtro sig åt Anden - Hjälparen, Tröstaren, Försvarsadvokaten, Förespråkaren. Genom denna Ande är Jesus med sin kyrka, i både glädje och sorg, i både medgångar och svåra hemsökelse, genom alla tider och intill tidens och historiens slut. Vi vet ingenting om den framtid vi går till mötes, varken imorgon dag eller efter år 2000 - ingenting annat än detta enda, och det räcker för oss: att Jesus, i Andens - Hjälparens - kraft går med oss; Han till vilken vi får säga:

Ära vare Fadern och Sonen och den Helige Ande; så som det var av begynnelsen, nu är och skall vara, från evighet till evighet. Amen.

PINGSTDAGEN 2001

Jesus sade. "Om ni älskar mig, kommer ni att hålla mina bud. Jag skall be Fadern, och han skall ge er en annan hjälpare, som skall vara hos er för alltid: sanningens ande. Världen kan inte ta emot den, eftersom världen inte ser den och inte känner den. Men ni känner den, eftersom den är kvar hos er och kommer att vara i er. Jag skall inte lämna er ensamma, jag skall komma till er. Ännu en kort tid, sedan ser världen mig inte längre, men ni skall se mig, eftersom jag lever och ni kommer att leva. Den dagen skall ni förstå att jag är i min fader och ni i mig och jag i er. Den som har mina bud och håller dem, han älskar mig, och den som älskar mig skall bli älskad av min fader, och jag skall älska honom och visa mig för honom." (Joh 14:15-21)

*Himmelske Konung, Hjälpare, Sanningens Ande,
allestädes närvarande och allt uppfyllande,
det godas skatt och livets Givare,
kom och bo i oss, och rena oss från allt ont,
och fräls, du Gode, våra själar.
Amen.*

Johannes, älsklingslärjungen, var den av evangelisterna som inte bara tecknade ner vad Jesus hade sagt och gjort. Han gjorde också någonting mer än så: han lyssnade till innersidan, de djupare liggande skikten i det Jesus undervisade och sade. Han var den av evangelisterna som hade en särskild gåva att ”lyssna mellan raderna”, när Jesus talade.

Evangelietexten vi hörde nyss är ett exempel på det. Den ingår i Jesu stora avskedstal till sina lärjungar, en av de absoluta höjdpunkterna i hela Nya Testamentet, och jag vill varmt anbefalla er att någon gång under denna pingsthelg läsa den texten i dess helhet; den omfattar Johannesevangeliets kap. 14 t.o.m.17.

Det är självfallet ingen upplyft stämning som råder bland Jesu lärjungar när Jesus håller sitt tal till dem. Snart är ju stunden inne, då Jesu jordevandring tillsammans med dem är oåterkal-leligen slut. De är missmodiga, nedslagna och förvirrade.

Och vi vet ju vad som sedan sker: förräderiet, den förnedrande processen, den ännu mer förnedrande avrättningen; lärjungar som, rädda och vettskrämda, både förnekar och flyr fältet.

Och sedan: den överväldigande erfarenheten av den öppna graven och uppståndelsens mysterium; mötet på nytt med den uppståndne Herren, livets ofattbara seger över syndens, dödens och mörkrets krafter.

Men ändå: För lärjungarna innebar inte ens detta en riktig vändpunkt. Inte ens uppståndelsen och ljuset från den öppna graven kunde tända den gnista i deras inre som de behövde för att gå ut i världen och fullgöra sitt uppdrag. Liksom Jesu tecken och underverk i det förgångna hade lämnat många människor helt oberörda, utan att väcka någon som helst tro, så förmådde inte ens det största av alla under, det som skedde i uppståndelsemorgonens fördolda gryning, ge lärjungarna modet och tilliten åter. Det finns i evangelierna antydningar om att en del av dem var på väg tillbaka till sina gamla yrken, sin gamla vardag, sitt gamla liv därhemma i Galileens byar och städer. Så hade deras vandring med Jesus kunnat bli en kort parentes, som kanske inte ens hade avsatt något enda spår i historiens krönika.

Men kanske några av dem ändå mindes vad Jesus hade sagt den där kvällen: hans dunkla ord om ”Hjälparen” som skulle komma i hans ställe och vara med dem för alltid. Hjälparen, Sanningens Ande, som världen inte skulle kunna se och känna igen, men som skulle vägleda, väcka och tända dem på nytt.

Det är först då, när detta slutligen händer, då de samlats i Jerusalem vid pingst — det är först då som den stora vändpunkten kommer. Det är nu, först nu, som den kyrka och församling som Jesus grundade egentligen föds och blir till.

Än idag firar vi minnet av den första Pingsten som den kristna kyrkans födelsedag. Och än idag, nästan 2000 år senare, är vårt liv och vår framtid som kyrka och församling beroende av att vi blir kontinuerligt ledda, väckta och burna av denna Sanningens Ande, Hjälparen som Jesus sände oss.

Sanningens Ande, ”som världen inte ser och inte känner”, säger Jesus. Han talar alltså om Hjälparen som leder och bär men som vi också kan vända ryggen till, i likgiltighet och ointresse, med sinnet fullt upptaget av kortsiktiga omsorger. Det ger oss även anledning till själv-rannsakan: Ger vi rum åt Guds Ande? Låter vi den Hjälpare Jesus sände oss ge nytt liv, ny kraft och vitalitet åt kyrka och församling, i tro, gudstjänst och bön, i lära, liv och handling?

Det pågår som bäst en uppmärksam affischkampanj, som väl knappast någon av oss har undgått att lägga märke till. Den har säkert tillkommit i stor välmening, men den väcker ofrånkomligen frågan: Hos vem är hjälplösheten störst, hos den tänkta mottagaren eller hos avsändaren?

Men det finns mycket vi kan glädjas åt, så många glädjande tecken på att Guds Helige Ande verkar livgivande och pånyttfödande också i vår tid. De djupa sår som splittringens destruktiva ande åstadkommit inom kristenheten är på väg att läkas. Arbetet på att närma reformationens kyrkogemenskap och den romersk-katolska kyrkan till varandra har mycket påtagligt burit god frukt. Påven Johannes Paulus II — den kristna enhetens, ja den mänskliga enhetens påve mer än någon av sina företrädare — vände sig nyligen till den ortodoxa kyrkogemenskapen i öster, där samma process av närmande, enhet och nedrivande av hatets och rädslans murar så sakta har tagit sin början. I sitt tal i Aten den 4 maj i år sade han bl.a. detta: ”Tillsammans måste vi arbeta för detta helande, om det Europa som nu tar form skall vara troget mot sin identitet, en identitet som ej går att skilja från den kristna humanism, som öst och väst delar tillsammans”.

Kristi kyrka och församling på jorden är insatt i en pågående kamp, striden för Guds Rike. Den irländske kristne författaren och litteraturhistorikern C.S. Lewis beskriver denna kamp så här: ”En av fienden ockuperad provins — det är vad denna världen är. Kristendomen berättar om hur dess rätte härskare landstigit — man skulle kunna säga under förklädnad — och manar oss alla att engagera oss i en stor sabotagekampanj.” Vårt mäktigaste vapen i denna kampanj är just den helige Ande och Hjälpare som Gud har sänt oss i Jesu Kristi namn och som kommer att bära och leda oss tills målet är nått.

Tillsammans med alla kristna, överallt i världen, möter vi Guds Ande, nära och påtagligt, i Dopets vatten, i Nattvardens måltid och i Guds levande Ord. Vi lever alla i kraft av denna Ande, som kyrka, som församling och som enskilda kristna. Må vi be att denna kraftkälla aldrig sinar; må vår lovsång vara en ständig tacksägelse över det överflödande liv och det mäktiga skydd som Sanningens Ande har att ge, när vi ställer oss beredda och mottagliga, och som består intill den dag, då Kristi rike kommit i hela sin fullhet och makt. Låt oss be med en bön som Mellanösterns kristna råd formulerade till Pingsten för elva år sedan och vars ord är fullt giltiga än idag:

*Helige Ande, stig ned till os som tungor av eld,
såsom du nedsteg till lärjungarna, samlade till bön.
Helga oss, befria oss från syndens bojor
och ge oss kraft att tala med en röst.*

*Stormvind, svep över vår jord,
återsamla dina trogna i alla världens länder.
Hjälp oss att gemensamt vittna om livets seger över döden,
Uppståndelsens mirakel. Gör oss till ett tecken på det levande hoppet
och på din frid.*

*Livgivare, förbliv i oss, förvandla vårt gamla jag till nytt liv i
trohet mot Guds vilja.
Tillsammans med våra nära och med alla folk och länder
vill vi gå in i en förnyelsens tid. En tid där hat förbyts i*

*kärlek, våld till samtal, fördömande till förlåtelse,
själviskhet till delande.*

*Enhetens kraft, hjälp oss att bryta upp från Babel, där vi
åtskiljs av nationalitet och religion, till Pingstens rike,
där vi i endräkt delar våra gåvor, vår kultur och våra traditioner.
Gör oss till försoningens tjänare bland Abrahams alla barn.*

*Sanningens Ande, lös oss från vårt främlingskap inför dig.
Befria oss från de krafter och system som splittrar och förtrycker oss.
Gör oss till redskap för din rättvisa, den som vi har kallats
till av profeter, apostlar och martyrer.*

*Kristus har uppstått. Hans rikes härlighet är öppen för alla
genom din kraft, du Helige Ande. Gör oss till evangeliets budbärare om
fred för Jerusalem, om fred för det heliga landet, om fred för hela världen.
Amen.*

FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 1998

När Johannes såg Jesus komma, sade han: "Där är Guds lamm som tar bort världens synd. Det är om honom jag har sagt: Efter mig kommer en som går före mig, ty han fanns före mig. Jag kände honom inte, men för att han skall bli sedd av Israel har jag kommit och döper med vatten." Och Johannes vittnade och sade: "Jag har sett Anden komma ner från himlen som en duva och stanna över honom. Jag kände honom inte, men han som sände mig att döpa med vatten sade till mig: 'Den som du ser Anden komma ner över och stanna över, han är den som döper med helig Ande.' Jag har sett det, och jag har vittnat om att han är Guds utvalde." (Joh 1:29-34.)

Enligt traditionen var de kusiner, Jesus och Johannes. För ett par månader sedan handlade evangelietexten om hur Jesu mor Maria besökte Elisabet, sin släkting, någonstans i Judéens bergsbygd. De var båda havande, och deras samtal börjar med att Elisabet märkligt nog säger: "Hur kan det hända mig, att min herres mor kommer till mig?"

Min Herres mor – Elisabet vet alltså redan alltsammans, hon vet inte bara att hennes unga släkting väntar barn, hon vet också redan vem Maria bär i sitt sköte.

Nu, när ungefär trettio år har gått, möter vi Jesus och Johannes, Herrens utsände som fått uppdraget att döpa i vatten, ett dop till bättring och omvändelse. Och Johannes visste uppenbarligen inte vem hans kusin Jesus var, inte förrän nu, inte förrän Jesus själv kommit till Johannes för att dela andra människors villkor och ta emot Johannes vattendop. Nu ser Johannes, med trons ögon, hur Anden kommer ner över Jesus, och han förstår sammanhanget, också sitt eget sammanhang: Jag Johannes, Elisabets och Sakarias son, har blivit sänd för att bana väg för just honom, Jesus, Guds utvalde, han som döper med helig Ande. Jag kände honom inte, men

nu känner jag honom; jag vet nu, att han är Guds offerlamm, som med sitt liv, sin död och sin uppståndelse tar bort världens synder och skänker evigt liv.

Jag döper med vatten, men han är den som döper med helig Ande. Jag undrar om det finns någonting i kyrkohistorien som så tragiskt vittnar om den fallna mänsklighetens synd — hennes kollektiva synd — som just splittringen ifråga om hur dessa ord om dopet och Anden skall tolkas. Lyckligtvis hör de största stridigheterna till det förgångna. Den ekumeniska rörelsens enhetssträvanden i vårt århundrade har inte varit förgäves. Dopet är inte längre den stridsfråga det så länge har varit, utan det tecken som på djupet förenar alla kristna, oavsett kyrko- eller samfundstillhörighet. Det är en nåd för oss att dagligen tacka Gud för, att de förödande lärostriderna i stor utsträckning har tystnat och gett plats åt ett fördjupat samförstånd och en fördjupad tacksamhet över vad vårt dop ger oss: nåd och barnaskap hos Gud, som vi sjöng i psalmen nyss.

Johannes Döparen hade ett kortfristigt uppdrag. Hans dop var en förberedelse inför det stora som snart skulle hända och som skulle få sin bekräftelse i den nya dopbefallningen, den som Jesus gav: “Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döp dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er. Och jag är med er alla dagar till tidens slut.”

När Jesus döptes av Johannes i gränsfloden Jordan, blev detta som en synlig förberedelse för hans kommande vandring över dödsfloden, då han gick genom lidande och död till uppståndelse och liv och tog på sig världens synd och slet sönder dödens herravälde. Och sedan de dagarna är hans dop, dopet i Jesu namn, vår väg in i det oförstörbara livet i hans gemenskap: förlåtelsens, försoningens, upprättelsens och evighetens liv. Genom sitt dop vill han skänka oss alla just det som han själv fick, då hans steg ut i Jordan: den helige Andes kraft och hjälp. Jesus gav oss Hjälparen den helige Ande, sin egen Ande, sin ställföreträdare, när han lämnade sina lärjungar; Jesus är själv Anden som lever vidare i sin kyrka och församling, i dopet och i nattvarden, i bönen, gudstjänsten och lovsången, liksom i det levande mötet med honom själv i Bibelns ord.

Men inte ens Johannes Döparen visste alltså av sig själv vem Jesus var. Han behövde Andens hjälp och ingripande för att hans ögon skulle öppnas och han skulle se Jesus som den han var – och därmed också att se sig själv som den han var. Johannes Döparens uppdrag var unikt; ingen annan kommer mer att bli kallad till att göra det han fick göra. Men i sitt tillkortakommande, i sitt beroende av Anden, speglar Johannes Döparen de villkor vi alla som kristna lever under. Vi är döpta i Jesu namn, och vi har i vårt dop fått en oskattbar gåva. Genom dopet har vi blivit inlemmade i den gemenskap som är Jesu Kristi egen levande kropp på jorden, vi har blivit förenade med Jesus själv i hans död och hans uppståndelse, vi lever ett liv i upprättelse och försoning genom det Jesus gjorde för oss. Och i dopet har vi också fått hans Ande, som både en gåva och ett löfte att ständigt på nytt ta i bruk. Vi behöver ständigt hans Andes hjälp för att se honom som den han verkligen är: Guds utvalde, han som gått i döden för dig och mig, han som drar oss till sig, undan dödens och fördärvets grepp. Och vi behöver ständigt hans Andes hjälp för att se oss själva som de vi är: människor skapade till ett liv i förening med honom, människor som dag för dag endast kan leva av Guds nåd, människor som inte har något annat att åberopa än vårt fullständiga beroende av det liv han vill och kan ge oss.

Jag är döpt i Jesu namn. Öppen står min Faders famn. – Det sägs att Martin Luther började varje ny dag med att under bön säga just de orden: Jag är döpt i Jesu namn. Och så kunde vi

också be för att ständigt på nytt bekräfta, inför Gud och oss själva, den oskattbara gåva vi fått i vårt dop. Och låt oss då också be, att livets och försoningens Ande är med oss och ständigt på nytt gör oss beredda att ta emot Guds rikedomar och att bruka dem, så att de blir till välsignelse, i kyrkans och församlingens liv och i världens liv.

ANDRA SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 1997

Jesus sade: "En man skulle ha en fest och bjöd många gäster. När festen skulle börja, skickade han sin tjänare att säga till de inbjudna: 'Välkomna, allt är färdigt.' Men alla hade de någon ursäkt att komma med. En lät hälsa: 'Jag har köpt en åker och är tvungen att gå och se på den, förlåt att jag inte kan komma.' En annan sade: 'Jag har köpt fem par oxar och måste ut och se vad de går för, förlåt att jag inte kan komma.' En tredje sade: 'Jag har just gift mig, så jag kan inte komma.' När tjänaren kom tillbaka och berättade detta, greps hans herre av vrede och sade: 'Gå genast ut på gator och gränder i staden och hämta hit alla fattiga och krymplingar och blinda och lytta.' Och tjänaren sade: 'Herre, jag har gjort som du befallde, men ännu finns det plats.' Då sade mannen till sin tjänare: 'Gå ut på vägar, na och stigarna och se till att folk kommer hit, så att mitt hus blir fullt. Jag säger er att ingen av alla dem som först blev bjudna skall få vara med på min fest.'" (Luk:14:16-24.)

Orden *kompanjon* och *kompani* har med bröd att göra. En kompanjon betyder ordagrant en som man äter bröd tillsammans med, och ett kompani är, ordagrant, en gemenskap av människor som delar bröd med varandra.

I Orienten är brödgemenskapen, måltidsgemenskapen ett uttryck för en mycket djup samhörighet. Delar man bröd, delar man mat och dryck vid ett gemensamt bord, så uttrycker man i handling, att det som förenar är långt viktigare än det som skiljer.

Den liknelse som Jesus berättar i evangeliet idag, liknelsen om festen, den berättar han just under en måltid. Jesus har, märkligt nog, blivit bjuden på middag av en farisé, en högt uppsatt person i samhällsetablissemangen, medlem av rådet, d.v.s. det judiska rabbinatet i Jerusalem. Vi vet att en del av dessa personer hade ett positivt intresse för vad Jesus - den helt oetablerade rabbinen - sade och gjorde. Men mest var man misstänksam, och en måltid kunde ju vara ett utmärkt tillfälle att få en udda och misstänkliggjord person att avslöja sig, att göra bort sig. "Man iakttog honom noga", får vi veta.

"Salig den som får vara med om måltiden i Guds rike", säger en av fariséerna under middagskonversationen; han är säker på sin sak - säker på att han som belöning för alla gudstjänster och troheten mot alla buden skall få dela den stora glädjen i Guds rike, när det kommer helt och fullt i all sin härlighet.

Det är då Jesus berättar sin liknelse om den stora festen, det stora partyt som människorna nobbade, med det ena svepskälet efter det andra.

Det var brukligt i Orienten på Jesu tid, att det gick ut två inbjudningar, när man skulle hålla fest. Först en allmän, förberedande inbjudan, som det stod envar fritt att tacka nej till. Det var då värden fick veta vilka och hur många som tänkte komma, så att han visste hur mycket mat och dryck som skulle göras i ordning. Men i Jesu liknelse är det den andra inbjudan som går

ut; tjänarna skickas iväg åt olika håll för att säga till de inbjudna: Nu är allt klart; mat och dryck står på bordet - kom nu till festen! Men det är nu som de inbjudna - de som uppenbarligen redan tackat ja - har ångrat sig och skyller på diverse genomskådliga skäl: En har köpt en åker; nåväl, den står ju kvar imorgon också. En har köpt fem par oxar; inte har han köpt dem utan att först ha besiktigt dem. En har gift sig; naturligtvis kunde hustrun ha tagit emot inbjudan tillsammans med mannen och de kunde båda ha gått på festen. Om de hade velat.

En fest som försmåddes av dem som den först var avsedd för. Men den behövde inte ställas in, den framdukade maten behövde inte förfaras. Inbjudan gick vidare till helt andra; nu blev det istället de helt oförberedda som bjöds in från alla håll: de fattiga, de utstötta, de sjuka och de blinda, och till sist var och en som kom i tjänarnas väg; hög och låg, främling och landsman, en stor, brokig skara, tills världens hus var fullt. Alla delade de samma måltid, samma bröd, samma glädje.

Måltid och fest - det är en bild Jesus ofta använder när han försöker beskriva vad det är att leva i gemenskap med Gud, framförallt när han talar om den glädjefyllda gudsgemenskap som han kallar Guds rike, riket som börjar byggas här och nu och som en dag skall förverkligas av Gud själv, i hela sin stora rikedom.

Jag vet inte - kanske har bilden av måltid, brödgemenskap och fest förlorat något av sin ursprungliga kraft i vårt rastlösa samhälle, där måltid ofta betyder en lika hastigt som ensamt äten tunnbrödrulle eller hamburgare i gatuköket eller på McDonalds, och där fest kan betyda ett ytligt cocktailminglande på ett party, där kanske inte en enda person känner någon annan på ett djupare plan. I Bibelns värld finns ingen *fast food*; där finns bara *slow food*, och den maten är alltid förbunden med en gemenskap kring något som är mycket mer och går mycket djupare än bara brödet, än bara själva maten och drycken.

När Jesus bjuder till fest och måltid, då dukar han fram det eviga livets mat och dryck. På inbjudningskortet står: "Så älskade Gud världen, att han gav den sin ende Son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv." Denna inbjudan har gått ut i världen i snart 2000 år. Ständigt på nytt har festens värd sänt ut sina tjänare för att bjuda in alla, precis alla som kommit i deras väg. Och till dem som kommer säger han idag liksom igår: "Jag är livets bröd. Den som kommer till mig skall aldrig hungra, och den som tror på mig skall aldrig någonsin törsta." Och idag liksom igår får människor som tar emot denna inbjudan erfara att detta löfte håller, att just så frikostig är måltidens värd: Du får komma alldeles sådan som du är. Gratis får du äta av brödet som ger försoning och befrielse, helande och nytt liv, förlåtelsens och gudsgemenskapens bröd som ger oförstörbar näring för tiden och evigheten. Brödet som är hans Ord, det levande Ord som möter oss på Bibelns blad, i bönen och lovsången men som blir särskilt synligt och påtagligt i den måltid vi strax skall fira, här runt altaret i vår kyrka.

Vilka är då skälen till att denna inbjudan så ofta inte tas emot - inbjudan till Gudsrikets gemenskap? "För bra för att vara sant" - är det kanske så man tänker? Säkert är omsorgerna om det materiella och yttre lika uppslukande för många människors själar och sinnen idag som de var då Jesus berättade sin liknelse. Men jag tror inte vi skall dröja vid det. Mycket tyder på, att människor i vår tid inte alls är så krassa och så materiellt inriktade som det ibland påstås. Det finns en djup längtan efter något större och renare, en djupare mening, ett större och rikare sammanhang att foga in sitt liv och sin livshistoria i. Men denna mening och detta sammanhang söks allt oftare i allt grumligare källor. Frågan får därför gå tillbaka till oss själva, i kyrka och församling: Förmår vi inte, eller ännu värre, vill vi inte längre föra ut vår Mästares

inbjudan på ett tydligt sätt? Tydligt, så att det inte kan missförstås, entydigt, så att det inte kan förväxlas med någonting annat?

Inbjudan till Gudsrikets fest tas aldrig tillbaka. Det är en stående inbjudan, och till skillnad från alla andra gästabud så är det aldrig i detta livet för sent att tacka ja. Du kan komma senare, men festens värd säger: Du behöver komma redan nu, redan idag! Kom i din förträfflighet, eller kom i din nedböjdhet. Kom i din hälsa och livskraft eller kom i din skröplighet. Kom i din livsglädje eller kom i din sorg och bitterhet. Kom i din rikedom eller kom i din fattigdom. Kom väl förberedd, eller kom helt oförberedd.

Låt Gudsrikets inbjudan få nå oss alla idag; och låt oss ta emot den och säga vårt ja till den, i hela dess stora och ofattbara rikedom; och må vi be att måltidens Herre, dag för dag, leder oss allt längre in i sitt rikes hemligheter.

TREDJE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 2002

*Jesus fortsatte sin vandring, och då han såg en man som hette Matteus sitta utanför tullhuset, sade han till honom: "Följ mig!" Och Matteus steg upp och följde honom. När Jesus sedan låg till bords i hans hus, kom många tullindrivare och syndare dit och lade sig till bords tillsammans med honom och hans lärjungar. Fariseerna som såg det sade till lärjungarna: "Hur kan er mästare äta tillsammans med tullindrivare och syndare?" Han hörde det och sade: "Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka. Gå och lär er vad som menas med orden: **Barmhärtighet vill jag se och inte offer.** Ty jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare. Matt 9:9-13.*

Jesus vandrar runt i staden Kafarnaum tillsammans med sina lärjungar, då han råkar passera stadens tullhus och träffar på en tulltjänsteman vid namn Levi Matteus, som sitter vid tullhusets port.

För oss i Sverige är tullen en samhällsinstitution som knappast väcker några starkare känslor hos flertalet människor. Den finns där bl.a. som ett skydd mot insmuggling av narkotika, vapen och annat vi helst vill slippa se spridas inom landet. Ibland skämtas det litet rått och respektlöst om tulltjänstemän, men det är en annan historia. Det som alltså för oss kan verka så främmande och förvånande är sammankopplingen "tullindrivare och syndare" i evangelietexten.

För att närmare förstå vad berättelsen vill säga, måste vi försöka leva oss in i hur det är att leva under en främmande makts ockupation. Det är antagligen litet svårt för oss svenskar; det har vi nämligen inte varit med om sedan början av 1500-talet. Norrmän, danskar, ester, letter och litauer, ja, det stora flertalet europeiska folk, vet bättre vad det är fråga om, eftersom de upplevat sådana ting så sent som under de senaste femtio åren. Vi känner kanske igen begreppet "quisling": det kollektiva namnet på förrädare, medlöpare, det egna folkets företrädare som villigt ställer sig i ockupanternas och förtryckarnas tjänst.

Tullmännen, tullindrivarna — i gamla bibelöversättningen stod det "publikanerna" — var just "quislingar" i Palestina vid vår tideräknings början. Det var palestinska judar som mot hygg-

lig betalning från den romerska ockupationsmakten godtyckligt skinnade sina judiska landsmän på stora tullavgifter och skatter och med romarnas goda minne stoppade det mesta av de konfiskerade pengarna i egen ficka. Det är därför de här i texten buntas ihop med ”syndare” i allmänhet. Människor med rymligt eller avtrubbat samvete och som skor sig och lever gott på sina landsmäns olycka och inte ens drar sig för att sända dem i döden.

Och det gör också Jesu handlingssätt så provocerande, så upprörande och kanske också helt obegripligt för hans omgivning. Hur kan han ge sig i lag med dessa människor?

Vad kan vi jämföra med i vår egen tid? Kanske den känsla som de utsända från FN, världssamfundet och de stora hjälporganisationerna bär inom sig, när de i sin tjänst i det forna Jugoslavien och i andra härjade krigszoner skall möta, öga mot öga, och kanske dagligen samarbeta med människor som med bibelhållen god nattsömn i årtal medverkat i etniska rensningar och massakrer på män kvinnor, åldringar och barn.

Det är människor av den sorten som Jesus nu äter supé tillsammans med. Och på omgivningens förebråelser svarar han alltså: ”Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka. Gå och lär er vad som menas med orden: Barmhärtighet vill jag se och inte offer.”

I det samhälle där Jesus och hans lärjungar levde och verkade fanns bestämda gränser, bestämda avskärmningar, av religiöst, socialt eller politiskt slag. Också i vårt samhälle finns avskärmningar och gränsmarkeringar, och en del av dem måste finnas, som ett skydd för människors liv och hälsa och som ett skydd mot att samhället vittrar sönder inifrån. Det finns sammanhang som vi, särskilt som kristna, både vill och måste undvika; det finns kretsar vi både vill och måste försöka hindra våra barn från att söka sig till. Jesus frågar efter barmhärtighet; och det är väl något många fått erfara, särskilt i vår egen tid, att frågan om vad som verkligen är barmhärtighet, är bland de svåraste vi kan ställas inför. Gäller det våra egna närmaste, den egna familjen, är definitionen enkel och självklar. Det är sedan det blir knepigare. Och allra svårast blir det kanske, när vi står öga mot öga med förövarna av det grövsta våldet, de handlingar som är framsprungna ur den totala frånvaron av just barmhärtighet och medkänsla. Förmår vi då säga oss själva: ”Under andra förhållanden och med en annan historia i bakgrunden hade detta lika gärna kunnat vara jag. Jag må bli aldrig så upprörd, men fröet till allt detta bär också jag inom mig” – ? Med andra ord, vågar vi se, att vi alla är delaktiga i den fallna världens livsvillkor?

Jesus begär inte en utopisk samhällsförändring. I det han säger och gör visar han på hur Gud själv handlar med oss, hur Gud alltid söker oss och vill föra oss på sina vägar. ”Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka”, ”Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare”, säger han till fariseerna, och ironin är tydlig – som om han skulle mena, att fariseerna hörde till de friska! Som om han skulle mena, att fariseerna var rättfärdiga! Det Jesus här lyfter fram, här som i så många andra sammanhang, är att våra livsvillkor i grunden är desamma – måhända inte inför varandra, men inför Gud. ”Den som är utan synd må kasta första stenen”, säger han till de människor som vill stena en prostituerad kvinna till döds. Vi delar alla en syndens och fallenhetens solidaritet, som vi många gånger har så svårt att se och erkänna.

I mötet med Levi Matteus händer något. Matteus möter i Jesus Guds obetvingliga kärlek, som lika obetvingligt leder honom bort från det destruktiva sammanhang där han dittills levat och verkat. Han blir en av Jesu lärjungar och snart också en av hans tolv apostlar, och han har enligt traditionen nedtecknat det evangelium som bär hans namn.

Också i våra dagar sker under av detta slag. Och när de sker, är det så tydligt, att vår egen mänskliga medverkan varit så oerhört ringa och obetydlig. Det är Gud själv som söker, frälser, förvandlar och upprättar — så som han en gång gjorde i Levi Matteus hus.

Vi har en mötesplats, där allt detta blir så tydligt: våra lika villkor som delaktiga i den fallna världens synd och brist och våra lika villkor som sökta, älskade och upprättade genom Kristus. Den mötesplatsen är nattvardens måltid, som vi strax skall fira. Där är han, Kristus, lika nära oss som han var nära Levi Matteus och hans tullkolleger den där dagen i Kafarnaum. Och idag liksom igår säger han: Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare. Kom till min måltid, inte du som är frisk och rättfärdig, utan du som vet att du ständigt på nytt behöver upprättelse, förlåtelse, försoning och helande.

TIONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 2002

Skriv till ängeln för församlingen i Efesos: Så säger han som håller de sju stjärnorna i sin högra hand, han som går bland de sju lampställen av guld. Jag känner dina gärningar och din uthållighet och vet att du inte kan tåla onda människor. Du har provat dem som kallar sig apostlar men inte är det, och du har funnit att de är lögnare. Du är uthållig, du har tålt mycket för mitt namns skull, och du har inte tröttnat. Men det har jag emot dig, att du har övergett din första kärlek. Tänk på varifrån du har fallit, och omvänd dig och gör samma gärningar som förr. Annars kommer jag till dig och flyttar bort ditt lampställe, om du inte omvänder dig. Upp 2:1-5.

"Men det har jag emot dig, att du har övergett din första kärlek." (Upp 2:4)

Så står det alltså i episteltexten vi nyss hörde läsas. En hård dom, kan det tyckas, som Gud genom aposteln Johannes mun slungar ut mot en av kristenhetens allra första församlingar, församlingen i Efesos, grundad av aposteln Paulus.

Efesos heter idag Efes och ligger vid Turkiets västkust. Platsen är mest berömd för sina ruiner från en sedan länge svunnen forntid, då där ännu fanns en livaktig kristen församling, som redan vid 100-talets början beräknas ha omfattat närmare 10.000 medlemmar. Det som finns där idag är, som sagt, ruiner, intressanta antika ruiner – och badhotell och badplager, segelbåtshamnar och marinor, för bl.a. solhungrande nordbor. Däremot ingen kristen församling. Johannes förutsägelse om Efesos besannades alltså; lampstället är för längesedan flyttat.

I vår episteltext får de hängivna kristna i Efesos först höra de här uppskattande orden: "Du har provat dem som kallar sig apostlar och har funnit att de är lögnare. Du är uthållig, du har tålt mycket för mitt namns skull, och du har inte tröttnat."

Men allt detta tycks vara av noll och intet värde. För sedan kommer kallduschen, då de får höra detta: Du har övergett din första kärlek.

Säkert minns de flesta av oss vår första kärlek. Något rent, helt, odelat, något barnsligt eller ungdomligt hängivet och okomplicerat.

Men så blev det ju rätt snart kanske just så som den präst råkade säga, som blandade ihop det gamla och det nya vigselritualet och förestavade brudgummens löfte till bruden så här: "...Och vara dig trogen... tills livet skiljer oss åt."

Den första kärleken, så som den beskrivs i episteltexten denna dag, är sådan som kärleken var tänkt från början: en hel och oreserverad – och framförallt ömsesidig – tillit mellan Gud och hela hans skapade värld. En kärlek som skulle återspeglas också i vårt förhållande till varandra.

"Att älska så som Gud älskar" – det ber vi om i en av syndabekännelsebönerna. Ändå vet vi att just det är något vi i detta livet aldrig kommer att kunna uppnå. Vår kärlek är alltid grumlad och uppblandad med sådant som vi helst skulle slippa finna där. Hur goda och ärliga våra ansträngningar än är, hur väl vi än vill och hur medvetet och idogt vi än strävar, kan Gud alltid säga oss att vi "övergett vår första kärlek". En svensk teolog, Anders Nygren, har uttryckt detta som att vi alltid "står i kärleksskuld", till varandra och till Gud.

Till varandra och till Gud. "Jag och du" – så heter en omtyckt bok av filosofen Martin Buber. Men som kristna möter vi aldrig vår medmänniska i ett tomrum; det är aldrig fråga om bara jag och du. Man skulle istället kunna tala om en triangel med de tre hörnen människa – medmänniska – Gud. En enkel bild av den första, ursprungliga kärleken: en triangel där en oavblätlig ström av kärlek skulle strömma mellan människa och människa och mellan människor och Gud.

Men vi erfar, i släktled efter släktled, att denna levande ström av kärlek blivit grumlad och hindrad – inte genom yttre faktorer utan genom oss själva. Varje nyhetssändning i TV och radio, varje blick på morgontidningens förstasida visar oss frånvaron av Guds kärleks ström i människors inbördes liv. Den mark där Jesus undervisade sina apostlar och lärjungar sölas dagligen i blod i våldets, hatets och den totala oförsonlighetens ständiga utbrott. De tillfällen som ständigt på nytt ges till att gå in på försoningens och fredens väg blir inte bara tanklöst förspilda utan avsiktligt förstörda.

Och ser vi våra egna, enskilda liv i backspegeln, finner vi många tillfällen då vår otillräcklighet visat sig just i att vår kärlek kommit tillkorta, att de tillfällen Gud lagt i vår väg kommit att användas fel eller gå förlorade. Och att se detta just som det är, det är i sig ofta så svårt, att vi gärna, medvetet eller omedvetet, tar vår uppfinningsrikedom till hjälp för att förse oss med skygglappar. Det är inte svårt för oss att räkna upp det som vi faktiskt lyckats med, sådant vi faktiskt gjort som varit oss själva och andra till välsignelse. Men sedan – ja, samhället, omständigheterna, arv eller miljö får gärna klä skott för allt det andra.

Vår "kärleksskuld" till Gud och medmänniskor. Ja, visst är det svårt och smärtsamt för oss att möta den. Men det fantastiska, det oerhörda är, att Gud själv kommer till oss just i detta plågsamma möte. Hans ord kastar ljus över vår brist i all dess nakenhet, och just då får vi höra Honom, Herren Jesus säga: "Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare." "Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka." I detta möte sker det stora, att Gud låter det som är vår brist fyllas med det som är hans fullkomlighet; att det som är vårt tillkortakommande raderas ut genom hans fullkomliga nåd och kärlek; att, med aposteln Paulus ord, hans kraft blir fullkomnad mitt i all vår svaghet. Och vi får också veta, att Gud aldrig tröttnar att låta nya tillfällen komma i vår väg.

Vid nattvardsbordet, som strax skall dukas fram, får vi lägga av oss allt detta – all otillräcklighet, allt som brustit, alla tillfällen som gått förlorade.

Tillfällen som gått förlorade, en "kärleksskuld" att gottgöra. Vår frihet, vår försoning ligger i att vi ser och erkänner detta just så som det är, inför Gud, inför oss själva och inför varandra. Att älska så som Gud älskar – det kan bara Gud. Vår kärleksskuld kan bara Gud själv gottgöra. Och så har skett, genom honom som Gud sände i vårt ställe.

ELFTE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 2001

Vi vet att lagen hör till det andliga. Men själv är jag av köttslig natur, såld till slav under synden. Ty jag förstår inte mitt sätt att handla. Det jag vill, det gör jag inte, men det jag avskyr, det gör jag. Men om jag gör det jag inte vill, då medger jag att lagen är något gott. Då är det inte längre jag som handlar, utan synden som bor i mig. Jag vet att det inte bor något gott i mig, det vill säga i min köttsliga natur. Viljan finns hos mig, men inte förmågan att göra det som är gott. Det goda som jag vill det gör jag inte, men de onda som jag inte vill, det gör jag. Men om jag för det jag inte vill, då är det inte längre jag som handlar, utan synden som bor i mig. Jag har alltså upptäckt att eftersom det onda finns hos mig så är lagen något gott för mig som vill göra det goda – i mitt inre bejakar jag ju Guds lag. Men jag ser en annan lag i mina lemmar; den ligger i strid med lagen i mitt förnuft och gör mig till fånge hos syndens lag i mina lemmar. Jag arma människa, vem skall befria mig från denna dödens kropp? Men jag tackar Gud, genom Jesus Kristus, vår Herre! (Rom 7:14-25a.)

På en ö i den karelska Ladogasjön finns det gamla ortodoxa Valamo kloster. Det stängde brådstörtat sina portar under finska vinterkriget och var stängt och ödelagt fram till Sovjetunionens fall. Nu börjar det så sakteliga att återuppbyggas, men sin blomstringstid som centrum för ortodox andlig tradition hade det fram till mellankrigstiden. Dit kom många besökare, inte bara från den ortodoxa världen. Vår svenske radionestor Sven Jerring gjorde i slutet av 30-talet, med en mycket primitiv inspelningsutrustning, ett berömt reportage därifrån, ett program som sänts i repris ett flertal gånger och som antagligen en del av er någon gång har hört.

En av de många besökarna ställde en gång för längesedan en rättfram fråga till en av munkarna på Valamo: "Fader, vad gör ni här i klostret, hur ser era dagar ut?"

Munken svarade: "Vi faller och så reser vi oss, vi faller och så reser vi oss..."

Det hade ju kunnat bli en lång redogörelse för dygnsprogrammet i ett kloster: uppstigningen vid 4-tiden på morgonen, det omfattande bönelivet och de talrika gudstjänsterna, allt det praktiska arbetet med hantverk, ikonmåleri, jordbruk, boskapskötsel, trädgårdsodling och fiske, de andliga och teologiska studierna, de många själavårdande mötena med sökande människor och samtalen med människor i stor själanöd, o.s.v. Men munken gick rakt på sak – rakt på det som är människans villkor, vare sig hon lever i kloster eller i den vanliga världen och som ständigt på nytt för oss alla tillbaka till vår utgångspunkt: "Vi faller och så reser vi oss, vi faller och så reser vi oss..."

Det var ett svar som på ett enkelt sätt sammanfattar också det Paulus vill säga i dagens episteltext. Vi är alltid insatta i spänningsfältet mellan det som är och det som borde vara. Det finns

ett skikt inom oss själva som vi med all vår goda vilja inte kan bli herrar över med vårt förnuft och som leder oss på villovägar, i våra relationer och i vårt liv i världen, på ett sätt som ofta är obegripligt för oss själva. Något som på ett dunkelt sätt lägger ut snaror för oss på vår väg.

”Det goda som jag vill, det gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag.” Hur många gånger har inte dessa ord av Paulus väckt indignation och upprörda känslor, även hos bekännande kristna. Hur kan aposteln på detta sätt svartmåla människans goda vilja och uppsåt och hennes möjligheter att utvecklas som moraliskt ansvarstagande varelse? har man frågat.

Men Paulus var en människokännare, en i raden av historiens allra främsta – och kanske kan man säga, att han i detta avseende t.o.m. var långt före sin tid. I den andliga miljö som han bröt med, när han hade mött Jesus Kristus i en syn på väg till Damaskus, menade man att de regler och normer som gällde för vårt liv inför Gud och inför medmänniskor räckte för att människan i sitt medvetna liv skulle kunna nå fullkomning – i sin relation till medmänniskorna och i sin relation till Gud. En människa fullkomligt helgad av och genom lagen och de många buden.

Jesus hade visat hur omänskligt dessa bud och lagar ofta tillämpades, hur de motverkade just det som de sades vara till för: att hålla kärleken vid makt, både kärleken mellan medmänniskor och kärleken mellan människa och Gud. Och sedan kom Paulus och sade helt frankt: lagen och buden duger inte till någonting alls, bara till att visa oss att de inte räcker till för oss; att den frihet, den upprättelse och den fullkomning vi söker måste vi finna på andra vägar.

”Vi vet att lagen hör till det andliga. Men själv är jag av köttslig natur, såld till slav under synden.” Paulus använder här ett språk som var lättillgängligare för hans tids åhörare än vad det är för oss. ”Av köttslig natur”, säger han och använder ett ord som inte i första hand betecknar böjelser som har med vår kropp att göra, utan som sammanfattar allt det inom oss som ligger hindrande i vägen för ett nära och fruktbart förhållande till Gud och ett gott och fruktbart förhållande till våra medmänniskor. Allt det som ligger i bakhåll för vår bästa vilja och våra bästa avsikter. En erfarenhet vi tvingas göra, inte bara en utan flera gånger under en livsvandring, i stort som i smått.

”Lagen hör till det andliga”, säger han alltså. Vi har alla en tanke, något slags dröm eller ideal om hur vårt eget och världens liv borde gestalta sig. Av och till under historiens gång har sådana ideal blivit till samhällsutopier, som i de flesta fall mynnat ut i stora mänskliga tragedier och katastrofer. Sist och slutligen har detta säkert berott på, att människor inte insett denna begränsning som Paulus satte fingret på, den begränsning som följer allt vi är och allt vi gör. Våra försök att göra det som endast Gud själv förmår göra kan bara sluta på det mest ödesdigra sätt. Människan är en andlig varelse, som bär på en outsläckt längtan efter en andlig närvaro i sitt liv. Genom konsten, musiken och dikten kan denna närvaro bli verklighet, i starka, förtätade ögonblick, då det är som om vi fick blicka in i en renare, bättre, sannare värld. Men vi är dömda att ständigt återvända till ett liv och en vardag präglade av den ofrånkomliga begränsningen. Människan är ande, men hon är också ”kött”, inte därför att hon har en kropp, utan därför att hon genom sina inre och yttre livsvillkor är sammanflätad med den söndrade världen.

Och här kan det tyckas som om Paulus själv misströstar och ger upp: ”Jag arma människa, vem skall befria mig från denna syndens kropp?” hör vi honom klaga. Men i den sista me-

ningen i vår text lyfter han fram det som är den enastående, alternativa vägen, när han utbrister: ”Jag tackar Gud, genom Jesus Kristus, vår Herre!”

I mötet med Gud sådan han framträder i Jesus Kristus tvingas vi inse, att det som sist och slutligen är avgörande för oss är inte vad vi själva gör och hur vi själva handlar, utan det vi låter Gud göra med oss. I all vår brustenhets och otillräcklighet får vi vara mottagare av den frihet endast han kan ge oss. Vi är en del av den brustna världen, men vi är samtidigt försonade, helade och upprättade. Vi är bundna av så mycket inom oss och utom oss som innebär misslyckande och tillkortakommande, men den frihet Gud ger oss genom Jesus Kristus bär på en kraft, som kan förnya oss på alla plan av vårt liv och hjälpa oss att gå i hans fotspår.

I måltiden vi strax skall fira, Guds gästabud på jorden, blir denna frihet och upprättelse tydlig och påtaglig. I den enkla formen av bröd och vin kommer Jesus själv till oss och räcker fram åt oss, var och en, samma budskap som han en gång gjorde till lärjungarna: förlåtelsens, försoningens och det eviga livets budskap. Det söndrade blir helat, det fallna blir upprest. Låt oss be:

*Herre Jesus, du är livet. Salig den som på dig tror!
Honom blir det högsta givet: i hans hjärta själv du bor.
Bliv, o Jesus, ock för mig sanning, väg och evigt liv.*

TRETTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 2003

*Jesus vände sig till lärjungarna och sade enbart till dem: ”saliga de ögon som ser vad ni ser. Jag säger er: många profeter och kungar har velat se vad ni ser, men fick inte se det, och velat höra det ni hör, men fick inte höra det.” En laglärd som ville sätta honom på prov reste sig och sade: ”Mästare, vad skall jag göra för att vinna evigt liv?” Jesus sade: ”Vad står det i lagen? Hur lyder orden?” Han svarade: ”**Du skall älska Herren av hela ditt hjärta och med hela din själ och med hela din kraft och med hela ditt förstånd, och din nästa som dig själv.**” Jesus sade: ”Det är rätt. Gör det, så får du leva.” För att visa aatt han var rättfärdig sade mannen till Jesus: ”Och vem är min nästa?” På den frågan svarade Jesus: ”En man var på väg från Jerusalem ner till Jeriko och blev överfallen av rövare. De slet av honom kläderna och misshandlade honom, och sedan försvann de och lät honom ligga där halvdöd. En präst råkade komma samma väg, och när han såg mannen vek han åt sidan och gick förbi. På samma sätt med en levit som kom till platsen; när han såg honom vek han åt sidan och gick förbi. Men en samarier som var på resa kom och fick se honom ligga där, och han fylldes av medlidande. Han gick fram och hällde olja och vin på såren och förband dem. Sedan lyfte han upp honom på sin åsna, förde honom till ett värdshus och skötte om honom. Nästa dag tog han fram två denarer och gav åt värdshuset och sade: ’Sköt om honom, och kostar det mer, skall jag betala dig på återvägen.’ Vilken av dessa tre tycker du v ar den överfallne mannens nästa?” Han svarade: ”Den som visade honom barmhärtighet.” Då sade Jesus: ”Gå du och gör som han!” Luk 10:23-37.*

Medmänniskan – det är temat för vår gudstjänst idag, den 13:e söndagen efter Trefaldighet. Om detta talar texterna och om detta talar också det faktum, att den här söndagen på kyrkoåret har blivit diakonins, medmännisklighetens, den tjänande medmännisklighetens, särskilda söndag.

Vad är medmännisklighet? Det är en fråga som riktas till oss inte bara som enskilda utan – i dessa dagar kanske mer än någonsin tidigare – som folk och nation. En fråga som fått ett stör-

re djup och ett större allvar än på mycket länge, till följd av de förfärande svarta dygn vårt land just har genomlevat.¹

”En mardröm” – så har dessa dagar med all rätt beskrivits av många. Men en mardröm, liksom en lycklig dröm, är ju något man förr eller senare vaknar upp ifrån. Till *vad* kommer vi då att vakna upp, när mardrömmen är över? När chocktillståndet lagt sig, när vardagen kommit tillbaka och vi åter skall fortsätta att forma vår framtid? Kommer vi att vakna upp mer klarseende – som individer, som folk och nation – än vi var förut, eller kommer allt att återgå till det gamla? Kommer ett statsministermord och ett utrikesministermord under loppet av 17 år till sist att göra oss fullt medvetna om, att vi, med syndabekännelsens formulering, har del i världens ondska, i världens bortvändhet från Gud, på alldeles samma sätt och på alldeles samma mänskliga villkor som vår omvärld? Eller kommer den idylliska och önsketänkande självbilden av att vara ett land och en nation utan inre och yttre hot och utan några svårare eller lömskare konflikter att återta sin gamla plats i vårt sätt att tänka, reflektera och bygga vårt samhälle?

Liknelsen i vår evangelietext idag, den klassiska berättelsen om den barmhärtige samariern, bär på många viktiga budskap. Jag vill idag stanna inför ett av dessa. Det handlar om att Jesus bryter mot en av de allra mest ingrodda fördomarna och vanföreställningarna i sin samtid och i det sammanhang där han framträder. För oss har liknelsen om den barmhärtige samariern – eller *samariten*, som det hette i den gamla bibelöversättningen – ofta kommit att uppfattas som om den handlade om barmhärtighet, omtanke och omvårdnad i största allmänhet. Ordet ”samarit” har ju också kommit att användas i olika kombinationer för olika yrken och institutioner inom vårdsektorn.

Men här handlar det faktiskt inte bara om omtanke – eller hygglighet, snällhet – i ett slags allmän mening. Jesus provocerar, och det provocativa, det utmanande i vad han säger kan sammanfattas så här. Han talar till ett folk som vid tidpunkten ifråga har bilden av sig själv att vara det perfekta folket; folket som styrs av goda lagar och principer, Guds egna lagar, som gör detta folk till något förmer än sin omvärld. De har allt vad de behöver, de behöver inte hämta några förebilder någon annan stans ifrån. Det närmaste grannfolket, samarierna, betraktas inte bara med skepsis och förakt utan även med totalt avvisande. Att ens samtala med en samarier är förbjudet för dem Jesus här talar till. Och nu lyfter Jesus fram just en samarier, den föraktade främlingen, som en förebild ifråga om medmännisklighet och omtanke; det är han, representanten för det främmande, det misstänkta och det nedvärderade, som går Guds och det godas ärenden.

Det skulle vara möjligt att översätta den här liknelsen med bilder från vår egen tid. Det är frestande att göra så, men det bör vi ändå avstå ifrån. Men ytterligare något bör sägas om det budskap den barmhärtige samariern vill ge oss, idag liksom förr: Barmhärtighet och medmännisklighet handlar om nedrivna gränser mellan folk och nationer. Men dessutom: Insikten om det ondas verklighet handlar också om rivna gränser mellan folk och nationer. Vi har alla del i allt detta, på lika villkor, var på denna jord vi än lever. Och ändå får vi ständigt på nytt bevittna, att rädslan för det främmande styr oss mer än vi vill medge. Främlingskapets uppdelning i ”vi och dom” styr inte bara känslor utan även handlingar och beslut.

Och dessutom – kanske det försåtligaste av allt ont i vår tillvaro: det onda som vi inte vill se rakt i vitögat utan förtränger med olika slående och tilltalande omskrivningar. Att inte se

¹ Mordet på utrikesminister Anna Lindh.

ondskan utan istället förneka och förtränga den, det är inte godhet och medmänsklighet, utan godhetens och medmänsklighetens raka motsats.

Jesus hyser inga illusioner om den värld, där han och hans lärjungar rör sig. Han ser rakt igenom all förställdhet och alla falska motiv. Han talar om en helt ny och bättre värld, en helt förvandlad värld, som skall komma en gång genom Guds eget ingripande och på ett sätt och vid en tidpunkt som vi inte kan förutsäga. Den här världen – *hela* denna värld – står under brustenhetens och syndens villkor. Här råder fattigdom och orättvisa. Här råder hat och oförsönlighet. Här råder människans tillkortakommanden inom livets flesta områden. Det finns inga fredade zoner.

Den brittiska dagstidningen The Times utlyste en gång en tävling, som handlade om att skriva den bästa och djupsinnigaste artikeln över ämnet ”What is wrong with the world?” —”Vad är det för fel med världen?” Den engelske kristne författaren K.G. Chesterton (han som bl.a. skrev de populära historierna om fader Brown) kom med det kortaste och mest träffande svaret: ”Dear Sirs, I am.” (”Mina herrar — det är jag.”)

I Kristi kyrka idag är diakonin en av de helt omistliga delarna av uppdraget att vara Kristi lärjunge, att gå i Jesu Kristi fotspår: att identifiera nöden och i konkret handling visa att vår nästa är var och en som kommer i vår väg, att varje människa är avsedd att ingå i den gemenskap, där både det materiella och det andliga goda delas mellan alla. Torgny Lindgren skriver i sin roman ”Bat Seba”, de här raderna:

”Och han frågade honom: Vad vet du om delaktighet? Och han svarade genast, alldeles som om han hela sitt liv förberett sig för att kunna besvara just denna enda fråga: I delaktigheten uppstår vår tillvaro. Genom att göra oss delaktiga av varandras liv skapar vi oss själva. Utan delaktighet finns vi inte till.”

Utan delaktighet finns vi inte till. Kanske kommer denna sanning inte till uttryck starkare och mäktigare än i den måltid vi strax skall fira tillsammans, Herrens måltid. Den halvrunda altarringen, där vi knäböjer, har sin alldeles särskilda innebörd. Den är egentligen hälften av en cirkel. Den bakre hälften av denna cirkel är osynlig. Den sträcker sig in i evigheten, och där knäböjer, tillsammans med oss, de som gått före oss in i Herrens glädje, de som firar den himmelska måltiden inför Guds ansikte.

Låt oss be om öppnade ögon, om tjänandets och delaktighetens ande, om villighet att leva det goda livet i Jesu efterföljd.

En gång skall Din skapelse räddas från våldet och hånet, o Gud!

En gång skall till bröllop den klädas, fast hatet nu fläcker dess skrud.

Ack, Skapelsen suckar och våndas, O Herre, befria den, Du!

Från synden och Djävulens välde befria, befria den nu! (Bo Setterlind)

FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

1.
1998

*Kristus Jesus har kommit med budskap om fred för er som var långt borta och fred för dem som var nära. Ty genom honom kan både vi och ni nalkas Fadern, i en enda Ande. Alltså är ni inte längre gäster och främlingar utan äger samma medborgarskap som de heliga och har ert hem hos Gud. Ni har fogats in i den byggnad som har apostlarna och profeterna till grund och Kristus Jesus själv till hörnsten. Genom honom hålls hela byggnaden ihop och växer upp till ett heligt tempel i Herren; genom honom fogas också ni samman till en andlig boning åt Gud.
Ef 2:17-22.*

Det finns en gammal judisk legend, som bevarats i Talmud och som handlar om hur Gud valde ut platsen för sitt tempel i Jerusalem.

Legenden berättar:

En man hade två söner som trofast, år efter år, arbetade på hans gård. En dag dog mannen, och de båda sönerna rådslog om hur de skulle göra med gården de ärvt. De blev mycket snart överens om hur de skulle göra med sitt arv: Vi styckar inte upp gården emellan oss, sade de, utan vi fortsätter att bruka och sköta den gemensamt.

Så småningom gifte sig den ene brodern och bildade familj. Den andre brodern förblev ensam, men de båda fortsatte som tidigare att gemensamt sköta gården.

Åren gick; den gifte broderns familj växte, den andre brodern levde fortfarande ensam.

En natt låg den ogifte brodern vaken och grubblade och tänkte: "Nej, det är inte rätt — det är inte rätt att jag skall hösta in en lika stor del av skörden som min bror. Jag lever ju ensam, men min bror har ju både hustru och flera barn att försörja."

I nattens mörker gick han till sitt förrådshus, tog ut två kärvar och bar dem över kullen ner till sin bror och ställde in dem i hans förrådshus.

Ett par timmar senare vaknade även den gifte brodern och låg och grubblade och tänkte: "Nej, det är inte rätt — det är inte rätt att jag skall behålla en lika stor del av skörden som min bror. Jag har ju flera barn som tar hand om mig och min hustru när vi blir gamla, men min bror är ju ensam och har ingen som sköter om honom."

I nattens mörker gick också han till sin förrådshus, tog ut två kärvar och bar dem över kullen ner till sin bror och ställde in dem i hans förrådshus.

På morgonen blev båda bröderna naturligtvis lika förvånade över, att det fanns lika många kärvar kvar i deras förråd som kvällen innan.

Nästa natt upprepades samma sak: De båda bröderna bar, i tur och ordning, två kärvar ner till den andres förrådshus.

Men den tredje natten blev det så, att de båda bröderna gick iväg samtidigt. Plötsligt möttes de alltså där uppe på kullen och stod där emot varandra, var och en med två sädeskärvar i famnen. Utan att växla ett enda ord förstod de nu hur allt hängde samman. De ställde ner kär-

varna på marken, omfamnade varandra och sade: “Må ingenting någonsin komma emellan dig och mig.”

Och när Gud såg detta, sade han: “På denna plats skall jag låta uppföra mitt tempel — på denna plats, där så mycket av kärlek, omtanke och försoning har gått ut över världen.”

I episteltexten idag står att Jesus Kristus har blivit vår hörnsten, grunden som hela byggnaden vilar på. Och byggnaden, Guds tempel, det är vi alla tillsammans, hans kyrka och församling i världen. Så var det tänkt, och det var så aposteln Paulus menade. Och han uttrycker samma tanke som Jesus själv gör flera gånger i sina samtal med lärjungarna. Templet och dess byggstenar, trädets stam och grenar, kroppens huvud och lemmar, allt tjänar som bilder för att beskriva, att Kristi kyrka och församling hålls samman av honom själv och hans Ord. “Jag är vinstock, ni är grenarna. Om någon är kvar i mig och jag i honom, bär han rik frukt: utan mig kan ni ingenting göra.” Det är en bild Jesus använder för att försöka få sina lärjungar att förstå, att om de söker sin enhet och sin gemenskap i något annat än honom, så är allting förlorat: Utan mig kan ni ingenting göra. Det vill säga: Utan mitt ord är all makt och allt inflytande ni kan förvärva ett slag i luften. Jag finns mitt ibland er. Jag har tjänat er genom att ge mitt liv för er, och med mitt Ord jag skall tjäna er intill tidens slut. Det är genom mig och endast genom mig som er gemenskap blir det Guds tempel, där Gud äras och där Guds frid och rättfärdighet kan nå ut till den värld som längtar efter frid och rättfärdighet, helande och försoning.

Hur ser det då ut idag — både i den värld som längtar efter frid och rättfärdighet och i den Kristi kyrka och församling som fått i uppdrag att vara ett kärlekens och fridens tempel åt Gud?

För en del år sedan fick en skolklass till uppgift att ur nästa morgons DN eller SvD klippa ur de goda, de positiva nyheter som fanns att läsa i det numret. Barnen i klassen hittade en enda notis; den handlade om en liten pojke som av sin äldre bror blivit räddad från att drunkna i en brunn.

Må ingen skugga falla över våra medier. De gör sin plikt att spegla och så långt möjligt analysera tidens svåra händelser och kriser. Men kanske är det en del av den fallna världens onda böjelse, att just det onda och destruktiva lockar oss mycket mer, även i form av nyheter, än det goda, det kärleksfulla, det som helar och bygger upp. Låt oss göra tankeexperimentet att DN och SvD — och, för all del, även Kyrkans Tidning — fick detta som uppgift: I nästa nummer av er tidning skall ni enbart återge nyheter och reportage om det goda och uppbyggliga som människor gör, om allt det som sker av god vilja, av verklig kärlek, av omtanke, av medkänsla, av äkta omsorg om människors bästa och om världens framtid, av djup och äkta gudstro och gudsförtröstan. Jag tror inte att sådant nyhetsstoff skulle saknas. Det skulle kanske inte sälja lika många lösnummer, men det skulle bli en minst lika rikhaltig tidning.

Vi skulle behöva öva oss i att se med samma ögon som Herren Gud i legenden om de båda sönerna och sädeskärvarna. I en värld, som säkerligen var lika genomträngd av ondska, hat, svek och förstörelse som vår värld idag, vände Herren Gud blicken bort från allt detta; istället riktade han blicken på ett anspråkslöst brödrapar som älskade varandra i själ och hjärta, i känsla och tanke, i ord och handling. “Här vill jag bygga mitt tempel”, sade han.

Utan att göra oss blinda för det onda, behöver vi lära oss att se det goda. Utan att bli överslätande och okänsliga inför all orätt, all ondska och allt våld, kan vi ändå vända mycket mer

av vår uppmärksamhet mot allt det goda som trots allt sker, mot alla kärleksgärningar som trots allt blir utförda, mot allt som trots allt utträttas av god vilja.

I det stora och i det lilla finner vi sådana ting. Om vi börjar se med en sådan blick, då blir den lille pojken som räddades ur brunnen ett tecken på den Guds kärlek som trots allt lever i världen. Då kan vi också se, att Kristi kyrka och församling, trots vikande statistik, ändå bärs vidare av honom som finns i dess mitt och är dess tjänare. Då ser vi hans levande närvaro i det faktum, att människor fortfarande samlas till gudstjänst, till lovsång och nattvardsfirande och i att kristen diakoni och hjälpverksamhet fortfarande oförtrutet verkar för att lindra timlig och själslig nöd.

Inför millennieskiftet hopar sig människors oro inför världens framtid. I Svenska kyrkan går vi en ny tid till mötes, under nya villkor, som också ger upphov till många orosfyllda frågor. Men Bibelns allra oftast förekommande uppmaning: Var inte rädd! Frukta inte! gäller för oss alla även nu och inför det nya årtusendet. Ondskans och svekets tid är kort. Guds framtid är evig. Och den kyrka och församling, där Jesus får förbli hörnstenen, har ingenting att frukta. Genom enheten i honom kommer hon också i den ovissa framtiden att få nåden att vara det hon blivit kallad till: en andlig boning åt Gud.

2.

2001

(samma text som föregående)

”Om jag inte vet vem jag är, vem jag vill vara, vad jag vill åstadkomma, var jag börjar och var jag slutar, blir mina förbindelser med dem som finns omkring mig och med resten av världen oundvikligen spända, fulla av misstro och tyngda av ett dolt underlägsenhetskomplex.”

De orden är skrivna av Tjeckiens kloke president Vaclav Havel i en tidningskrönika för bara några veckor sedan. President Havel talar visserligen här i första hand om förhållandet mellan nationer. Hans krönika kändes i hög grad angelägen när den publicerades, och efter den katastrof som nyligen inträffat i USA, har det han sagt fått en ännu större aktualitet och en skärpt innebörd, på ett sätt som vi aldrig hade kunnat ana.²

Det handlar om förhållandet mellan nationer och folk, men också om förhållandet mellan oss som enskilda individer. Och det berör också det alltmer komplicerade och oförutsebara mönstret som ondskans och destruktivitetens krafter utvecklar. Idag vet vi mer än någonsin tidigare, att vi lever i en värld där de vidrigaste formerna av skräckunderhållning överträffas av det som faktiskt händer i verkligheten, av den ondskan som tar form i människors sinnen, men inte för filmduken, TV-rutan, seriemagasinet eller datorskärmen, utan för att utföras mitt ibland oss, i det verkliga livet.

² Attentatet mot World Trade Center i New York den 11 september.

Inte bara USA utan alla de länder i världen som har sina andliga rötter i kristen tro och kristna värderingar har i dessa dagar blivit ställda inför utmaningar och frågor av kanske tidigare aldrig upplevt slag.

Jesus Kristus som hörnstenen i en fredens och helighetens gemenskap, det är vad Paulus idag talar om i episteltexten. En gemenskap som ger oss en ny och fördjupad identitet, en gemenskap som ger mål och inriktning. Ett ljus av fred, kärlek till vår nästa och respekt för alla människor och folk, respekt för livets okränkbarhet; ett fridens och fredens ljus som lyser som staden på berget.

Det råder oändlig sorg, uppgivenhet och vrede runt om i världen, men för den del av vår värld som kallar sig kristen kan det inte få stanna vid dessa känslor. Det som hänt måste också ge upphov till ett nytt slags självprövning: Vad kan vi göra för att hatets och våldets triumfer i världen skall kunna begränsas och samtalets och försoningens väg skall kunna beträdas? Och, inte minst viktigt, hur mycket av detta har vi underlåtit att göra? Hur kraftfullt och hur trovärdigt har vårt vittnesbörd om livets helighet och värde varit? Hur uppriktigt har vi sökt gå vägar som leder till samförstånd, förtroende och respekt?

Paulus talar om skiljemuren som rivits ned, hatets och fiendskapens skiljemur, som Gud har raserat genom Jesus Kristus, och om hur en ny levande gemenskap har byggts upp med honom, Jesus Kristus, som hörnsten och sammanhållande kraft. Och det är mycket riktigt så, att detta inte är en idealiserande bild av mänsklighetens stora gemenskap i största allmänhet. Det är en bild av den kristna kyrkan, gemenskapen av alla dem som är döpta i hans namn och hålls samman av tron på honom. Men detta är en gemenskap som ständigt, i varje stund och varje ögonblick står under dom och rannsakan av det Ord som hon bekänner sig till. En gemenskap som vet sig ha ett särskilt uppdrag, ett särskilt budskap att föra ut i världen, men som inte för ett ögonblick får glömma att ”jorden är Herrens med allt den rymmer, världen och alla som bor i den”, som det står i den 24:e psalmen i Psaltaren. Hon måste alltid minnas, att Gud har en mening med hela sin skapelse, med alla som lever och verkar här, oavsett vilken väg av tro och livssyn de väljer, och hon måste uthärda att denna mening är fördold och kanske, till största del, måste så förbli så länge vi vandrar i jordelivet.

Ordet fundamentalism har vi ofta hört nämnas i dessa dagar. Det är ett egendomligt ord, inte minst med tanke på hur det används. Det kommer av latinets *fundamentum*, som helt enkelt betyder grund eller grundval. En fundamentalist skulle alltså vara någon som bygger sitt liv och sin tro på en grundval – och en sådan grundval kan vara Bibeln eller Koranen. Så enkelt förklarar man begreppet; men så förföriskt enkelt är det aldrig, hur förföriskt förenklad fundamentalismen – den kristna eller den islamiska – än må vara. Hur vi än förklarar eller använder detta ord så vet vi som kristna åtminstone detta:

Guds Ord, så som det möter oss i Bibeln, är aldrig vår mänskliga egendom på ett sådant sätt att det kan bli ett redskap med vilket vi ger oss rätt att förfoga över andra folks eller enskilda människors livsöden. Men sådan är den klassiska fundamentalismens totala och ständigt upprepade misstag: att förväxla det levande Guds Ords ledning och rannsakan av oss alla med det egna begäret efter makt. Och vi har sett, och vi ser, exempel på detta inom alla religioner.

Kanske pågår idag en självrannsakan inom islam – och den uppgiften måste vi överlåta åt våra systrar och bröder i den islamiska världen. Inom kristenheten måste den i varje fall pågå oavlatligt. ”Han har kommit med budskap om fred för er som var långt borta och för er som var nära”, säger Paulus till oss idag. Idag mer än någonsin klingar dessa ord som den allvarliga

och livsavgörande utmaning de är; idag mer än någonsin måste vi ta till oss de orden och söka Guds vägledning till att låta dem bära frukt i den värld och den verklighet där vi är satta att leva och att verka.

Vi behöver, som kyrka och som enskilda kristna, ett nytt förhållningssätt. Men detta nya förhållningssätt kan inte bli verklighet utan att vi når till två slags ny insikt och kunskap: kunskapen om Gud och vår kännedom om oss själva; medvetandet om vad Gud själv vill bruka oss till, och – för att använda president Havel's smått genialiska uttryck – insikten om ”var jag börjar och var jag slutar”.

Jesus Kristus är hörnstenen och den sammanhållande kraften i allt det vi gör och är som kyrka och församling – allt! Det är inte bara hans ord, utan det är han själv, som bildar själva mönstret. Han, vars rike och makt symboliseras av det nesligaste nederlagets tecken: ett kors, tjuvarnas och landsstrykarnas avrättningsredskap; den lidande kärlekens tecken. Han som ställd inför den absoluta världsliga maktens domstol sade, att hans rike inte är av denna världen.

Jesus är hörnstenen och den sammanhållande kraften också i vår måltidsgemenskap vid nattvardsbordet, hans eget gästbud på jorden. Där blir hans mönster levande och tydliggjort, när vi samlas kring honom själv och hans närvaro i den enkla måltidens bröd och vin. Gemenskapen kring hans bord sträcker sig ut i livet, ut i vardagen, ut i den värld som längtar efter frid, fred och läkedom:

*Där i ditt namn vi samlas, du mitt ibland oss är,
och elden tänds, vars tungor din vind kring jorden bär.
Låt dina löften lysa, oss tro och vilja ge
att våga stort och vänta på undren som skall ske.*

FEMTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 1999

Jesus sade. ”Samla inte skatter här på jorden, där mal och mask förstör och tjuvar bryter sig in och stjälar. Samla skatter i himlen, där varken mal eller mask förstör och inga tjuvar bryter sig in och stjälar. Ty där din skatt är, där kommer också ditt hjärta att vara. Kroppens lampa är ögat. Om ditt öga är ogrumlat får hela din kropp ljus, men om ditt öga är fördärvat blir det mörkt i hela din kropp. Om nu ljuset inom dig är mörker, hur djupt blir då inte mörkret. Matt 6:19-23.

För några dagar sedan kunde man under avdelningen ”Näringsliv” i en av våra morgontidningar läsa en artikel, som säkert fick mången läsare av ekonomiska och finansiella nyheter att spärra upp ögonen av ohöjd förvåning. Där, bland de spalter som brukar handla om företagsfusioner och börsmarknadernas upp- och nedgångar, om nya företagskoncept och de senaste trenderna inom ledarskap i affärsvärlden, om tillgång och efterfrågan och om det höga spelet med räntor och valutor, där stod plötsligt att läsa en artikel om en av de djupaste existentiella frågorna. Harvey Cox, professor i kristen etik vid Harvarduniversitetet i USA, blev där intervjuad, och intervjun i sin helhet skulle mycket väl kunna ses som en utläggning av våra texter idag; där citeras t.o.m. Paulus ord till Timotheos, som vi nyss hörde läsas i episteltexten (1 Tim 6:7-10, 17-19): ”Kärleken till pengar är roten till mycket ont; genom den har många förts bort från tron och vållat sig själva mycket lidande.”

I intervjun säger Harvey Cox bl.a.: ”Religionen har smugit sig in i den amerikanska ekonomin och förvandlat marknaden till gud. Samtidigt har de nya konsumtionsidealen, konsumismen, trängt ut de gamla kristna fattigdomsidealen och förändrat kristenheten. För första gången i historien har marknaden blivit samhällets dominerande kulturella institution. Därmed är Amerika på glid i sina grundvärderingar.” Men inte nog med detta. Harvey Cox menar, att även den kraft som skulle kunna verka som en motvikt mot detta, kristenheten, företrädarna för den kristna tron, sveps med i denna nya konsumtionsreligion: ”Många kristna har kommit att tro att också andlig tillfredsställelse uppnås med hjälp av varor [...] Problemet är att när människor uppriktigt ber om rikedom men inte får den, får de för sig att det är något fel på deras tro.”

Så långt Harvey Cox. Jag kan inte bedöma huruvida han har rätt rent generellt beträffande Amerika och situationen där. Men det som sägs i intervjun leder ju tankarna till en debatt som förts rätt länge också här i Sverige. Vilket är det budskap, som kyrka och kristenhet i Sverige idag för ut, i ord och handling, om det som djupast sett är vår identitet och vårt värde som människor?

Man kunde tycka, att de lärjungar som samlades kring Jesus inte skulle vara i farozonen för att lockas till ett hejdlöst samlande av jordiska skatter. Och församlingsledaren Timotheos, som Paulus skriver till — var han verkligen i ett sådant läge, att kärleken till pengar skulle ha kunnat bli ett problem för honom och hans efterföljare?

Det är inte något tillfälligt fenomen som Jesus och Paulus berör i dagens texter, inte något som är beroende av den ena eller den andra kulturen eller tidsepoken. Nej, de talar om något som följt mänskligheten, inte bara sedan Israel tågade genom öknen till löftets land och gjöt sig den gyllene kalven. De talar om den vändpunkt i mänsklighetens historia, som fått namnet syndafallet, det ögonblick, efter vilket människan har en benägenhet att byta ut Skaparen mot det skapade, Guds kraft mot sin egen talang och förmåga, Guds Ord mot sina egna tankekonstruktioner. Ögonblicket, då människan vände Gud ryggen och fann det angenämt att vandra sin väg utan Guds närvaro, utan Guds vägledning.

Att kristen tro kan förvanskas så, att den blir en supporter — passivt eller aktivt — till den livssyn, som mäter människovärde i pengar och materiell framgång, är naturligtvis bland de mest allvarliga varningssignaler som vi i den kristna kyrkan ställs inför idag. Hur långt bort från Jesu egna ord och varningar kan vi komma utan att vi förlorar all kontakt med den tro och det hopp och den människosyn, som Jesus och hans apostlar bar ut i världen?

”Ni är jordens salt”, säger Jesus litet tidigare i sin Bergspredikan, som dagens evangelietext är hämtad ur. ”Men om saltet mister sin kraft, hur skall man få det salt igen?” Samma sak kanske kunde uttryckas så här: ”Om ni, Kristi kyrka och församling, blir så till förväxling lika den värld, som ni är satta till att genomsyra med nytt liv och nytt hopp; om ni inte förmår ge människor något annat än denna värld förmår ge; om ni inte förmår något annat än att spegla denna värld i hennes vilshenhet och hennes bundenhet vid sådant som snabbt vittrar sönder och försvinner — var finns då er uppgift, var finns då er kallelse?”

I evangeliet idag använder Jesus också bilden av ljuset och mörkret. Det är ingen tillfällighet, att denna bild kommer strax efter orden om skatterna på jorden och skatterna i himlen. Det är en rak och ganska brutal bild: Om jag väljer mörkret, d.v.s. om jag väljer de livssammanhang, där Gud inte finns med, vare sig som närvarande realitet eller ens som ett framtidshopp, så har jag vänt ryggen till allt som kan ge mig ljus och livsvärde, mål och livsmening. Ett ljus som

inte kan ge ljus; en kunskap som inte kan ge hopp; en visdom som inte kan ge vishet; en skatt som inte kan ge rikedom.

Jesus bjuder in oss alla till att ta emot av de skatter som aldrig förstörs, vare sig i tiden eller evigheten. När allt annat förgås, när alla andra grundvalar vacklar och störtar samman, finns hans Ord evigt kvar, det Ord varigenom allt det vi är och har blev till. När allt annat försvunnit, finns det oförgängliga och oförstörbara livsvärdet kvar, med sina löften och sitt hopp. Så som profeten Jesaja säger, när han tröstar de landsflyktiga i Babylon: ”Gräset torkar bort, blomstret förvissnar, men vår Guds Ord förblir evinnerligen.”

Vi skall strax fira den måltid, där det blir särskilt tydligt hur Guds oförstörbara rikedom räcks åt oss alla, utan åtskillnad och på lika villkor: nattvardens enkla måltid på bröd och vin, där han själv kommer oss till mötes med allt han är och allt han vill ge. Låt oss komma till denna måltid med öppna sinnen och gå därifrån med Jesus Kristus själv i våra hjärtan, fyllda av det liv som sträcker sig utöver tidens och rummets begränsningar; måltiden som en gång skall dukas i hela sin fulla rikedom i himmelrikets glädje.

SJUTTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 2000

Jesus sade: "Det var en rik man som klädde sig i purpur och fint linne och levde i fest och glans var dag. Men en tiggare som hette Lasaros låg vid hans port full av sår och önskade att han fick äta sig mätt på resterna från den rike kannens bord. Hundarna kom till och med och slickade på hans sår. Så dog tiggaren och fördes av änglarna till platsen vid Abrahams sida. Den rike doc också han och begravdes. I dödsriket, där han pinades, lyfte han blicken och fick långt borta se Abraham, och Lasaros vid hans sida. Då ropade han: 'Fader Abraham, förbarma dig över mig och skicka Lasaros att doppa fingerspetsen i vatten och fukta min tunga, jag plågas här i lågorna.' Men Abraham svarade: 'Kom ihåg, mitt barn, att du fick ut ditt goda medan du levde, liksom Lasaros sitt onda. Nu har han funnit tröst här, medan du plågas. Dessutom gapar det en klyfta mellan oss och er, för att de som vill ta sig över från oss till er eller från er till oss inte skall kunna göra det.' Mannen sade: 'Då ber jag dig, fader, att du skickar honom till min fars hus. Jag har fem bröder, och han måste varna dem, så att inte de också kommer hit till detta plågornas ställe.' Abraham svarade: 'De har Mose och profeterna. De kan lyssna till dem.' Mannen svarade: 'Nej, fader Abraham, men om någon kommer till dem från de döda omvänder de sig.' Men Abraham sade: 'Lyssnar de inte till Mose och profeterna, då låter de inte övertyga sig ens om någon står upp från de döda.'" Luk 16:19-31.

Den danskfödde, gudabenådade pianisten och komikern Victor Borge, på sin tid en av världens högst betalda artister och idag 91 år gammal³, blev i ett TV-program för några år sedan sammanförd med en man, som i sin barndom i Köpenhamn tydligen hade tagit pianolektioner av den då unge Victor Borge.

– Ni var fattig på den tiden, sade mannen ifråga till Borge.

Man kunde se hur Victor Borge ryggade tillbaka till inför detta påstående – och det var inte en del av showen, utan en fullt spontan reaktion:

– Fattig? – Nej, inte alls! Pengar hade jag inga – men fattig har jag aldrig varit!

³ Victor Borge avled i december 2000.

Med samma kvicka briljans, med samma knivskarpa träffsäkerhet som utmärker hans artisteri och konstnärskap, klargjorde Victor Borge här, i en kort replik, sin syn på människan: Pengar och materiell rikedom kan vi ha eller inte ha. De verkliga, omistliga och odödliga värdena i livet ligger på ett helt annat plan; de finns inom kulturens, konstens och diktens värld; de lever inom andelivets domäner. Och det är de värdena som djupast sett förenar oss alla. Jag tror också att det är detta han ytterst syftar på i sin berömda definition av det mänskliga leendet. ”Leendet”, säger Victor Borge, ”är den kortaste vägen mellan två människor”.

Många av oss har under den gångna veckan varit sysselsatta med det s.k. ”valpaketet”, valet bland det rika utbudet av kapitalfonder, som skall säkra vår ålderdom och våra efterlevandes ekonomiska trygghet. Tiderna har radikalt förändrats; de gemensamma medel som statskassan förfogar över räcker inte längre till för att trygga vår ålderdom och våra efterlevandes välfärd. Denna nya situation har ställt många inför svåra moraliska överväganden: Kan jag veta något om hur mina pengar investeras – att de inte går till framställning av krigsmateriel, tobak, alkohol o.s.v.? Kan jag veta något om att de inte används för att lägga ytterligare bördor på de redan så skuldyngda och utarmade länderna? För andra innebär den nya valsituationen en nödvändig, om än inte i alla avseenden idealisk, anpassning till den nya verkligheten: Gränserna och avstånden mellan länderna i världen suddas vartefter ut. Vare sig vi vill det eller inte, blir handel och ekonomi alltmer globaliserade, gränslösa. Vare sig vi önskar det eller inte, blir varje land i världen, stort eller litet, alltmer beroende av sin omvärld. Vi kan därför bara göra det bästa vi förmår under de nya villkoren, och på de vägar som står oss till buds försöka bygga en värld, där ingen tjänar pengar på krig eller nedbrytande droger, och där alla människor kan leva under materiellt drägliga förhållanden. Och när vi försöker trygga vår ålderdom, så är det väl inte för att skapa rikedomar, utan för att i görligaste mån lindra de bördor som åldrande, sjukdom och död innebär för oss själva och dem vi har omkring oss.

I sin drastiska liknelse om den rike mannen och Lasaros försöker Jesus visa vad fattigdom och rikedom djupast sett handlar om, vad det i ett djupare andligt perspektiv är att vara rik och att vara fattig. Jesus för här, som så ofta, en dispyt med sina huvudmotståndare, fariséerna. Ordet farisé klingar hårt i våra öron. Hycklare är väl det vi närmast tänker på, och så kallar Jesus dem också vid något tillfälle. Fariséerna var närmast ett religiöst-politiskt parti i Palestina vid vår tideräknings början. Det var de som drog upp normerna och angav tonen; i deras värld var det lätt att orientera sig; deras verklighet var antingen svart eller vit; och rätt och fel, gott och ont, sant och falskt var lätt identifierbart enligt mallar om mönster som aldrig kunde visa fel.

Samhällets svaga och utstötta – de fattiga, de sjuka, de lemlästade – hade inget stöd hos fariséerna. De lämnades åt sitt öde, de betraktades som straffade och utgallrade av Gud själv, eftersom de inte ansågs stå i ett rätt förhållande till Gud. (Kanske känns dessa tankegångar igen från vissa företeelser i vår egen tid.)

Men ständigt på nytt utmanar Jesus fariséerna i deras tänkesätt, och ganska ofta måste han ta till storsläggan, ruska om dem rejält med en kraftfull bild eller liknelse för att få dem att förstå vad han vill ha sagt. Liknelsen om den rike mannen och Lasaros är en förlängning av den diskussion Jesus tidigare hade fört med fariséerna om det omöjliga i att tjäna två herrar, Gud och Mammon, Guds rike och penningmaktens och de materiella värdenas rike.

Jesus ställer frågan: Vem är det du ytterst tjänar? Vad har du egentligen fäst ditt hjärta vid? Vilka värden är sist och slutligen de livsavgörande, när du summerar ditt liv och försöker beskriva dess färdriktning?

“En rik man som klädde sig i purpur och linne och levde i fest och glans var dag.” En sin tids playboy och “jet-setare”, kanske; en människa som hade hela sin trygghet och identitet i pengarna och glamouren och kanske också byggde sina relationer på sådana ting.

Tiggaren – den enda personen i samtliga Jesu liknelser som får ett namn: Lasaros. Namnet betyder “Gud hjälper”. Och med det antyder Jesus, att tiggaren är den ende av de båda som faktiskt förtröstar på Gud. Det finns ingen bitterhet, inga anklagelser, inga revolutionärt knutna nävar i tiggarens förhållningssätt gentemot den rike. Han är den som förtröstar på Guds hjälp och Guds rättfärdighet. Av människor väntar han sig inte mycket; han väntar sig som mest att få äta av resterna från den rike mannens bord – eller “smulorna” från den rike mannens bord, som det hette i den gamla bibelöversättningen.

Tragiken i den rike mannens exempel ligger inte i själva hans rikedom, utan i den livsinriktning han valde. Vad Gud ville, vad Gud sagt i lagen och profeterna, det visste han säkert – bl.a. att varje jordägare är en Guds arrendator, skyldig att avlägga räkenskap inför honom och skyldig att hjälpa och bistå de fattiga och utstötta; men han hade gjort sig blind och döv för detta. Han hade gjort materiell rikedom och njutning till ett livsmål i sig självt. Han hade låtit Guds gåva bli hans Gud istället för Gud själv. Han hade fått ut det enda goda han sökt i sitt liv, det han värderade mest. Han hade valt den egentliga fattigdomen. Nu var det för sent att ändra på värdeskalan.

Det är inte för intet som NT:s ord för synd, *hamartía*, kommer av ett ord som betyder att missa målet. I det perspektiv där Jesus vill sätta in frågan om materiell rikedom handlar det i grunden om att ha den rätta färdriktningen klar, att ha det rätta målet i sikte: av Gud har du fått ta emot allt, alla gåvor, alla resurser, alla livsmöjligheter; till Gud skall du återlämna allt; inför honom skall du avlägga räkenskap. Och då spelar gåvornas mängd eller gåvornas art ingen större roll. Gåvor har vi alla fått att förvalta. Det är färdriktningen som avgör, det är målinriktningen, i vilket syfte vi brukar gåvorna, som gäller.

Det finns en rikedom, vars aktievärde aldrig sjunker och som inte heller annulleras vid dödens port utan sträcker sig in i evigheten: rikedom att vara ett Guds barn och vila i hans löften, rikedom att få leva av tron på den frihet han gett oss genom Jesus Kristus, rikedom att få vara inlemmad i hans kärleks gemenskap, den rikedom han kallar oss alla till, den enda rikedom som suddar ut alla konstlade gränser vi människor dragit upp emellan oss, i form av rikedom, maktställning i samhället o.s.v.

I den måltid vi strax skall fira blir denna gemenskap utan åtskillnad särskilt tydlig och levande. Där kommer han oss till mötes lika nära och påtagligt som då han vandrade tillsammans med sina lärjungar. Där får vi ständigt ny kraft att bruka våra gåvor i hans Rikes tjänst.

Må Gud den Allsmäktige leda oss alla i sin sanning och genom sin Andes kraft hjälpa oss att ta vara på den rikedom som hör evigheten till och bruka våra gåvor till varandras hjälp och hans heliga Namn till pris och ära.

ARTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET
1996

Jesus sade: "Himmelriket är som en skatt som ligger gömd i en åker. En man hittar den och gömmer den igen, och i sin glädje går han och säljer allt han äger och köper åkern. Med himmelriket är det också som när en köpman söker efter fina pärlor. Om han hittar en dyrbar pärla, går han och säljer allt han äger och köper den." Matt 13: 44-46.

En väldigt dålig affär, så tyckte kanske en del och ruskade uppgivet på huvudet. Men många andra kanske kunde känna igen sig, åtminstone i sina dagdrömmar om den plötsliga eller oväntade rikedom, händelsen som skulle förändra och förbättra deras livsvillkor i grunden.

En fattig galileisk daglönare, en man ur den allra sämst ställda lantbefolkningen, är som bäst igång med arbete ute på en åker, när hackan plötsligt klingar till mot en kruka nere i mullen. En lerkruka, full av blänkande guldmynt, visar det sig vara; och nu bestämmer sig mannen utan ett ögonblicks tvekan för det till synes dumdristiga. Han går och säljer allt han äger och köper åkern, står det i texten, och det låter kanske låter märkligt enkelt. Men de som lyssnade på Jesus, visste vilka oerhörda uppoffringar som väntade den fattige lantarbetaren: veckor och månader av försök att närma sig jordägaren med svepskäl, gåvor, mutor och ändlösa förhandlingar genom många motsträviga mellanhänder.

Likadant med köpmannen, den troligen ganska förmögne juvelhandlaren; ett lika säreget beteende, kunde säkert en del tycka. Han gör ingen plötslig och oväntad upptäckt som mannen på åkern; nej, han har istället en fix idé som inte lämnar honom någon ro förrän den blivit förverkligad. Han är tydligen på jakt efter en enda pärla, vackrare och underbarare än alla de andra han har i sitt sortiment. Så finner han till sist denna pärla och säljer ut hela sitt gamla lager - för en enda pärlas skull.

Och de här båda bilderna använder Jesus för att beskriva ytterligare något som människor i hans omgivning inte heller utan vidare förstod innebörden i: himmelriket, Guds rike (han använder båda orden i samma betydelse): Så här är himmelriket, vill han säga, just som de här båda affärstransaktionerna. Lika djärvt eller dumdristigt, lika reservationslöst eller egensinnigt måste den gå tillväga som vill få del av det som kallas himmelriket.

Och vad är då *himmelriket*, *Guds rike*?

När Jesus en gång får den frågan, svarar han så här: "Guds rike kommer inte på ett sådant sätt att man kan se det med sina ögon. Ingen kan säga: Här är det, eller: Där är det. Nej, Guds rike är inom er." (Luk 17:20-21.)

Ständigt återkommer Jesus i sin förkunnelse till just denna verklighet: himmelriket, Gudsrike, inom oss och runtomkring oss. Och detta rike tycks ha två sidor: det finns redan här och nu, i hjärtats djup hos de människor som öppnar sig för det; och det är samtidigt något som vi fortfarande väntar på, då allt som stått hindrande i vägen skall vara borta, den dag då Gud skapar en ny himmel och en ny jord.

Redan här – och ännu inte. Det finns redan här som en möjlighet. Och den som upptäcker denna möjlighet är redo att satsa allt, att investera hela sitt liv för att det skall förverkligas. Kanske sker det som hos den fattige daglönaren: det blir en plötslig och överväldigande upptäckt. Eller det sker som hos pärlhandlaren genom tålmodigt, ihärdigt sökande.

Jesu liknelser har här, som vid så många andra tillfällen, både ett sagans skimmer och en anknytning till den bistra verkligheten. Pärlandlare hade man sett, när de kom från sina uppköpsresor i Persien och Indien. Och fattiga, utslitna lantarbetare var inte heller någon ovanlig syn i Jesu omvärld. Men den där storvinsten, den plötsliga rikedom, som i ett enda slag gör slut på alla jordiska bekymmer – det var drömvisionen, något att fantisera om, men inget som tillhörde det verkliga livet.

Likadant med oss idag. Drömmen om det stora klippet kanske far genom vårt huvud litet till mans, någon gång i varje fall. Men de flesta av oss är nog inplacerade i en verklighet fjärran från vare sig de stora eller de små klippen. De flesta av oss rör sig i det grå slitets vardag, trötthetens och de många resignationernas vardag.

Kanske kunde detta åtminstone ge en viss trygghet, ett slags fast punkt i tillvaron, men det gör det inte heller. För den arbetslöse – både den unga människan, som ser den ena framtidsvägen efter den andra vara stängd, och den människa som efter årtionden av hårt, skickligt och samvetsgrant arbete plötsligt får veta, att allt hennes kunnande är värdelöst – för honom eller henne skulle också det grå slitets vardag te sig som uppfyllelsen av hennes mest näraliggande förhoppningar.

För ett par dagar sedan fick jag i min hand en bok, tydligen avsedd som en studiebok. Den innehåller en entusiastisk vision av det framtida samhället. Författaren döljer på intet sätt sin lycka över hur detta framtida samhälle kommer att se ut, och han inbjuder läsaren till att med sin studieiver och sin lojalitet med projektet medverka till att denna vision skall bli verklighet. Huvudtanken i boken är att händernas arbete kommer att försvinna och att huvudets och intelligensens arbete kommer att ta över både arbetsmarknaden och samhället i stort. Framtidens samhälle tillhör de starka och intelligenta, de smarta och beräknande, de uppfinningsrika och manipulerande, de som kan övertyga och föra sin egen talan.

Var finns då fristaden för dem som inte uppfyller dessa kriterier? Finns det någon plats för dem överhuvudtaget i morgondagens värld, den bästa av alla världar? Står Kristi kyrka till förfogande? Eller förväntas hon också bana väg för den nya ordningen?

“Guds rike är inom er”, säger Jesus. Han säger det, därför att han vet att det är där det hela måste ta sin början. Himmelriket, Guds rike, har inte sin grund i något vi själva kan prestera, något vi åstadkommit med vare sig egna händer eller egen uppfinningsrikedom. Det har kommit till oss som en gåva från Skapelsens, Befrielsens och Livets Gud. Det kan upptäckas, mitt i vardagens grå, som hos den galileiske lantarbetaren. Eller det kan öppna sig för oss efter ihärdigt sökande.

Himmelriket är den fredade zonen, som Gud har upprättat i den söndrade världen. I himmelriket gäller en annan måttstock; där tillämpas "det femte räknesättet", för att tala med biskopen och skalden Nils Bolander. Mitt i detta rike står Korsträdet, Livsträdet, som ger kraften och näringen, och ljuset kommer från uppståndelsens fördolda gryning. Himmelriket är den enda orten, där förlåtelsen och försoningen är total och villkorslös och inte fordrar någon motprestation. Himmelriket är befrielsens och upprättelsens källsprång i en värld, där människans värde och värdighet ständigt trampas under fötterna, i stort och i smått. Det är där Jesu befriande ord når oss, det är där vi också får finnas med våra misslyckanden och tillkortakommanden. Det är där vi ständigt på nytt får bära fram alla våra bördor och vältra av oss dem vid Korssets fot; det är där vi ständigt på nytt får överlämna våra liv i Jesu händer och få ny kraft

att gå vidare. Himmelriket är den oförstörbara skatten, som vi får ta emot här i tiden, men som sträcker sig in i evigheten.

Men de båda männen i liknelserna satsar ju också något; ja, de satsar i själva verket hela sitt liv, allt de överhuvudtaget förmår. Och det är ju ingen liten prestation, kan det tyckas. Vad måste offras?

Det som måste offras, det som måste uppges, är allt det som står hindrande i vägen. Inte nödvändigtvis jordisk egendom i sig – så som i liknelserna – men däremot en livshållning, som grundar identitet och människovärde på materiell rikedom – eller på makt, prestige, karriär, samhällsställning. De bojorna måste slitas sönder, om himmelriket skall kunna ta sin boning i det inre av en människa. Det egentliga siktet måste vara inställt åt ett annat håll: "Sökas skall Kristus, om Kristus skall finnas, sökas av innersta hjärta och själ. Säljas skall allt, om den pärlan skall vinnas, pärlan som heter vårt eviga väl."

Kristi kyrka och församling har sedan den första pingstdagen i Jerusalem fört budskapet om himmelriket, om den eviga och oförstörbara skatten, ut i världen. I varje tidsskede, vid varje generationsskifte förnimmar man en oro över hur detta budskap skall kunna nå in i framtiden, så att dess befriande kraft får fortsätta att verka där.

Kollekten som tas upp i gudstjänsten idag är en riksomfattande kollekt till förmån för Svenska Kyrkans Unga. Inom den del av den världsvida kristna kyrkan, som Svenska kyrkan utgör, är Svenska Kyrkans Unga – eller KU, som det brukar förkortas – den organisation, där budskapet om himmelriket och dess glädje har en särskild möjlighet att slå rot bland de unga. Särskilt för många konfirmander över hela landet har KU blivit den miljö, där troserfarenheterna från konfirmandtiden utvecklas vidare, i dialog med både ledare och ungdomar i alla åldrar och med en fast förankring i församlingens gudstjänstliv. Och numera ansvarar KU också för en stor del av församlingarnas barnverksamhet.

Det är obehövt att säga, att KU är en helt outhärlig del av vår kyrkas verksamhet. Ditt bidrag med en generös kollektgåva är ett uttryck för din önskan, att himmelrikets skatt också skall få gå i arv till den unga generationen.

Och om en liten stund firar vi också himmelrikets måltid här på jorden; till den måltiden vill jag, med hälsning från Herren Jesus själv, bjuda in dig. Vem du än är, och i vilket livsskede du än befinner dig, är du välkommen att delta. I den måltiden är han själv, Mästaren Jesus, lika påtagligt närvarande som den gången då han vandrade runt i Galiléen med sina lärjungar och berättade om riket – riket som redan är och riket som skall komma.

TJUGOFÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 1997

Fariseerna gick bort och kom överens om att försöka få fast Jesus för något han sade. De lät sina lärjungar och några av Herodes anhängare söka upp honom och säga: "Mästare, vi vet att du är uppriktig och verkligen lär oss Guds väg. Du faller inte undan för någon och ser inte till personen. Säg oss vad du anser: är det rätt eller inte att betala skatt till kejsaren?" Jesus märkte deras onda avsikt och sade: "Hycklare, varför vill ni sätta mig på prov? Visa mig ett mynt som man betalar skatt med." De

räckte honom en denar, och han frågade: "Vems bild är det här?" – "Kejsarens", svarade de. Då sade han till dem: "Ge kejsaren det som tillhör kejsaren och Gud det som tillhör Gud." När de hörde detta, blev de häpnna. De lät honom vara och gick sin väg. (Matt 22:15-22.)

Fariséer och Herodes-anhängare hade gått samman för att ställa Jesus mot väggen. De här båda grupperna, fariséer och herodianer, var inte alls vänner utan motståndare, rentav fiender. Men det var då liksom nu: Finner man en gemensam fiende, så kan man ingå de mest oheliga allianser, och då räcker oftast bara avunden som gemensam drivkraft. Men här fanns det säkert också andra krafter med i spelet.

Och nu närmar de sig Jesus med det grova smicker som är ett alltför lätt genomskinligt hölje för deras verkliga känslor: hat, förakt, avsikten att ligga i bakhåll och snärja och förgöra.

Är han månne en upprorsmakare — eller går han kanske rentav den romerska ockupationsmaktens ärenden? Är han med oss eller mot oss? Något tredje finns inte.

Myntet som Jesus ber att man skall räcka fram åt honom hade på framsidan en inskrift som löd: "Kejsare Tiberius, den tillbedjansvärde Augustus son". På baksidan fanns en bild av kejsarens mor sittande på en gudartron samt inskriften "Pontifex Maximus, "Översteprästen". En symbol som inte kunde missförstås, symbolen för kejsarmakten och dess totala anspråk på gudomlig auktoritet.

Egentligen säger Jesus någonting som alla redan visste. De här mynten – hur förhatliga de än må ha varit i fromma judars ögon – var faktiskt kejsarens egendom. Det var kejsaren som hade låtit slå och prägla dem och satt dem i omlopp. Sedan de cirkulerat en tid i den allmänna handeln och samfärdseln, skulle de lämnas tillbaka till kejsaren i form av skatt. "Ge då åt kejsaren vad kejsaren tillhör..." Ordagrant enligt grundtexten säger Jesus: "Återge då till kejsaren vad honom tillhör." Lämna tillbaks det som ändå är hans.

Den här evangelietexten har, liksom episteltexten vi nyss hörde, i alla tider rest frågan hur den kristna kyrkan och församlingen liksom den enskilde kristne skall förhålla sig till den värld och det samhälle, där vi alla lever och verkar. Vad är det som tillhör kejsaren och vad är det som tillhör Gud? Finns det något som begränsar vår lojalitet mot stat, samhälle och samhällsinstitutioner, kanske rentav även lagar?

Vårt eget århundrade erbjuder tillräckligt med exempel på hur dessa ord av Jesus har förståtts, liksom förfärande exempel på hur de har missförståtts eller avsiktligt vantolkats. Under de svarta tolv åren i Tyskland, det nazistiska skräckväldets tid, bildades en kyrka – eller åtminstone var det till namnet en kyrka – som gav kejsaren allt han begärde. Under namnet "Deutsche Christen", "de tyska kristna", samlades människor som svor Tyrannen inte bara lydning och underdånighet utan också hälsade honom med en hälsning och ett hälsningsrop som uttryckte tillbedjan inför en gudom. Under det kristna namnet blev de medskyldiga till de värsta illdåd historien känner. Samtidigt med detta samlades andra kristna, de som förstått att kejsaren har rätt till det som är hans, men inte till något annat. De kom tillsammans under en gemensam bekännelse, under namnet "Die Bekennende Kirche", "den bekännande kyrkan", och vad de tillsammans bekände var, att det inte finns något enda område av livet och den mänskliga tillvaron, där vi inte ytterst är underställda Gud och Guds vilja och skyldiga att tillbe honom och ingen annan. De verkade under fara för sina liv, och många av dem led också martyrdöden, som t.ex. teologen och författaren Dietrich Bonhoeffer, som bl.a. skrev så här: "Där Kristus manar mig att för kärlekens skull hålla fast vid en gemenskap, där skall jag

hålla fast; där hans sanning befäller mig att bryta en gemenskap för kärlekens skull, där bryter jag den, alla protester från min själsliga kärlek till trots.”

Nazismens tyranni, kommunismens ateistiska diktatur, den islamiska fundamentalismens terrorvälde – det finns många exempel på svåra livsbetingelser, där Jesu ord om skattepenningen ställt och ännu ställer kristna inför svåra dilemman. Men inte heller i en demokrati är vi förskonade från allvaret i dessa Jesu ord om Guds rike och världens riken och deras olika anspråk. Också i en demokrati löper vi risken att bli absorberade och “ägda” av andra makter än Gud. Också här kan vi ställas inför valet av lojalitet, valet vem vi skall lyda och följa. En sjuksköterska som avslöjar vanvård och misshandel på ett vårdhem; en fabriksingenjör som röjer hemlig vapenhandel med krigförande nationer; en bankvakt som röjer banksekretessen och avslöjar allvarliga brott – allt under stora personliga uppoffringar. Det finns många människor också i de prydligaste av demokratier som till ett högt pris fått erfara innebörden i att lyda Gud mer än människor, att vägra ge kejsaren det som inte tillhör honom.

Med sin pedagogiska användning av kejsar Tiberius silvermynt visade Jesus en gång för alla, att jordisk makt är en sak och Guds Rike en annan. Vi delar som kristna de yttre livsvillkoren med alla andra. Vi har del i samma samhälle med samma rättsväsende, skolväsende, sjukvård och alla andra institutioner som verkar för det allmänna bästa. Vi är inlemmade i samma samhällsekonomi som alla andra. Och i det sammanhanget har vi samma skyldigheter och förpliktelser som alla andra, skyldigheter som vi både kan och skall uppfylla. Vi står som kristna inte vid sidan av tiden och historien – det gäller idag liksom på Jesu och apostlarnas tid. Men som kristna vet vi också något annat: att världen vi lever i, med dess riken och makthavare, är ett provisorium, och som varje provisorium något bristfälligt och tidsbegränsat. Vi uppfyller de skyldigheter vi har inom ramen för detta provisorium, samtidigt som vi blickar fram emot “den dag som fullkomnar de heligas böner, den dag som vår tro med beskådande kröner” (Nataaniel Beskow).

Med Tiberius-myntet i hand säger Jesus: “Låt den samhällsordning ha sin gång, som upprätthålls med dessa skattepengar. Så länge det inte är något annat kejsaren begär, behöver vi inte vägra honom lydnad. Jag har inte kommit för att upprätta ett jordiskt rike, jag är ingen konkurrent med vare sig kejsaren eller någon annan om statsmakten.”

I det svar Jesus ger till sina motståndare lyfter han fram människan och det som varit meningen med hennes liv ända sedan skapelseögonblicket. Det futtiga skattemyntet bär kejsarens förgängliga bild och hör därför till honom. Men människan är i skapelsen präglad med Guds bild – människan tillhör, hel och hållen, Gud och ingen annan. Människan själv kan ingen jordisk makt göra anspråk på.

Den kyrka och församling som Jesus grundade kan aldrig bli en stat eller ett redskap för statens maktutövning. Kyrkan är satt att verka på jorden, men hon är inte av denna världen. Hennes rike är Guds rike, det som redan finns och det som kommer. Det är ett rike utan landsgränser, utan språkgränser, utan murar, utan avstånd. Dess överhuvud är Jesus Kristus, och han valde inte maktens väg, utan lidandets och kärlekens väg.

Hans rike blir synligt på ett särskilt sätt i måltiden vi skall fira här om en kort stund, himmelrikets måltid, himmelrikets färdkost här på jorden.

TJUGOANDRA SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET 2002

Se, dagar skall komma, säger Herren, Herren, då jag skall sända hunger i landet: inte en hunger efter bröd, inte en törst efter vatten, utan efter att höra Herrens ord. Då skall man driva omkring från hav till hav, och från norr till öster, och färdas hit och dit för att söka efter Herrens ord, men man skall inte finna det. (Am 8:11-12.)

”Se dagar skall komma, säger Herren, då jag skall sända hunger i landet: inte en hunger efter bröd, inte en törst efter vatten, utan efter att höra Herrens ord.”

Det är profeten Amos som förutspår detta i en av sina profetior i Gamla Testamentet: en dag skall människor känna hunger och törst, inte efter bröd, inte efter pengar, yttre framgångar, materiellt välstånd, ära, anseende, prestige, karriär, förgängliga ting. En dag skall människors hunger och törst vara riktade mot detta enda: mot att få höra Guds levande och livgivande, eviga Ord.

Att hungra efter Herrens ord, att hungra och törsta efter rättfärdighet – sådana bilder förekommer ofta i Bibeln för att uttrycka vad en människa innerst inne är. Inte en varelse som lever bara för stunden och bara för att få sina materiella behov tillfredsställda. Till människans väsen hör en andlig sida, en ande som längtar efter gemenskap med Gud, en ande som hung- rar och törstar efter det som hör evigheten till.

”Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången”, diktade en gång Dan Andersson. Det är kanske ett rätt typiskt svenskt sätt att beskriva just denna längtan efter det eviga. Om vi får tro de religionssociologiska undersökningar som gjorts i Sverige under de senaste tio åren, så är vi ett mycket religiöst, mycket andligt folk, men på vårt eget sätt. Det tycks först och främst vara i naturen, och i någon mån även i musiken och konsten, som vi upplever en strimma, en dallring av det eviga och oförgängliga, av det som är bortom bergen, blom- morna och sången.

Vi är i varje fall fria att söka oss till kontakt med de eviga och omistliga värdena på det sätt som vi själva väljer. Vi kan söka dem i kyrkans gudstjänst och trosgemenskap, eller vi kan söka dem i naturen, konsten eller musiken. Den friheten har inte funnits alltid och överallt. I det gamla ateistiska Sovjetimperiet, som rasade samman för omkring ett decennium sedan, var friheten att söka sig till kyrka och kristen tro starkt beskuren, och all tro på en gudomlig verklighet motarbetades med alla till buds stående medel.

En stor kyrka i Riga i Lettland lyckades myndigheterna stänga för all gudstjänstverksamhet. Men det sätt på vilket den här kyrkan kom att användas i fortsättningen är ett mycket talande exempel på denna evighetslängtan som inte går att kväva och utsläcka. Man gjorde kyrkan till en konsertsal för orgelmusik. Och det gick till så, att man vände alla kyrkbänkar bort från altaret och mot orgelläktaren. Besökarna satt alltså med ryggen vänd mot koret och altaret – nattvardsfirandets och förkunnelsens plats – och var istället vända mot orgeln. Men genom regelbundna konserter fick de alltså ändå höra den ordlösa förkunnelsen i Bachs och Buxtehudes, Händels och Telemanns, Anton Bruckners och César Francks och andra stora tonsätta- res verk – den ordlösa men ändå mäktiga bekännelsen av den tro som övervinner världen, den ordlösa lovsången till skapelsens, frälsningens och livets Gud.

Vår hunger och törst efter det gudomliga, det som är bortom tidens och rummets gräns, kan ibland vara undanskymd, förträngd, bortförklarad eller rentav förnekad. Men det finns ingen människa, inte en enda, som inte i sitt inre bär på just en sådan hunger och törst och som inte också har fått gåvan att möta Guds befriande och förnyande närvaro i sitt liv.

Det är inte bara i vår tid, stressjukdomarnas, utbrändhetens och den nya materialismens tid, som blicken för livets andliga grund är skymd. Vi får i Evangeliet många gånger se hur Jesus öppnar denna skymda blick hos människor som är fångna i sina inkrökta liv och i alla sina förslavande och onda cirklar. När han möter den samariska kvinnan vid brunnen i Sykar, dit hon kommit för att hämta vatten i sin kruka, säger han till henne: Jag kan ge dig ett annat slags vatten att dricka, ett vatten som gör att du aldrig mer blir törstig, ett vatten som ger evigt liv.

Vattnet som ger evigt liv – den samariska kvinnan fick detta som ett erbjudande. Jesus packade sig inte på henne och inte heller på någon annan som kom i hans väg. Inte heller idag vill han tvinga någon enda av oss att ta emot det han har att ge. Temat för vår gudstjänst idag är Frälsningen, men det skulle egentligen också kunna heta ”Frälsningens erbjudande”, ”Befrielsens möjlighet”. I sin episteltext idag sätter Paulus ord på vad det handlar om: att bli levande på ett nytt sätt, att bli helad, upprättad genom honom som spikade upp all vår skuld och allt vårt tillkortakommande på ett kors, att få ett streck draget över vårt livs minuskonton. Och det vi kan göra är att säga vårt ja och liksom den samariska kvinnan gå iväg till livet och vardagen igen, styrkta av det nya liv vi fått ta emot, stärkta av det vatten som ger evigt liv. Och liksom den samariska kvinnan får vi ställa vår kruka ifrån oss och lämna den kvar där vid brunnen – krukan där all skuld och allt som håller oss i fångenskap och trældom ligger nedbäddat.

”Du, o Gud, har skapat mig till dig, och mitt hjärta är oroligt till dess det finner ro i dig.” Så satte Augustinus på 400-talet ord på vad en människa är, och den beskrivningen är fullt giltig också idag och alla dagar, oavsett hur vårt samhälle och vår världsbild i övrigt förändras.

Gud kommer oss till mötes i Bibelns vittnesbörd och i börens och lovsångens gemenskap. Men han kommer oss också till mötes i den nära gemenskapen med varandra i Jesus Kristus, sådan vi får erfara den i Nattvardens måltid, som vi strax skall fira. Det är mötesplatser, där vår hunger och törst efter det eviga och oförgängliga kan hämta sin näring. Det är mötesplatser som aldrig stänger sina dörrar för oss.

MIDSOMMARDAGEN 2003

På den tiden då Herodes var kung i Judeen fanns det i Avias avdelning en präst som hette Sakarias. Hans hustru härstammade från Aron och hette Elisabet. De var båda rättfärdiga inför Gud och levde oförvitligt efter alla Herrens bud och föreskrifter. De var barnlösa eftersom Elisabet var ofruktbar, och båda var till åren. En gång när turen hade kommit till hans avdelning och han fullgjorde sin prästtjänst inför Gud, var det han som efter den sedvanliga lottningen bland prästerna skulle gå in i Herrens tempel och tända rökoffret. Allt folket stod utanför och bad medan offret pågick. Då visade sig en Herrens ängel för honom, till höger om rökelsealtaret. Sakarias blev förskräckt vid denna syn och fruktan föll över honom. Men ängeln sade till honom: ”Var inte rädd, Sakarias, din bön har blivit hörd. Din hustru

Elisabet , skall föda en son åt dig, och du skall ge honom namnet Johannes. Han skall bli din glädje och fröjd, och många kommer att glädja sig över hans födelse. Ty han skall bli stor inför Herren; vin och starka drycker skall han aldrig dricka, han skall uppfyllas av helig ande redan i moderlivet, och han skall få många i Israel att vända tillbaka till Herren, deras Gud. Och han skall gå före honom med Elias ande och kraft, för att vända fädernas hjärtan till deras barn och ge de ohörsamma ett rättfärdigt sinne, så att Herren får ett folk som är berett. (Luk 1: 5-17.)

Besökare som kommer till våra breddgrader och vårt land söderifrån, från länderna söder om Alperna, vid den här tiden på året, möter hos oss ett folk som de – åtminstone just nu, vid den svenska midsommaren – uppfattar som ganska märkligt och exotiskt. Årets längsta och ljusaste natt blir föremål för ett nästan kultiskt firande. Och om vädret är det ideala, hör det till seden, att man är uppe hela natten för att glädjas över det soljus, som åtminstone i de nordligare delarna av vårt land aldrig helt försvinner denna natt. I denna långa och ljusa natt är det som om vi finge kompensation för den långa vinterns långa och täta mörker.

”Johannenatten”, kallades den i gamla tider. Och detta namn avslöjar också för oss, att midsommaren sedan äldsta tid inte bara firats som en fest till sommaren, grönskan och solljuset, utan även har en annan innebörd. Och hur många midsommarfirare är det som reflekterar närmare över vilken form den lövade midsommarstången har: att det faktiskt är ett kors som håller sina armar skyddande, välsignande, över de lekande, sjungande, leende, avspända människorna där nere på ängen.

Nej, längre söderut i Europa firas inte midsommar som här hos oss. Men i södra Tyskland, i Österrike och Sydtyrolen tänder man samma kväll ”johanneseldar”, bål som brinner som stora vårdkasar på klippor och berghällar runt om i landskapet, när det börjar skymma.

Midsommaren var, och är alltjämt, hos oss liksom överallt i den kristna världen, den helige Johannes Döparens fest. I evangelietexten nyss hörde vi berättas om hur den gamle tempelprästen Sakarias genom en uppenbarelse från Gud får veta, att han och hans hustru Elisabeth på sina äldre dagar skall få en son, Johannes, som skall ges ett alldeles särskilt gudomligt uppdrag.

Det är säkerligen ingen tillfällighet, att Johannes Döparens särskilda högtid kommit att firas just vid denna tid på året. ”Skapelse och frälsning” är, som vi redan hört, temat för midsomardagens gudstjänst. Skulle man på ett enkelt sätt försöka beskriva Johannes Döparen, kan man säga, att han är den som binder samman Gamla och Nya Testamentet till den oupplösliga enhet som Bibeln, Guds Ord, är. Johannes är förbindelselänken mellan de gåvor och löften som Gud gav redan i sin skapelse och fullbordandet av dessa gåvor löften genom den frälsning – den nåd och frid och försoning – som gavs åt oss genom Jesus Kristus. Och just nu, vid denna tid på året, då Guds synliga skapelse kanske framträder för oss i sin allra frikostigaste och ymnigaste gestalt, får vi också högtidlighålla, hur Gud en gång, genom Johannes Döparen, ville visa, att hans skapelse går mot en fulländning – fulländningen genom frälsningens och försoningens kors och uppståndelsens glädje.

I den ortodoxa kyrkans tradition kallas Johannes Döparen ”Förelöparen”, *Prodromos*, eftersom det är Johannes som med sin förkunnelse och med sitt omvändelsesop *går före*, banar väg för Jesus Kristus. Numera är det Johannes Döparens *födelse* vi firar i Svenska kyrkan denna dag. Förr var det hans död, hans martyrdöd, som stod i centrum för högtiden. I likhet med alla profeterna före honom, och i likhet med den Mästare och Herre som han banade väg för, kom också Johannes att få offra sitt liv för det uppdrag han hade.

I ängelns budskap till den gamle Sakarias – det budskap som Sakarias av både rädsla och klentrogenhet hade så svårt att ta till sig – finns några ord som det kan finnas skäl att särskilt stanna inför. I slutet av sin presentation av Johannes stora uppdrag säger Guds ängel: *”Och han skall gå före honom med Elias ande och kraft, för att vända fädernas hjärtan till deras barn och ge de ohörsamma ett rättfärdigt sinne, så att Herren får ett folk som är berett.”*

”Att vända fädernas hjärta till deras barn.” När vi hör de orden, får vi säkert associationer till de många gånger smärtsamma klyftor som uppstår mellan generationerna, svåröverbryggbara klyftor ifråga om kommunikation och förståelse och ifråga om förtroende och tillit. Ett allmänmänskligt problem, som hör varje tid och varje epok till, utan undantag. Och kanske finner vi också här en återklang av sådana erfarenheter, men ängelns ord till Sakarias har också en långt allvarligare innebörd än så. Det var inte bara en generation av unga, utan det var ett helt folk, som sedan länge hade förlorat sitt fotfäste i en tro och en gudsförtröstan, som på ett självklart sätt burit och väglett de människor, som för längesedan gått före dem. Nu skulle han komma, Kristus Mästaren, som skulle överbrygga den stora klyftan. Med sina ord och sina gärningar, med sin död och sin uppståndelse, skulle han fullborda allt det som en gång sagts och utlovats. Genom honom skulle Herren få ett folk som var berett – berett att ta emot hans gåvor helt och fullt och föra dem vidare ut i världen.

Kristen tro och gudsförtröstan har inte längre en självklar hemvist i vår tid och vårt samhälle. Också i våra dagar finns en förståelseklyfta, en tillitsklyfta, mellan det som var våra forna fäders och mödrars självklara tro och förtröstan och det slag av vilshenhet vi möter idag. En vilshenhet och ett trevande sökande – tror jag – och inte i första hand en uttalad fientlighet eller ett avståndstagande. Men klyftan, främlingskapets klyfta finns där, och det är hela den kristna världens uppdrag – oavsett kyrkosamfund eller kyrkotradition – att med Guds hjälp söka efter vägar att överbrygga den. Också i vår tid väntar vi och ber vi om den förnyelse och kraft, som förmår ”vända fädernas hjärtan till deras barn”, som förmår att på nytt göra Jesu befriande ord närvarande och verkande i människors hjärtan och sinnen.

Ett folk berett åt Gud. Ett folk redo att ta emot de rika gåvor Gud har att ge och att sedan bära dem med sig och föra dem vidare ut i livet och vardagen. Guds kyrka och församling är till för att ge rum för just detta – genom ordet och sakramenten, genom bönen och lovsången.

I den måltid vi strax skall fira, Guds eget gästabud på jorden, kallas vi alla till att vara hans beredda folk, det folk som är buret av tron på hans löften och näres av det flödande och oförgängliga liv som han räcker fram åt oss. Låt oss be, att hans ord och löften på nytt griper tag i oss och i alla människor i vår tid och tar sin boning i våra hjärtan.

*Hör oss, Guds ängel, sändebud till världen:
Bed om beredskap inför Kristi ankomst,
Må vi förenas i det nya riket
Med alla trogna.*

*Helige Fader, du som sände Sonen,
Han som är vägen, sanningen och livet,
Led med din Ande genom ökenländer
Åter till riket.
Amen*

ALLHELGONADAGEN

2003

Jesus sade: "Ni är jordens salt. Men om saltet mister sin kraft, hur skall man då få det salt igen? Det duger inte till annat än att kastas bort och trampas av människorna. Ni är världens ljus. En stad uppe på ett berg kan inte döljas, och när man tänder en lampa, sätter man den inte under sädesmåtten utan på hållaren, så att den lyser för alla i huset. På samma sätt skall ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar och prisar er fader i himlen." (Matt 5:13-16.)

Denna tid på året, när vi närmar oss kyrkoårets slut, på tröskeln mellan höst och vinter, vill vi minnas dem som gått före oss. Kyrkogårdarna fylls av fladdrande ljuslågor, som hoppande trotsar det täta vintermörkret runtomkring, och gravvårdarna pryds med vackra vinterkransar. Vi behöver denna stillhet, detta andrum för vår sorg men också för våra känslor av tacksamhet och våra djupare reflektioner över livet, vår stund på jorden.

Helgen har kommit att handla inte bara om dem vi kallar "helgon", d.v.s dem som på ett särskilt sätt blivit våra förebilder ifråga om tro och hängivelse. "Alla själars dag" kallades tidigare en helgdag som numera är sammanslagen med Alla helgons dag och som ägnas samma minne. Vi minns alla de avlidna, alla dem som stått oss nära och alla andra; vi tänker på "alla själar", alla levande människor som funnits bland oss, med sina styrkor och sina svagheter, med allt gott de givit oss och kanske också med den smärta de tillfogat oss – vi får alltså minnas, kanske först och främst, att de var bräckliga människor som vi alla.

"Saliga de som sörjer, de skall bli tröstade." Jesu ord till oss i saligprisningarna vi hörde läsas nyss, ger oss en motbild mot så mycket av det som möter oss i vardagen. Reklamen, medierna – tidningar, TV, TV-serier, radio, populärkultur: där möter vi de starka, de självsäkra, de som förstår att ta för sig, de som kan konsten att slå sig fram på andras bekostnad, med arrogans och överlägsenhet och förakt, de som lyckas med att synas. De lyser fram som våra förebilder och exempel.

Jesus lyfter fram ett helt annat slags människor: de små och svaga, de åsidosatta och förorättade, de som är dåliga på att ta för sig och har svårt för att vara arroganta och föraktfulla. Saliga de ödmjuka. Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdigheten. Saliga de barmhärtiga. Saliga de renhjärtade. Saliga är ni när man skymfar och förföljer er för min skull. Dem vill Jesus inte bara ge tröst och upprättelse utan även lyfta fram som våra förebilder, våra vägvisare.

Och han säger: Saliga är ni! Var välkomna in i mitt rike, in i min glädje!

Men idag, när vi samlas för att minnas våra döda, dem som gått före oss och lämnat oss i sorg och saknad, så är det helt enkelt människor, helt enkelt människor, som vi minns. Människor som kanske inte alls räckte till för att vara våra förebilder. Inte alltid. Och då är det gott för oss att se, att Jesus i sitt ord till oss idag också talar om kärleken. Ty en sak vet vi med säkerhet: det är kärleken som fört oss hit. Här, och ständigt på nytt, besannas vad en äldre präst i Norrbotten sade för längesedan: Där någon är saknad, där finns det kärlek.

Där någon är saknad, där finns det kärlek. Kärleken slår en bro över de bråddjupa som finns mellan oss, i livet och i döden. Och Jesus lovar i sitt Ord, att denna bro, kärlekens bro, är stark nog att leda oss även över dödens avgrund. Det är sist och slutligen Gud själv, som är kärleken. Han är den kärlek som slår den mäktiga bro, som också kan hålla stånd mot själva döden.

När vi människor ställs inför dödens smärtfyllda mysterium, då kan vi bara säga till varandra: Gråt du bara. Det finns bara en – Jesus Kristus, han som talar frälsningens och försoningens ord till oss från sitt kors och sin uppståndelse – det är bara Han som med makt bakom orden kan säga till oss: Gråt inte.

Att vara människa – hög eller låg, mäktig eller utan makt – det är att vara svag. Det är att vara svag, eftersom ingen enda av oss har livet i sin hand. Livet är en gåva, en gåva som egentligen inte blir till förrän vi tar emot den ur Guds hand, just som en gåva och inte som en självklarhet.

Men att vara människa är också att vara stark. Och styrkan ligger just i detta: att i tacksamhet få ta emot livets gyllene gåva ur Guds hand. Att veta sig vara innesluten i Guds omtanke, i Guds kärlek, som ständigt på nytt förmår upprätta och förnya och stryka ett streck över det tunga och svåra som varit.

Av Gud och till Gud – så skulle temat för Allhelgonadagen också kunna formuleras. Vi minns idag på ett alldeles särskilt sätt våra hädangångna, de närstående, vännerna och dem vi kanske inte alls kände personligen. En dag av sorg och stillhet men också en dag av tacksamhet, av tack till Gud som gav oss dem. Kanske var ingen av dem ”helgon” enligt de banala uppfattningar vi ibland stöter på. De var framförallt människor, de var redskap för mycket gott men samtidigt bärare av brist och tillkortakommanden, som vi alla är och kommer att vara intill tidens slut. Och för just detta får vi bära fram vårt tack till Gud denna dag – vårt tack för att de var människor på gott och ont, för att de lade en grund åt oss och det liv vi idag lever, det samhälle vi idag är en del av, och för att de med sitt liv, sitt arbete, sin kärlek, sin tro och sina förhoppningar visade oss vägen in i vår framtid, lika okänd för oss som den var för dem.

*Vem är skaran, som syns glimma uti livets morgontimma
uppå Sions sjalahöjd?
Det är Lammets förstlingsskara, som från jordens nöd och fara
går till himmelrikets fröjd.*

*Herre, lös och stäm min tunga, att ock jag må kunna sjunga
i förklaring denna sång.
Giv min själ den vita dräkten, då den stora morgonväkten
bryter fram i glans en gång.
Amen.*

DOMSSÖNDAGEN 2001

Så säger Herren: Se, jag vill skapa nya himlar och en ny jord, och man skall ej mer komma ihåg det förgångna eller tänka på det. Nej, ni skall fröjdas och jubla till evig tid över det som jag skapar. Ty se, jag vill skapa Jerusalem till jubel och dess folk till fröjd. Och jag skall jubla över Jerusalem och fröjda mig över mitt folk, och där skall inte mer höras gråt eller klagan. (Jes 65:17-19)

I flera andra kyrkor runt om i världen kallas denna söndag inte ”Domssöndag” utan ”Kristus Konungens dag”. I centrum står då något som vi ser fram emot med glädje och förväntan:

Jesu Kristi återkomst i härlighet och ära, en jublets och lovsångens dag som vi inte kan göra oss någon föreställning om men som det ofta talas om i Guds Ord, där det bl.a. heter, att det är den dag då Gud ”blir allt, överallt”, det skede i historien då Gud ”skapar nya himlar och en ny jord, där rättfärdighet bor”.

Vi firar kyrkoårets avslutning, men vi tänker samtidigt på det större perspektivet: tidens slut och vår egen konfrontation med de stora avgörande livsfrågorna – frågor som vi inte kan handskas med bara på ett teoretiskt plan utan som på djupet inbegriper hela vår personlighet: Hur vill jag leva, och på vilket sätt vill jag vara beredd när jag möter min egen tids slut?

Domssöndagen är både och – en festdag, då den segrande Kristus hälsas av sin kyrka och församling; och samtidigt en dag för besinning och självrannsakan.

Tiden kommer att få ett slut och något annat, större och fullkomligare skall komma i dess ställe, därom är Guds Ord entydigt. En omvälvning då allting blir rannsakat och genomlyst i grunden av Guds klarhets och sannings ljus – på ett sätt som övergår vårt förstånd och vår föreställningsförmåga; en omvälvning som inte bara gäller världen som ett anonymt kollektiv utan som i någon mån inbegriper oss var och en. Texterna talar om detta på ett oerhört drastiskt sätt, men det är fortfarande bara fråga om bilder och liknelser, avsedda att understryka allvaret.

Domssöndag - kanske får oss det ordet att i första hand tänka på rannsakan och dom och att stå inför ett domarskränk, och det motivet har länge dominerat vårt firande av den här dagen. Och visst finns allvaret och självprovningen med i den helg som vi firar idag, på tröskeln till det nya kyrkoåret. Bakom den här dagens texter, som kan tyckas hårda och obevekliga, finns frågan, som vi ställs inför, inte bara idag, utan varje dag under hela vårt liv som kristna: Tar jag emot den hand som Jesus osynligt sträcker ut emot mig? Eller vill jag reda mig själv, ställa mig utanför, nöjd med mig själv, i min egen klokhets och rättrådighet?

“Klarar du dig utan Jesus?”, som den oförtröttliga sjungande torgmissionären Maria har skrivit på ett av sina plakater vid sitt stånd på Sergels Torg.

Det år som snart går till ända har på ett oerhört dramatiskt sätt gjort de eviga livsfrågorna brännande aktuella för oss var och en. Händelserna den 11 september kommer för all framtid att kasta en både sorgens och vredens mörka skugga över hela året 2001. Hur kan försoning och förlåtelse komma till uttryck i en värld där sådana ting inträffar? Och när vi ställs inför de människor, som ohjälpligt och utan återvändo sitter fast i hatets och förstörelselustens grepp – hur skall vi förhålla oss då? Har vi som kristna ett särskilt svar på de frågorna, ett svar som inte skulle kunna ges av alla människor av god vilja över hela jorden, oberoende av deras tro och livsåskådning?

Nej, vi har kanske inte något särskilt svar – inte ifall vi med svar menar en väg, ett sätt, något slags metod som för all framtid skulle kunna avlägsna hatets och ondskans härjningar från vår värld. Vår tillvaro är i grunden fylld av brist och tillkortakommande, och vi kan med en av rabbinerna i den gamla judiska bibeltolkningen Talmud instämma i att världen, skapelsen, sådan den ännu är, ständigt behöver lagas, behöver repareras. Däri ligger en uppgift för oss alla, kristna eller icke kristna. Vi kan, på alla de sätt som står oss till buds, vara de händer som utför det pågående reparationsarbetet och så långt möjligt minskar de skador som mänsklig ondska och destruktivitet åstadkommer. Däri ligger vår uppgift, men också vår givna begränsning.

Men Guds Ord ger oss, inte minst i Domssöndagens särskilda budskap, insikten om, att trots all brist och ofullkomlighet i våra liv och vår värld, så går i all tysthet en gudomlig plan emot sin fullkomning. Och det är inte en plan som slutar i katastrof och utplåning, det är inte en plan som utlämnar oss åt död och förintelse. Det är en plan som på ett för oss hemligt och fördolt sätt innebär att något nytt skall komma i det gamlas ställe.

Och det är också anledningen till att vi denna dag inte behöver stanna vid tanken på rannsakan och dom. Domssöndagen, Kristus Konungens dag, har blicken vänd framåt emot en dag av glädje och segerstämning, en dag som den gammaltestamentliga texten idag beskriver så här: "Se, jag vill skapa nya himlar och en ny jord, och man skall ej mer komma ihåg det förgångna eller tänka på det. Nej, ni skall fröjdas och jubla till evig tid över det som jag skapar."

Så är vårt liv som kristna en pilgrimsvandring mellan det som är och det som skall komma, mellan det Guds rike som vi får nåden att bära inom oss, som ett ljus på vår väg, som en källa av kraft och tröst, och det Guds rike som en dag skall komma i sin stora fullkomning.

Den dag, då den stora kärlekens och förlåtelsens Herre ensam tar över herraväldet. Den dag, som vi får en försmak av nattvardens måltid, i bönen och lovsången. Den dag, som ger oss anledning till självrannsakan och besinning, men inte minst också till en glädje och jubel. Den dag som psalmdiktaren Natanael Beskow beskriver så här:

*Ack saliga dag, som i hoppet vi bidar,
då världen är vorden Guds rike till sist,
då mänskornas släkte förlossningen funnit
och folken bekänner att Herren är Krist,
då döden är dödad och synden försvunnen
och frälsningens fullhet för evigt är vunnen!*

*Han kommer, han kommer, den dag som vi bidar,
den ljusaste dag som i världen har grytt,
då Herren allsmäktig allena regerar
och satan och synd för hans anlete flytt
och skapelsen, frälsad från synder och strider
förkunnar hans ära till eviga tider.
Amen.*